

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ
СИСТЕМ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ»**

24 червня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра обліку і фінансів
**ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ: ВИКЛИКИ
СЬОГОДЕННЯ»**

24 червня 2025 року

Умань 2025

Рекомендовано до друку вченою радою факультету економіки і підприємництва Уманського національного університету садівництва (протокол № 10 від 26.06.2025 року)

Редакційна колегія:

Цимбалюк Ю.А. – к.е.н., доцент, декан факультету економіки і підприємництва; **Непочатенко О.О.** – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Мальований М.І.** – д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи УНУ; **Прокопчук О.Т.** – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Лиса Н.В.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Власюк С.А.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Ролінський О.В.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Бечко П.К.** – к.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Гузар Б.С.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Мельник К.М.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Барабаш Л.В.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Бондаренко Н.В.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Колотуха С.М.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Улянич Ю.В.** – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Пташник С.А.** – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ; **Пономаренко О.В.** – викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ.

Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення», 24 червня 2025р. УНУ. Умань. 145 с.

Відповідальність за достовірність цифрового матеріалу, фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори надісланих матеріалів. Висловлені у цих матеріалах думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. *Економіко-теоретичні аспекти розвитку фінансово-кредитних систем*

Синчак В. П.

МИТНІ ПОДАТКИ (ПЛАТЕЖІ) ЯК ЕЛЕМЕНТИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 9

Антуф'єв Т. В., Попадюк А. Л., Бурбела А. Л.

РИЗИКИ ФІНАНСОВИХ ВТРАТ І ШЛЯХИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ 11

Balabak O.O.

FINANCIAL TECHNOLOGIES IN THE BANKING SECTOR OF UKRAINE 13

Барабаш Л.В.

АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОВЕДІНКОВИХ ФІНАНСІВ 14

Бондаренко Н.В., Визнюк У.П.

ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 16

Бондаренко Н.В., Демчук В.М.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ 18

Бондаренко Н.В., Яценко А. Р.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ 20

Боровик П.М., Удовенко І.О.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ГЕОДЕЗИЧНО-ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ 22

Борота А.В.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 24

Будник Ж. В.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ 27

Власюк С.А., Масрі М.

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПЕРЕШКОДИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ 29

Власюк С.А., Остапчук В.В.

ФАНДРЕЙЗИНГ ЯК ІМПЕРАТИВ СУЧАСНОСТІ 31

Власюк С.А., Черемісіна О.Р.

МЕХАНІЗМ КРАУДФАНДИНГУ У ФІНАНСУВАННІ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ 32

Власюк С.А., Білоненко В.О.

ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ 34

Власюк С.А., Ролінський О.В., Нежурбіда І.А.

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРОСЕКТОРУ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ 36

Власюк С.А., Ролінський О.В., Хоружий В.О. БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	38
Гайдайчук І.О. ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	40
Гандзюк В.О. ВПЛИВ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	42
Гаряга Л.О., Трохименко А.Ф. УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	44
Гончарук О.С. КОНЦЕПЦІЇ ПОВЕДІНКОВИХ ФІНАНСІВ В ОПОДАТКУВАННІ	46
Дрозд В.О. АНАЛІЗ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	49
Заярна В.О., Непочатенко О.О. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	51
Кліманський А.Г. РОЗВИТОК ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	53
Макаренко А.С. ЗАЛЕЖНІСТЬ ЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСУ S&P 500 ВІД ЦІН АКЦІЙ КОМПАНІЙ TESLA, AMAZON, MICROSOFT ТА APPLE	55
Марцинюк Ю.В. КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНА МОДЕЛЬ ЗАЛЕЖНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ КРЕДИТІВ ТА ВВП У США	57
Мельник К.М. КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	59
Нікітіна О.А. РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННІ	61
Плющ М.О. СУТНІСТЬ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСНОВ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ	63
Пономаренко О.В. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ВЕЛИКИХ ДАНИХ У СТРАХОВІЙ СФЕРІ	65
Попадюк А. Л., Антуф'єв Т. В., Бурбела А. Л. ЦИФРОВІ ФІНАНСИ: ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КЛАСИЧНІ БАНКІВСЬКІ МОДЕЛІ	67

Пташник С.А., Черниш А.О. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ	69
Сергієнко М.С. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	71
Степаненко А.С., Костогриз В.Г. СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	73
Ясінський О.Р СТРАХУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ РИЗИКІВ У ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ	75
Улянич Ю.В., Улянич К.Ф. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ АГРАРНИХ РИЗИКІВ	78
Дяченко М.О., Бондаренко А.В., Шпак Д.С. ОГЛЯД СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ ВІД ВОЄННИХ РИЗИКІВ	80
Савчук І.І. МОДЕЛІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	82
СЕКЦІЯ 2. <i>Інноваційна та інвестиційна діяльність в умовах розвитку глобальних процесів економіки України</i>	
Бутко Н.В., Колісник О.І. УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТИВНІСТЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	84
Гумен О.В., Клименко В.О., Мирошниченко М.М. ІННОВАЦІЙНА МОДЕРНІЗАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	86
Драчук О.В. ІНФРАСТРУКТУРНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК КАТАЛІЗАТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	88
Боровський О. Ю., Катеринич А. М., Кармаліт В. В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ	90
Катеринич А.М. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РИНКУ	92
Кірбай Т.В. ЗМІНИ У СПОЖИВЧІЙ ПОВЕДІНЦІ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	94
Палига А. В., Пухальський В. В. ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ЛОГІСТИЧНА РЕГРЕСІЯ	95
Ролінський О.В., Макарчук В. В., Макарчук В. В. ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У КОНТЕКСТІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ	97

Прокопчук О.Т. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	100
<i>СЕКЦІЯ 3. Облік та оподаткування діяльності суб'єктів господарювання: проблеми та напрями удосконалення</i>	
Лаврова-Манзенко О.О. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ АГРОХОЛДИНГАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	103
Павлюченко Ю.О. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	105
Уманська В.Г. НАПРЯМИ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	107
<i>СЕКЦІЯ 4. Гармонізація розвитку державної політики в умовах трансформаційних перетворень економіки України</i>	
Ахтеменко А.В РОЛЬ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА В УПРАВЛІННІ КОНФЛІКТАМИ	110
Гусєва В. В., Танклевська Н. С. ДЕРЖАВНА ТА МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	111
Колотуха С. М. АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ	115
Костогриз В.Г., Щербатюк Б.А. СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ	117
Куліченко Р.В. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	119
Михайленко Д.М. РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ГАЛУЗЕВОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	121
Пташник С.А., Соловей Б. К. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	123
Разумова Г. В., Кармазіна В. А. ПІДХОДИ ДО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УМОВАХ ІНФЛЯЦІЇ	125
Сидоренко О.С. РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ФОРМУВАННІ ТА	127

НАДАННІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	
Стрілець Р. О.	
ІНТЕГРАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	130
Танклевська Н.С., Сухіна К.І.	
ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА АГРОБІЗНЕСУ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	132
Мельниченко Д.О.	
СИНЕРГІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ	135
Юричин В.Ю.	
БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	137
Щербань С.А.,	
НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ПОВОЄННУ ПЕРСПЕКТИВУ	139
СЕКЦІЯ 5. <i>Особливості ділового іноземного мовлення в сучасному фінансово-економічному середовищі</i>	
Непочатенко З.В.	
ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ЕКОНОМІСТА	142
Olga Ponomarenko	
CHALLENGES OF USING FINANCIAL ENGLISH IN UKRAINIAN BANKING AND INSURANCE SECTORS	144

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

Синчак В. П.,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри, фінансів, банківської справи, страхування та фондового
ринку, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда
Юзькова*

МИТНІ ПОДАТКИ (ПЛАТЕЖІ) ЯК ЕЛЕМЕНТИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У податковій та митній системах України митні податки (платежі) мають вагомe фіскальне та регулювальне значення. Подвійна приналежність до зазначених систем характеризується і нормативно-методичними особливостями в їх нарахуванні. Відтак, з одного боку, вони обчислюються за положеннями Податкового кодексу України (далі – ПК України), а з іншого – відповідно до норм Митного кодексу України (далі – МК України). У першому випадку ідеться про нарахування акцизного податку (далі – АП) та податку на додану вартість (далі – ПДВ) із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) та/або безакцизних (безакцизної) відповідно, а у другому – про мито, як ще один вид митних платежів.

Причому зазначені види митних платежів мають назву загальнодержавних податків та наводяться у переліку статті 9 ПК України. Однак два перших з них визначаються за нормами ПК України, тоді як мито – за положеннями МК України (пункт 2 статті 270 МК України від 13.03.2012 року №4495-VI (із змінами)).

Означене спотворює уяву про повноцінний перелік і структуру митних платежів, не наведених під такою назвою у статті 9 ПК України. Це не дозволяє їх ідентифікувати з погляду податкової системи та визначити всі її елементи, а отже змодельовати їх участь в нарахуванні податкових зобов'язань у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Усе в сукупності й визначає науково-практичну проблему та потребує її аналізу.

З огляду на зазначене, констатуємо, що у статті 9 ПК України митні платежі представлені їх видами, зокрема АП, ПДВ і митом (рис. 1). Проте у пункті 2 статті 270 МК України від 13.03.2012 року №4495-VI (із змінами) чітко прописано, що правила оподаткування товарів у сфері ЗЕД, «іншими (крім мита) митними платежами встановлюється Податковим кодексом України» [1].

Тут наголосимо саме на назві митних платежів, до яких робиться відсилання у МК України. Звідси очевидно, що така їх назва повинна бути притаманна як для МК України, так і ПК України. Проте, як зазначено вище, у статті 9 ПК України така їх назва відсутня.

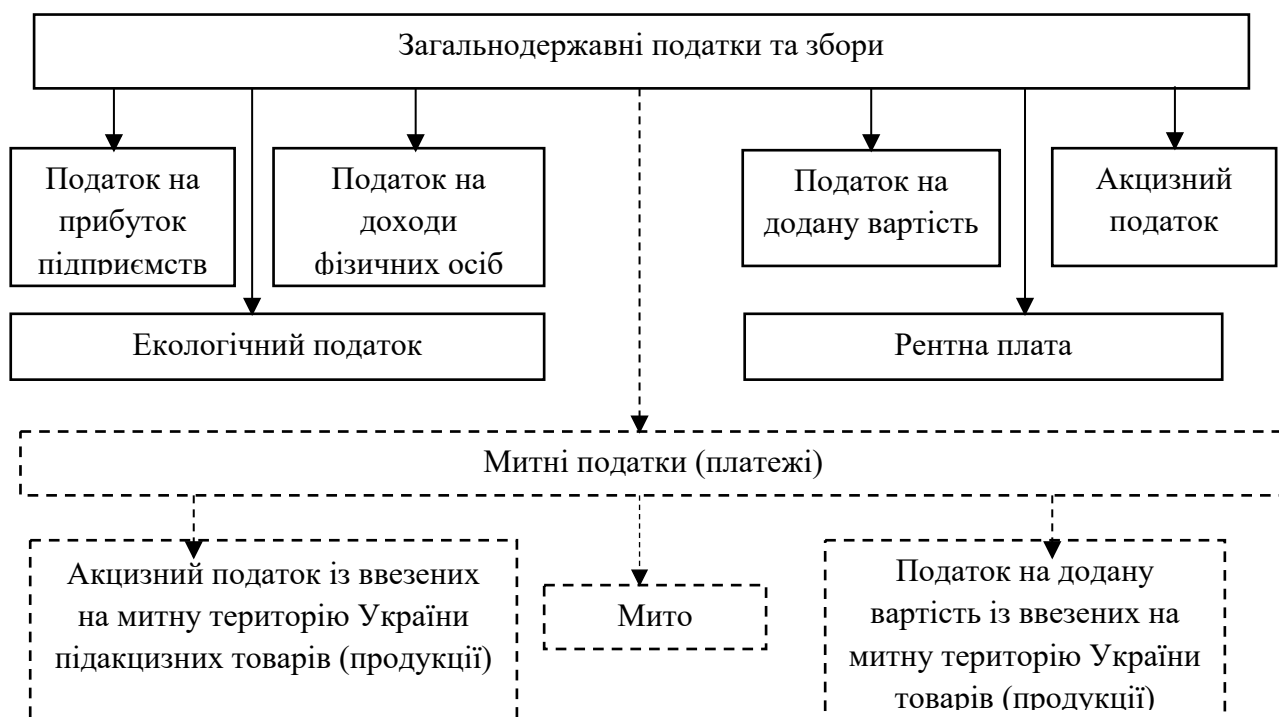

Рис. 1. Загальнодержавні податки та збори в податковій системі України

Примітки: 1) узагальнено за даними [1; 2]; 2) виділене штрих-пунктиром пропонується автором.

Вважаємо, що у вказаних нормативно-правових актах базові поняття мають бути гармонізованими. Це стосується і назви митних податків (платежів), оскільки вони, по-перше, нараховуються як за митним, так і податковим законодавством, і, по-друге, МК України робить відсилання до податкового законодавства та саме на таку їхню назву.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 року №4495-VI (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 14.06.2025 року).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 14.06.2025 року).

Антуф'єв Т. В.

здобувач вищої освіти за освітнім рівнем бакалавр зі спеціальності 072
Фінанси, банківська справа та страхування Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова

Попадюк А. Л.

здобувачка вищої освіти за освітнім рівнем бакалавр зі спеціальності 072
Фінанси, банківська справа та страхування Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова

Бурбела А. Л.

викладачка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та
фондового ринку Хмельницького університету управління та права імені
Леоніда Юзькова

РИЗИКИ ФІНАНСОВИХ ВТРАТ І ШЛЯХИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

В умовах повномасштабної війни в Україні питання фінансової безпеки малого та середнього бізнесу (МСБ) набуло виняткової актуальності. Саме МСБ став тим сегментом економіки, який водночас зазнав найбільших втрат і продемонстрував найвищу гнучкість та адаптивність. Згідно з дослідженням Програми розвитку ООН, понад 60 % підприємств малого та середнього масштабу втратили частину активів, 23 % – повністю зупинили діяльність, і лише 9,5 % зберегли сталу роботу в перші місяці війни [1]. Переважна більшість бізнесів зіткнулася з фінансовими ризиками, які варіюються від прямих збитків до макроекономічних шоків.

Основними джерелами фінансових втрат для підприємств стали руйнування виробничих потужностей, втрата доступу до ринків збуту, розриви логістичних ланцюгів, здорожчання ресурсів, інфляція та падіння платоспроможного попиту. Крім того, значною проблемою стало обмеження доступу до фінансування, адже фінансові установи змінили свою кредитну політику, підвищивши вимоги до позичальників та скоротивши кредитування в умовах зростання ризику неплатоспроможності [2]. За результатами дослідження О. Касьяненка, ризики в умовах війни поділяються на зовнішні (військові дії, державна політика, економічна нестабільність) і внутрішні (управлінські помилки, слабка фінансова структура), що вимагає комплексного підходу до їхнього управління [3].

Враховуючи складність ситуації, підприємства, які виживають, змушені швидко перебудовувати фінансові стратегії. Одним із ключових напрямів є розробка системи раннього попередження ризиків на основі фінансової аналітики: регулярне оновлення фінансових моделей, сценарне планування, оцінка ліквідності та структури витрат. Як зазначає Касьяненко, фінансовий моніторинг дає змогу оперативно ідентифікувати проблемні зони й адаптувати дії менеджменту [3].

Ще одним ефективним підходом є диверсифікація ризиків. МСБ, що не обмежуються одним видом діяльності чи ринком, мають вищу стійкість до

кризових впливів. Зокрема, підприємства, які змогли переключити частину діяльності на безпечніші регіони або навіть за межі країни (через релокацію, електронну комерцію, аутсорсинг), демонструють позитивну динаміку відновлення. За результатами дослідження Коровкін В. і Макарін А., підприємства з гнучкою мережею постачальників мали вдвічі менші втрати в умовах воєнних потрясінь, ніж ті, хто залежав від одного джерела [4].

Серед інших шляхів мінімізації ризиків слід відзначити створення резервного фонду, побудову відносин з фінансовими партнерами на основі прозорості та довіри, а також участь у державних програмах підтримки. Особливо актуальними є грантові механізми, програми пільгового кредитування, релокація за державної підтримки, що дозволяють частково компенсувати втрати або модернізувати виробництво. Згідно з дослідженням Європейського інвестиційного фонду, участь у програмах підтримки ЄС на 30–40 % підвищує шанси МСБ на виживання в умовах довготривалої кризи [5].

Крім фінансових рішень, важливим елементом стратегії виживання стала цифровізація. Компанії, які раніше інвестували в автоматизацію процесів, впровадження CRM-систем, електронну торгівлю та аналітику, змогли краще адаптуватися до нових умов. У статті Касьяненко особливо підкреслюється значення операційної гнучкості — здатності підприємства швидко трансформувати бізнес-модель з урахуванням змін у зовнішньому середовищі [3].

У підсумку варто зазначити, що фінансові ризики в умовах війни — це не лише загроза, а й каталізатор для структурних змін у підприємницькому середовищі. Бізнес, який спроможний аналізувати, планувати та гнучко реагувати на зміни, має вищі шанси не тільки зберегтися, але й зміцнити позиції. Практика показує, що стратегічне мислення, диверсифікація джерел доходу, цифрова трансформація і проактивна участь у програмах підтримки формують нову культуру фінансової безпеки в українському МСБ.

Список використаних джерел:

1. UNDP. Assessment of the Impact of the War on Micro-, Small-, and Medium-sized Enterprises in Ukraine, 2023.
2. OECD. Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Financial Market Conditions and Resilience, 2022.
3. Касьяненко О. Фінансові ризики та управління ними в умовах воєнного часу. Сумський державний університет. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/98248>
4. Korovkin, V., & Makarin, A. Production Networks and War. ArXiv, 2020.
5. EIF. Entrepreneurial Finance and the Russian War Against Ukraine: a Survey, 2023.

Balabak O.O.
the student of 11m-f group
Uman National University

FINANCIAL TECHNOLOGIES IN THE BANKING SECTOR OF UKRAINE

Ukraine's modern banking sector is actively integrating into global digitalisation processes. One of the main areas of this transformation is the introduction of financial technologies (FinTech), which are changing traditional approaches to customer service, risk management and business. The use of FinTech allows banks to increase efficiency, ensure flexibility and adapt to new challenges associated with the digital economy [1].

The purpose of our research is to analyse the state and trends in the development of financial technologies in the banking sector of Ukraine, identify the key benefits and risks of their application, and outline the prospects for further development of FinTech in the banking sector.

Financial technologies are innovative solutions based on digital technologies used to provide financial services. FinTech includes mobile banking, electronic payments, blockchain, digital wallets, biometric customer identification, algorithmic lending, etc.

The classification of FinTech in the banking sector can be structured as follows:

- Customer service technologies: mobile apps, chatbots, virtual assistants.
- Payment systems: QR codes, NFC, Apple/Google Pay, instant transfer platforms.
- Lending: P2P lending, artificial intelligence scoring.
- Information security: biometrics, tokenisation, multi-factor authentication.
- Big Data and analytics: analysis of customer behaviour, risk forecasting.

Since 2014, Ukraine's banking sector has been undergoing an active reform. Digital transformations play a special role in this process. In recent years, the number of FinTech solutions has grown exponentially. Among the most successful examples are PrivatBank and Monobank, which have become the flagships of innovation in the Ukrainian banking system. PrivatBank was one of the first to introduce mobile banking, contactless payments and digital services for business. Monobank is the first Ukrainian neobank that does not have physical branches but serves its customers exclusively through a mobile application.

The National Bank of Ukraine also supports the digitalisation of the banking sector by promoting the creation of an open banking infrastructure (Open Banking), as well as the development of an electronic payment system (SEP-4), the digital hryvnia and the implementation of ISO 20022 standards [2].

The principal advantages of adopting financial technologies in the banking sector:

- Simplification of banking services for customers;
- Increased speed and convenience of payments;
- Reducing banks' service costs;

- Improving inclusion – access to banking services for the rural population;
- Expanding communication channels with customers.

Challenges in the implementation of financial technologies [3]:

- Cyber threats and risks of data leakage;
- Insufficient digital literacy of certain segments of the population;
- High costs of technology implementation for small banks;
- Regulatory uncertainty in some areas (e.g., cryptocurrencies);
- The need to constantly modernise IT infrastructure.

Financial technologies play a key role in the transformation of Ukraine's banking sector, ensuring the availability, security and efficiency of financial services. The successful implementation of FinTech solutions allows banks not only to compete in the market but also to create a new quality of financial services. At the same time, achieving sustainable development requires effective interaction between the state, banks and technology companies aimed at creating a favourable legal and infrastructure environment. The future of the banking system lies in innovation, and Ukraine has already taken confident steps in this direction.

References

1. Kloba L.H., Dobosh N.M., Soroka O.P. Introduction of financial technologies – a strategic direction of development of banks. Efficient economy. 2020. № 12.
2. Stoiko O.Y. Prospects for the development of fintech and banking business in Ukraine. Problems of the economy. 2020. № 2. pp. 356–364.
3. Suryono R., Budi I., Purwandari B. Challenges and trends of financial technology: A systematic literature review. Information. 2020. № 11.

Барабаш Л.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
УНУ

АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОВЕДІНКОВИХ ФІНАНСІВ

Податкова система є дієвим й ефективним інструментом реалізації цілей і завдань держави. Однак її ефективна реалізація можлива виключно за умови налагодження відкритого діалогу між державою та платниками податків, для чого необхідне врахування системи чинників сфери поведінкових фінансів.

Наразі Україна переживає глибокі кризові потрясіння в усіх сферах діяльності. Передумови сформувалися внаслідок почергового впливу низки різнопланових факторів: послаблення економічної активності внаслідок локдауну, запровадженого як варіант боротьби з поширенням COVID-19, а також повномасштабним вторгненням росії й тимчасовою окупацією частини південно-східних територій України. Саме тому на даний час необхідним є поглиблене реформування податкової системи, що передбачатиме посилення

функції соціальної справедливості оподаткування та підвищення ефективності реалізації податкової системи за рахунок активізації поведінкових факторів.

Як зазначалося вище, успішне реформування податкової системи України на перспективу повоєнної розбудови держави. І такий крок, в сучасному фінансово-економічному середовищі, неможливий без урахування поведінкових чинників – когнітивних упереджень, соціальних норм, довіри до держави, що визначають ставлення платників до сплати податків [1]. Це зумовлено тим, що практиковані наразі традиційні економічні моделі ігнорують факт ірраціональності дій платників податків у певних ситуаціях [3].

Концентруючись на поведінкових чинниках впливу на податкову систему, слід виокремити такі їх активні групи:

1) когнітивні поведінкові упередження, що впливають на податкову дисципліну. До таких, зокрема, відносяться упередження оптимізму – ситуація, коли платник має переконання, що штрафи і перевірки не стосуються конкретно його; евристика уникнення втрат – платники приймають сплату податків як втрати, а не як внесок у публічне благо [2]; вплив соціальних норм – платники орієнтуються на поведінку свого оточення, а не на законодавчі норми [4].

2) недовіра до держави як системна поведінкова перешкода: рівень податкової дисципліни прямо корелює з довірою громадян до уряду. У випадку України спостерігається негативний фіскальний контракт – громадяни не готові добровільно сплачувати податки через неефективність державних витрат [7].

3) міжнародний досвід поведінкових інтервенцій у сфері оподаткування. Наразі яскравими прикладами означеного є досвід Великої Британії шляхом застосування поведінкових «підштовхувань» (надсилання повідомлень з текстом «9 з 10 громадян вашого району вже сплатили податки»), що дозволило підвищити рівень податкової відповідальності [5]. У Чилі та Гватемалі було проведено експерименти зі зміненою комунікацією з податківцями, завдяки якому обсяги добровільної сплати підвищилися на 3–5% [6].

Відтак основними аспектами реформування вітчизняної податкової системи в контексті поведінкових фінансів на перспективу повоєнної відбудови повинні стати:

- упровадження поведінкових інтервенцій. Для відкритого контакту між державою в особі виконавчих органів і платником податків необхідно запровадити адресне надсилання податкових повідомлень з позитивною риторикою, що підкреслюватиме соціальний зв'язок між учасниками податкового процесу та норму чесної сплати податків;

- спрощення податкових процедур. Необхідно мінімізувати когнітивне навантаження при заповненні декларацій (behavioral simplicity). Для цього слід працювати над розширенням цифровізації податкових процесів;

- розбудова податкової культури через системну просвіту, шкільні програми та інструменти фінансової освіти. Зокрема підвищення рівня

фінансового грамотності серед населення, формування знань основ податкової системи та призначення й особливостей функціонування податків і платежів;

- підвищення прозорості витрат: необхідне формування простору візуалізація та висвітлення основних даних з функціонального призначення податків серед громадян (формування своєрідного податкового «паспорта» для кожного податку).

Запропонований поведінковий підхід відкриває нові можливості для реформування податкової системи України та формування парадигми ефективності її функціонування.

Список використаних джерел

1. Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness*. Yale University Press.
2. Torgler B. (2007). *Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis*. Edward Elgar Publishing.
3. *Behavioural Insights and Public Policy: Lessons from Around the World*. OECD Publishing. 2017. <https://doi.org/10.1787/9789264270480-en>
4. *Tax Morale: What Drives People and Businesses to Pay Tax?*. OECD Publishing. 2019. <https://doi.org/10.1787/f3d8ea10-en>
5. Kleven, H. J., Knudsen, M. B., Kreiner, C. T., Pedersen, S., & Saez, E. (2011). Unwilling or Unable to Cheat? Evidence from a Tax Audit Experiment in Denmark. *Econometrica*, 79(3), 651–692.
6. *Applying Behavioural Insights to Reduce Fraud, Error and Debt*. UK Behavioural Insights Team. HMRC. 2016. URL: <https://www.bi.team/publications/applying-behavioural-insights-to-reduce-fraud-error-and-debt/>
7. Фіскальний контракт в Україні: очікування, реальність та шляхи реформ. CASE Україна. 2021. URL: <https://case-ukraine.org.ua/>

Бондаренко Н.В.

доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Визнюк У.П.

здобувач другого (магістерського) рівня
УНУ

ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сільське господарство відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності країни, слугуючи базою для її розвитку. Воно сприяє підвищенню економічної ефективності, створенню робочих місць і підтримці соціальної рівноваги. Рівень розвитку аграрного сектору часто розглядається як індикатор сталого економічного зростання держави. Одним із головних викликів для економіки України є подолання кризи в аграрному секторі та

формування умов для його сталого розвитку як галузі, що задовольняє базові потреби населення. Фінансова допомога, яка надходить агропідприємствам із державного бюджету у вигляді дотацій, компенсацій чи пільгових кредитів, є явно недостатньою для повноцінного функціонування галузі. Причини цього – як обмеженість бюджетних ресурсів на всіх рівнях, так і відсутність ефективно організованої системи аграрного кредитування [1].

Сучасний розвиток вітчизняного аграрного бізнесу в умовах воєнного стану зумовлює необхідність пошуку нових управлінських рішень, принципів, методів і організаційних форм для всіх типів суб'єктів аграрної сфери. Це спрямовано на підвищення ефективності відновлення виробництва, покращення реалізації сільськогосподарської продукції, посилення її конкурентоспроможності та забезпечення сталого функціонування підприємств галузі. У нинішніх умовах господарювання аграрні підприємства потребують створення таких механізмів, які здатні гарантувати безперервний і стабільний процес розширеного відтворення аграрної продукції. Для цього необхідне впровадження ефективних організаційно-економічних інструментів сталого розвитку аграрного сектору на регіональному рівні.

Зарубіжна практика демонструє, що державна підтримка аграрної галузі реалізується через поєднання заходів прямого та опосередкованого регулювання. У країнах із розвиненою ринковою економікою серед основних інструментів прямої фінансової допомоги можна виокремити: компенсаційні виплати за збитки, завдані стихійними лихами; фінансування витрат, пов'язаних із реструктуризацією виробництва (наприклад, скорочення посівних площ чи вимушене зменшення поголів'я худоби); субсидії, що надаються на одиницю площі сільгоспугідь або кількість поголів'я; дотації на придбання виробничих ресурсів (зокрема, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, кормів); а також цільове фінансування програм розвитку та наукових досліджень. Варто зазначити, що система прямого субсидування аграрного сектору є характерною для більшості економічно розвинених країн, хоча рівень та структура такої підтримки значно відрізняються залежно від державної політики та пріоритетів.

З початком повномасштабного вторгнення український бізнес зазнав значних труднощів через призупинення повноцінного кредитування. У відповідь на ці виклики, у березні Уряд України ініціював зміни до Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», спрямовані на підтримку аграрного виробництва під час посівної кампанії, а також на стимулювання підприємницької активності в умовах воєнного стану. Запроваджені зміни передбачають значне спрощення умов доступу до фінансових ресурсів, зокрема можливість отримання пільгових кредитів під 0% річних із державною гарантією у розмірі 80%. Пріоритетне фінансування надається підприємствам аграрного сектору, харчової промисловості та фармацевтики. За час дії програми в умовах воєнного стану було укладено понад 11,5 тисяч кредитних угод на загальну суму 46,26 млрд грн [3]. В умовах воєнного часу державна фінансова підтримка набуває особливого значення, оскільки низка галузей має критичне значення для забезпечення економічної стабільності

країни, що й знаходить своє відображення у кредитних пріоритетах. Водночас банківський сектор також оперативно адаптувався до нових реалій: умови кредитного обслуговування були пом'якшені як для бізнесу, так і для фізичних осіб.

Особливої актуальності набуває вивчення та впровадження досвіду розвинених країн, де вже функціонують ефективні та добре структуровані системи фінансування аграрного сектору. Важливу роль у кредитуванні сільськогосподарського виробництва в цих країнах відіграють як універсальні, так і спеціалізовані комерційні банки. Значне місце у цій системі займають іпотечні банки, які забезпечують довгострокове фінансування під заставу майна. Ключовою особливістю аграрного кредитування в розвинених країнах є поширення кооперативної форми банківських установ, яка відіграє системоутворюючу роль у забезпеченні фінансової підтримки фермерів і сільськогосподарських підприємств. Розвиток мережі кооперативних банків, які практично відсутні в Україні, міг би стати важливим інструментом забезпечення аграрного сектору стабільними та доступними фінансовими ресурсами.

Список використаних джерел

1. Андрос С.В. Банківське кредитування як дієвий спосіб вирішення проблеми економічного розвитку аграрних підприємств. *Economic journal Odessa polytechnic university*. №1(27), 2024. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2024/No1/5.pdf> (дата звернення: 12.06.2025р.)
2. Васільєва А.М. Державна підтримка як складова системи державного регулювання аграрного сектора економіки. Інвестиції: практика та досвід. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2011/22.pdf (дата звернення: 12.06.2025р.)
3. Розвиток державної програми «Доступні кредити 5-7-9%»: офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozvitok--derjavnoyi-programi-dostupni-kredit-5-7-9--u-fokusi-uvagi-zasidannya-radi-zfinansovoyi-stabilnosti> (дата звернення: 11.06.2025р.)

Бондаренко Н.В.

доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Демчук В.М.

здобувач третього (доктор філософії) рівня
УНУ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

У науковій дискусії щодо цифровізації аграрних підприємств дедалі частіше акцент робиться на необхідності осмислення цього явища крізь призму глибших філософських постулатів. Зокрема, цифровізація розглядається не лише як технічний чи економічний процес, а як прояв

універсальних законів змін і циклічності, що притаманні системам будь-якої природи. Відповідно, в науковому середовищі існують дві основні інтерпретації феномену цифровізації агропідприємств: лінійна, що трактується як послідовне досягнення стратегічних цілей, і циклічна, яка сприймає цифрову трансформацію як своєрідну «пульсацію» економічної системи підприємства.

У межах першого підходу цифровізація постає як чітко окреслена траєкторія розвитку підприємства, яка включає низку взаємопов'язаних етапів – від первинного впровадження технологій до їх масштабування та оптимізації. Основна мета цього підходу – мінімізація відхилень від стратегічно обраного шляху цифрової модернізації. У другій інтерпретації цифровізація аграрного бізнесу трактується як процес динамічного розширення та оновлення його виробничих, управлінських і ринкових структур за рахунок інтеграції нових об'єктів і технологій у господарський простір.

Проте реалізація цифрової трансформації в аграрному секторі України стикається з рядом системних проблем, особливо у малих та середніх підприємствах. До ключових викликів слід віднести:

- наявність застарілого технічного парку і низьку технологічну готовність;
- брак фінансових ресурсів для оновлення матеріально-технічної бази;
- обмежений доступ до спеціалізованих інформаційних систем та знань;
- фрагментарність ринку цифрових агротехнологій, що створює труднощі у впровадженні уніфікованих рішень;
- відсутність державної політики, орієнтованої на підтримку цифровізації саме малих і середніх агровиробників [1].

Ці проблеми значною мірою уповільнюють інтеграцію українських агропідприємств у сучасний цифровий простір. Водночас трансформація економіки країни у напрямі інноваційної моделі розвитку, зумовлена як зовнішніми викликами (зростання конкуренції, глобалізація ринків), так і внутрішніми (військові дії, потреба у модернізації виробництва), створює нагальну потребу в системному розвитку цифрових агротехнологій.

Цифровізація аграрного сектору дедалі більше розглядається як ключовий чинник забезпечення конкурентоспроможності, підвищення продуктивності, зниження витрат і посилення стійкості до зовнішніх шоків. В умовах постпандемійного відновлення та військової нестабільності цифрові рішення стали не лише інструментом ефективності, а й засобом виживання підприємств [2].

Варто зазначити, що в нормативно-правовому полі України вже існують стратегічні документи, які визначають пріоритетність цифровізації. Зокрема, у «Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» аграрний сектор розглядається як головний рушій економічного зростання, що має високий потенціал для модернізації [3].

У науковому розумінні цифровізація підприємства – це не просто автоматизація чи інформатизація окремих процесів, а глибока системна

трансформація, яка охоплює всі рівні функціонування: від стратегічного планування до оперативного управління. Така трансформація передбачає перехід підприємства з одного відносно стійкого стану до іншого, більш ефективного, за рахунок інтеграції цифрових ресурсів, знань і мережевих транзакцій [4].

Таким чином, успішна цифровізація аграрних підприємств можлива лише за умови узгодження теоретичних концепцій із практичними інструментами управління трансформаційними процесами. Необхідна координація зусиль держави, бізнесу та наукової спільноти має бути спрямована на створення інституційного середовища, яке стимулюватиме інноваційний розвиток аграрного сектору в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Водянка Л. Д., Юрій Т. П. Цифровізація та цифрова платформа в економічному розвитку аграрного сектору. Економіка АПК, 2020, № 12. URL: file:///C:/Users/ASER/Downloads/Ekonomika%20APK_Iss.12_2020_67-73.pdf (дата звернення: 12.06.2025р.)
2. Davydenko N., Filonenko M., Dimitrova A. Modern technologies of human resources management in the IT industry. Management and Education . 2024. Vol. 20 (2). pp. 99–103. (дата звернення: 12.06.2025р.)
3. КМУ Uriadovyi portal. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-sferi-innovatsiynoi-diyalnosti-na-period-do-2030-roku> (дата звернення: 12.06.2025р.)
4. Україна 2030 Е – країна з розвинутою цифровою економікою. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyuekonomikoyu.html> (дата звернення: 11.06.2025р.)

Бондаренко Н.В.

доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Яценко А. Р.

здобувач другого (магістерського) рівня
УНУ

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Сучасний банківський сектор стрімко трансформується, змінюючи підходи до ринкової поведінки фінансових установ. Це зумовлено постійною динамікою у зовнішньому середовищі суб'єктів, які формують ринок банківських послуг, а також активним впливом споживачів на структуру попиту. Водночас посилюється конкуренція через активну участь нових альтернативних гравців, що змушує банки переглядати свої стратегічні орієнтири, зокрема у напрямі цифровізації.

Однією з ключових форм адаптації до нових умов стало дистанційне банківське обслуговування – сукупність послуг, які дозволяють клієнтам здійснювати банківські операції без необхідності фізичного відвідування установи. Для цього достатньо мати доступ до інтернету та відповідний пристрій. Центральне місце у системі дистанційного обслуговування займає інтернет-банкінг – технологія, що забезпечує управління рахунками та здійснення операцій через інтернет у будь-який час і з будь-якого місця [1, 2].

Засоби доступу до дистанційного обслуговування охоплюють мобільні телефони, персональні комп'ютери, смартфони, комунікатори та банкомати. На основі досліджень [3] можна виокремити п'ять основних типів віддалених банківських сервісів:

1. Інтернет-банкінг – найзручніша форма обслуговування, що з'явилася ще у 1980-х роках та швидко поширилася завдяки розвитку ІТ-технологій.
2. Телефонний (мобільний) банкінг – менш поширений, однак функціонально схожий з інтернет-банкінгом, хоч і поступається за продуктивністю.
3. SMS-банкінг – орієнтований на виконання базових фінансових дій, зокрема перегляд залишків або прості перекази.
4. Відео-банкінг – інноваційна, але малопоширена в Україні технологія, що забезпечує інтерактивне обслуговування через спеціальні відео кіоски.
5. РС-банкінг (система “клієнт-банк”) – традиційна модель віддаленого доступу через пряме з'єднання з банківською системою [4].

Пандемія COVID-19 виступила потужним каталізатором цифрових змін, активізуючи впровадження безконтактних способів оплати та онлайн-сервісів. Очікується, що частка миттєвих платежів і операцій з електронними грошима серед усіх безготівкових транзакцій зросте з 17% у 2021 році до 28% у 2026 році. Значна частина банківських функцій уже передана на аутсорсинг технологічно потужним нефінансовим компаніям, що привело до формування ринку Fintech, який сьогодні становить серйозну конкуренцію класичному банківському сектору.

Глобальним лідером фінтех-індустрії є Пекін – економічна та інноваційна столиця Китаю, яка посідає перше місце за кількістю провідних фінтех-компаній (JD Finance, Du Xiaoman Financial, Qudian) і рівнем розвитку фінтех-екосистеми. Частка користувачів фінтех-послуг тут становить 49,8%. Згідно з опитуванням Deloitte Touche Tohmatsu Limited серед 1500 жителів Швейцарії, пандемія суттєво змінила споживчу поведінку щодо використання фінансових сервісів [5].

Перші приклади розвитку дистанційного банкінгу були зафіксовані ще у 1990 році у США. Зокрема, North Carolina National Bank став піонером телефонного обслуговування, запропонувавши клієнтам понад 30 послуг через спеціально створений call-центр, який обробляв до 200 тисяч звернень на добу. Згодом систему модернізували, оптимізувавши кількість операторів [5].

З огляду на ці трансформаційні зміни, банкам необхідно постійно відслідковувати новітні інформаційно-комунікаційні технології,

впроваджувати інноваційні рішення та підвищувати якість клієнтського сервісу для збереження конкурентних позицій у цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. Кучанський О.Ю. Перспективи розвитку в Україні систем дистанційного банківського обслуговування клієнтів. Управління розвитком складних систем. 2015. № 23(1). С. 115–119. (дата звернення: 12.06.2025р.)
2. Вядрова І., Мозговська А., Вядрова В. Розвиток системи дистанційного банківського обслуговування. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. № 4(7)2022. URL: <file:///C:/Users/ASER/Downloads/21599-Article%20Text-39823-1-10-20230522.pdf> (дата звернення: 12.06.2025р.)
3. Вовчак, О.Д. Платіжні системи: навчальний посібник / О.Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т.Я. Андрейків. К.: Знання, 2008. 341 с.
4. Кучанський О. Ю., Мазурак В. В. Перспективи розвитку в Україні систем дистанційного банківського обслуговування клієнтів. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/63f770a8-3917-4d5c-8181-565fc94234cf/content> (дата звернення: 12.06.2025р.)
5. Король М. М., Лапа І. В., Фізеші Й. Й. Аналіз трансформації банківських послуг з використанням системи дистанційного обслуговування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск №48. 2023 URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/48_2023ua/10.pdf (дата звернення: 21.06.2025р.)

Боровик П.М.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру УНУ

Удовенко І.О.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру УНУ

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ГЕОДЕЗИЧНО-ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війни та збройні конфлікти завжди залишають глибокі сліди не лише в гуманітарній, але й у підприємницькій сфері. Наслідки війни особливо помітні для бізнесів, які надають споживачам вузькоспеціалізовані види послуг, до яких можна віднести геодезично-землевпорядні роботи і виконання різноманітних проєктів у сфері геопросторового аналізу та геоінформатики. Необхідно зауважити, що в часи війни фінансова стійкість геодезично-землевпорядних бізнесових утворень перетворюється на запоруку їх існування та здатності підтримувати функціонування як операційних так і стратегічних витрат навіть у критичних умовах.

Категорія «фінансова стійкість бізнесу» не обмежується запасами коштів на банківських рахунках та касовими залишками, але й включає раціональний розподіл надходжень з метою фінансування поточних витрат, надійний захист

матеріальних і нематеріальних активів, стабільність та прогнозованість податкового навантаження, стабільне та завчасне формування резервів майбутніх періодів і стабілізаційних фондів. При цьому, під час війни як кожен із перелічених факторів, так і низка непередбачуваних обставин можуть стати визначальними чинниками для подальшого функціонування та розвитку бізнесу. Так бізнесові структури, які проводили діяльність на території, що постраждала від війни, або ж була в ході військових дій зайнята агресором, змушені були або відмовитись від своєї звичайної діяльності, або ж зменшити її обсяги.

Поряд з цим, практика ведення геодезично-землевпорядного підприємництва переконливо демонструє, що цифрові технології та диверсифікація бізнесу в інші сфери діяльності та на інші території стали рятівними стратегіями для бізнесів, які змогли організувати доступ до просторових даних через хмарні сервіси, запровадити віддалене управління персоналом і здійснювати дистанційну обробку геоінформаційних даних. Це дозволило з одного боку уникнути фізичних втрат активів, а з іншого – забезпечити неперервність роботи у випадках, коли офіси чи техніка опинились у зоні бойових дій чи на постраждалих від війни територіях.

Поряд з цим, в умовах нестабільності підприємства почали активніше захищати себе від різних непередбачуваних подій. Зокрема, мова йде про страхування технічного обладнання, засобів пересування, даних та інфраструктурних об'єктів. Крім того, контракти доповнюються пунктами про обставини непереборної сили, що дозволяє уникати фінансових зобов'язань у випадках непередбачених обставин. Водночас, з метою компенсації можливих збоїв у діяльності, формуються внутрішні резерви підприємницьких структур.

Ключову роль у зміцненні фінансової стійкості та економічної стабільності бізнесів відіграють трудові ресурси. Ті бізнесові одиниці, які раніше інвестували ресурси у підвищення кваліфікації та перекваліфікацію працівників, забезпечували тим самим зростання рівня психологічної стійкості колективу. Крім того, поєднання перелічених кроків із використанням більш гнучких форм зайнятості, змогли не лише утримати команду, але й зберегти темпи нарощення бізнесу та збільшити продуктивність праці.

В таких умовах держава повинна стати активним партнером, що допоможе у забезпеченні стійкості бізнесу. Пільгові кредити, підтримка інноваційних рішень у сфері геодезії, землеустрою та геоінформатики, гранти на оновлення техніки чи цифрової інфраструктури – все це має бути складовими державної стратегії відновлення. Крім того, держава має звернути увагу на формування нових геопросторових сервісів, формування та використання яких створить надійні передумови для відбудови міст, сіл, інфраструктурних об'єктів та агросектору [1-2]. Саме тому, державна підтримка розвитку ГІС-технологій – це вклад держави у повоєнну відбудову та майбутнє України.

Таким чином, забезпечення фінансової життєздатності геодезично-землевпорядного бізнесу в умовах війни – це не лише виклик, але й можливість

розбудови нової моделі його подальшого функціонування: гнучкої, технологічної, з орієнтацією на довгострокову витривалість. На нашу думку, ті суб'єкти, які вже сьогодні переосмислюють свою роль і методи роботи, завтра сформулюють базисну передумову для відбудови України.

Список використаних джерел

1. Непочатенко О.О., Колотуха С.М., Боровик П.М., Гузар Б.С. (2017). Земельні відносини та фінансові аспекти їх розвитку. Економіка АПК. (6). С. 42-52.
2. Боровик, П.М., Удовенко, І.О., Рудий, Р.М., Іванчук, О.М., & Піщана, С.В. (2025). Геоінформаційні технології в земельнокадастрових роботах та управлінні земельними ресурсами і ринком земель. Здобутки економіки: перспективи та інновації, (18). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15503163>.

Борота А.В.

магістрант кафедри обліку і фінансів
Черкаського національного університету імені
Богдана Хмельницького
Науковий керівник: Уманська В.Г.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови ринку та плинність умов здобуття прибутку, змушують підприємців користуватись системами фінансової звітності, не лише для відображення результатів своєї діяльності для зовнішніх і внутрішніх користувачів, а й для обрання тактик та стратегій максимізації прибутків на наступний період. Майже кожне підприємство прагне залучити якомога більше платоспроможних кредиторів та інвесторів, і саме відображена фінансова звітність допомагає таким зовнішнім користувачам зрозуміти доцільність вкладень в дане підприємство та можливі вигоди від такої співпраці.

Завершальним етапом будь-якого бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності, яка є елементом, що інформує про хід виконання виробничо-фінансових планів, бізнес-планів, дозволяє проаналізувати резерви підвищення ефективності підприємства, допомагає підвищити ефективність виробництва, усунути недоліки, що були допущені та уникати їх в майбутньому.

Дефініції фінансової звітності різняться в спектрі літературних джерел, проте можна зробити узагальнення, що дехто з авторів ототожнюють поняття фінансової та бухгалтерської звітності [1, 2], тоді як інші вважають фінансову звітність частиною [3, 4]. Загалом, поняття «фінансова звітність» у сучасній українській термінології відображено у Законі України «Про бухгалтерський

облік і фінансову звітність в Україні», який визначає фінансову звітність як бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [5]. Сьогодні перелік елементів фінансової звітності та порядок їх формування визначено законодавством. Інформаційні потреби зумовили перелік наступних форм фінансової звітності: Форма 1 – Баланс підприємства, Форма 2 – Звіт про фінансові результати, Форма 3 – Звіт про рух грошових коштів, Форма 4 – Звіт про власний капітал, Форма 5 – Примітки до річної фінансової звітності.

Окрім цього, варто зазначити, що кожне підприємство може вимагати складання й інших форм фінансової звітності, відповідно до виду діяльності та положень Облікової політики підприємства. Фінансова звітність – це не просто набір цифр; це комплексне дзеркало, що відображає різні аспекти господарської діяльності підприємства. Кожен її компонент надає унікальну інформацію про проведені операції та події за звітний період.

Фінансова звітність обов'язково містить аналогічну інформацію за попередній період. Це ключовий момент, адже саме зіставлення даних з різних періодів дає змогу провести глибокий аналіз діяльності підприємства: виявлення тенденцій, оцінка динаміки, порівняння ефективності, здійснення прогнозів на майбутнє. Саме можливість порівняння та аналізу робить фінансову звітність незамінним інструментом для менеджерів, інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін для прийняття обґрунтованих рішень.

Перед безпосереднім складанням звіту, бухгалтер проводить ретельний аналіз усіх показників, що включені до форм звітності, проводить коригування у разі виявлення невідповідності. Загалом, можна виділити 7 етапів формування фінансової звітності:

1. Проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків, періоду проведення інвентаризацій та відображення їх у бухгалтерському обліку.

2. Здійснення перевірки показників звітності (річної та періодичної) на предмет їх порівнянності та переоцінки активів задля приведення у відповідність справедливої вартості активу на дату Балансу.

3. Узгодження доходів та витрат за звітний період (нарахування необхідних резервів, що передбачені наказом про облікову політику, редагування попередньо створених резервів, які не були використані у звітному періоді тощо).

4. Здійснення процесу «закриття» облікових книг для конкретного періоду на детальному рівні, що готує основу для подальшого узагальнення та складання основних форм фінансової звітності.

5. Заповнити форми фінансової звітності та звірити дані показників між формами та в їх межах та звірити дані показників фінансової звітності між формами та в їх межах.

6. Перевірити та затвердити звітність, керуючись установчими та нормативними документами підприємства та подати фінансову звітність,

згідно з Порядком подання фінансової звітності, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 [6].

Фінансову звітність подають до органів, до сфери управління яких належить підприємство, колективам за вимогою, власникам, а також іншим органам та користувачам.

Оцінка фінансового та майнового стану підприємства дозволяє визначити зміни статей балансу за період, відстежити тенденції змін та визначити наявні ресурси підприємства. Аналіз майна підприємства має на меті проведення аналізу складу майна, джерела його формування та зміни у складових. Під час аналізу фінансово-майнового стану використовується вертикальний та горизонтальний способи оцінки балансу, а також метод аналізу за допомогою коефіцієнтів.

Отже, фінансова звітність дійсно є ключовим джерелом інформації для широкого кола користувачів і відіграє центральну роль у прийнятті різноманітних рішень: для інвесторів вона є основою для ухвалення рішень про купівлю, продаж чи утримання цінних паперів та участь у капіталі підприємства. Аналізуючи фінансові показники, інвестори оцінюють привабливість активу, його потенційний прибуток і ризики; для керівництва компанії, а також для регуляторних органів, фінансова звітність слугує інструментом для регулювання господарської діяльності підприємства. Вона дозволяє оцінювати ефективність операцій, контролювати витрати, планувати майбутнє та забезпечувати дотримання законодавчих норм; фінансова звітність є базою для аналізу основних показників діяльності підприємства – від рентабельності та ліквідності до платоспроможності та фінансової стійкості. Цей аналіз допомагає виявляти сильні та слабкі сторони, визначати напрямки для покращення та прогнозувати подальший розвиток. Кожна з форм фінансової звітності поєднана з іншою та доповнює наступну, що дозволяє порівнювати показники та допомагає глибше дослідити та зрозуміти надану інформацію, щоб згодом зробити висновки. Таким чином, фінансова звітність є основою для прийняття обґрунтованих рішень у бізнесі, забезпечуючи прозорість, підзвітність та ефективне управління. Вона дає уявлення про те, як компанія використовує свої ресурси і наскільки успішно досягає своїх фінансових цілей.

Список використаних джерел:

1. Німчинов П.П. Загальна теорія бухгалтерського обліку. Вища школа. 1977. С. 240.
2. Пантелєєв В. П., Юрченко О. А., Курило Г. М. Безверхий К. В. Навчальний посібник. Звітність підприємств. ДП «Інформ.-аналіт. агентство». 2017. С. 432.
3. Величко О.Г., Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні. ТОВ «Баланс – Клуб». 2000. С. 768.
4. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. А.С.К. 2001.

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.99 р. No196 –14.URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-142>.

6. Зоріна В.Н., Осадча Т.С., Зорін Г.Г. Навчальний посібник для ВНЗ. Фінансова звітність підприємств. – Київ. ЦУЛ. 2006.С. 200.

Будник Ж. В.

магістрант кафедри обліку і фінансів

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник: Лаврова-Манзенко О. О., к.е.н., доц.,

доцент кафедри обліку і фінансів

ФІНАНSOBA ЗВІТНІСТЬ ЯК АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах високої динаміки бізнес-середовища, що супроводжується економічною нестабільністю, фінансова звітність перетворюється на один із ключових інструментів аналітичної підтримки управлінських рішень. Зростаючі вимоги до прозорості, достовірності та своєчасності інформації зумовлюють потребу в осмисленні фінансової звітності не лише як регламентованої форми звітування, а як багаторівневої аналітичної системи. Саме фінансова звітність є основою для формування стратегічних та тактичних управлінських дій, що підвищує її значущість у контексті корпоративного управління.

Метою даного дослідження є обґрунтування ролі фінансової звітності як аналітичного інструменту управління підприємством та визначення її впливу на ефективність управлінських рішень.

Незважаючи на формальну уніфікованість фінансової звітності, існує значний розрив між її потенціалом як джерела аналітичної інформації та практичним використанням в управлінні. Це свідчить про недостатню інтеграцію фінансової звітності у процес прийняття управлінських рішень. Теоретичний аспект проблеми стосується концептуального осмислення звітності як елементу інформаційного середовища, здатного забезпечити управлінську адаптивність і стратегічну гнучкість. Брак узгодженості між управлінською аналітикою та фінансовими показниками ускладнює ефективне моделювання варіативних сценаріїв розвитку. У практичному вимірі проблема проявляється у фрагментарному використанні звітності менеджментом, обмеженому переважно рамками податкового чи зовнішнього звітування [1].

Недостатня орієнтація звітності на потреби оперативного управління знижує її цінність як інструмента виявлення кризових тенденцій, оцінки ефективності діяльності підрозділів та прогнозування фінансових результатів. Особливої актуальності це питання набуває в умовах цифрової трансформації, коли дані звітності мають бути інтегровані в автоматизовані аналітичні

системи [2]. Відповідно, розвиток інструментарію аналізу фінансової звітності сприятиме поглибленню міждисциплінарних досліджень, які поєднують бухгалтерський облік, фінансову аналітику та теорію прийняття управлінських рішень.

Першим напрямом вирішення проблеми є інтеграція фінансової звітності у внутрішні аналітичні процеси підприємства. Для цього необхідна адаптація структури звітності до специфіки управлінських завдань шляхом введення додаткових аналітичних розшифровок у межах форм звітності. Застосування сегментного підходу до аналізу фінансових результатів дозволяє деталізувати ефективність діяльності за окремими напрямами, продуктами чи регіонами [2].

Другим шляхом є автоматизація фінансового аналізу на основі звітності через інтеграцію її показників до системи Business Intelligence. У цьому контексті перспективним є використання KPI-індикаторів на основі звітних даних, що дозволяє створювати дашборди для прийняття управлінських рішень у режимі реального часу. Впровадження AI-моделей прогнозування фінансових показників на основі історичних даних фінансової звітності забезпечує проактивне управління ризиками.

Оптимізація системи фінансових коефіцієнтів, які розраховуються на основі звітності, дозволяє сконцентрувати аналітичну увагу на ключових зонах ефективності. Наприклад, динамічний моніторинг коефіцієнтів ліквідності та оборотності активів дає змогу виявити потенційні фінансові вузькі місця ще до настання кризової ситуації [1].

Четвертий шлях полягає у поєднанні фінансової звітності з нефінансовими показниками в межах концепції інтегрованої звітності. Це забезпечує більш повну картину стійкості бізнесу, з урахуванням ESG-факторів та довгострокових стратегічних орієнтирів [2].

Очікуваним результатом впровадження зазначених підходів є зростання обґрунтованості управлінських рішень, зменшення рівня фінансових ризиків, покращення показників прибутковості та інвестиційної привабливості підприємства. У довгостроковій перспективі це сприяє формуванню сталих управлінських практик, підвищує конкурентоспроможність суб'єкта господарювання та забезпечує його фінансову стабільність.

Отже, фінансова звітність є ключовим аналітичним джерелом для ухвалення ефективних управлінських рішень, оскільки містить структуровану інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки підприємства. Її використання в управлінні забезпечує обґрунтованість стратегічного планування, вчасне реагування на ризики та оцінку ефективності ресурсного потенціалу. Інтеграція звітності в цифрові аналітичні системи підвищує її прикладну цінність і трансформує звітність із формального документа в інструмент динамічного управління.

Список використаних джерел:

1. Подолянчук О. А., Гудзенко Н. М., Коваль Н. І. Фінансова звітність в умовах воєнного стану. Агросвіт. 2023. № 13. С. 21-29. DOI: 10.32702/2306-6792.2023. 13.21.

2. Грибовська Ю. Звітність за сегментами в контексті міжнародних стандартів фінансової звітності. Економіка та суспільство. 2023. № 47. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-47-34.

Власюк С.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Масрі М., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Уманський національний університет

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПЕРЕШКОДИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ

У сучасному світі фондовий ринок є не просто фінансовим механізмом, а ключовим індикатором економічного здоров'я країни та потужним двигуном її розвитку, який дозволяє бізнесу залучати кошти для зростання, а інвесторам – примножувати свій капітал, створюючи кругообіг фінансів, що стимулює інновації та створює робочі місця. Для України, яка проходить через період безпрецедентних викликів, таких як повномасштабна війна, і водночас готується до масштабного повоєнного відновлення та євроінтеграції, актуальність функціонування та розвитку фондового ринку зростає багаторазово.

Функціонування фондового ринку нерозривно пов'язане з високими стандартами прозорості та корпоративного управління. Компанії, які прагнуть залучати кошти через фондовий ринок, змушені відповідати жорстким вимогам щодо фінансової звітності, розкриття інформації, захисту прав акціонерів та незалежності управління. Це має кілька важливих наслідків: підвищення довіри; боротьба з корупцією; повноцінна інтеграція України до Європейського Союзу та світових фінансових ринків.

Як барометр економіки, фондовий ринок не просто показує її поточний стан, а й відображає прогнози інвесторів на майбутнє. Через ціни на акції компаній ми бачимо, наскільки інвестори довіряють ефективності бізнесу та вірять у його перспективи, забезпечуючи ефективний розподіл ресурсів, оперативну інформацію, оцінку ризиків динаміки цін на фондовому ринку, що дозволяє інвесторам краще розуміти економічний клімат.

Функціонування фондового ринку стимулює зростання фінансової грамотності населення. Коли люди бачать реальні можливості для інвестування своїх заощаджень (на відміну від звичних банківських депозитів чи нерухомості), вони починають глибше вивчати економічні процеси, аналізувати компанії та розуміти ризики та прибутки.

Повноцінний та ефективний фондовий ринок є необхідною умовою для інтеграції України до глобальних фінансових систем. Це дозволяє українським компаніям залучати кошти від іноземних інвесторів, а вітчизняним інвесторам – диверсифікувати свої портфелі, вкладаючи в міжнародні активи.

Насамкінець, незважаючи на значні проблеми, що стримують його розвиток (низька ліквідність, недостатня довіра, слабкість корпоративного управління, вплив війни), актуальність функціонування фондового ринку для України є беззаперечною. Він є не просто технічним інструментом, а стратегічним елементом повоєнного відновлення, економічного зростання, боротьби з корупцією та євроінтеграції. Розбудова сильного та прозорого фондового ринку є одним з найважливіших завдань для майбутнього України, що дозволить їй повноцінно розкрити свій економічний потенціал та забезпечити добробут своїх громадян.

Фондовий ринок – це не просто сукупність бірж та інструментів, а життєво важливий кровотік для сучасної економіки. Для України його актуальність у поточних умовах, позначених війною, відновленням та євроінтеграцією, є беззаперечною і критичною. Незважаючи на численні проблеми, що стримують його розвиток – низьку ліквідність, брак довіри інвесторів, слабкість корпоративного управління, недосконалість інфраструктури та, звісно, руйнівний вплив війни – потреба в дієвому фондовому ринку лише зростає. Його ключова роль у фінансовій мобілізації для відновлення країни є фундаментом майбутнього. Це єдиний системний механізм, здатний акумулювати "довгі" гроші – як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів – для фінансування масштабних проєктів відбудови інфраструктури, підтримки та модернізації бізнесу. Повноцінне функціонування фондового ринку сприятиме підвищенню прозорості та якості корпоративного управління, що є запорукою довіри та необхідною умовою для залучення іноземного капіталу та інтеграції України до європейського простору.

Крім суто фінансової функції, розвинений фондовий ринок слугуватиме інструментом економічного здоров'я, надаючи цінні сигнали про стан справ у бізнесі та інвестиційний клімат. Він також відіграє значну роль у підвищенні фінансової грамотності населення, дозволяючи громадянам не лише зберігати, а й примножувати свої заощадження, стаючи активними учасниками економічного життя країни.

Отже, розбудова сильного, прозорого та ліквідного фондового ринку в Україні – це не просто економічне, а стратегічне завдання. Це шлях до зміцнення економічного суверенітету, забезпечення сталого зростання та підвищення добробуту громадян. Хоча виклики значні, розуміння його актуальності та цілеспрямовані зусилля з боку держави, бізнесу та міжнародних партнерів є ключовими для перетворення поточних проблем на можливості для майбутнього фінансового процвітання України.

Власюк С.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Остапчук В.В., здобувач другого (магістерського)
Уманський національний університет

ФАНДРЕЙЗИНГ ЯК ІМПЕРАТИВ СУЧАСНОСТІ

У сучасному світі, що характеризується постійними змінами, економічною волатильністю та зростаючою складністю соціальних викликів, питання фінансової мобілізації набуває першорядного значення для будь-якої організації – від благодійних фондів та громадських ініціатив до освітніх закладів та інноваційних стартапів. Традиційні джерела фінансування часто виявляються недостатніми або нестабільними, змушуючи шукати нові, гнучкіші підходи до забезпечення ресурсної бази. Саме тут на перший план виходить фандрейзинг – мистецтво та наука залучення фінансових, а інколи й інших, ресурсів від приватних осіб, корпорацій, фондів та урядових установ.

Фандрейзинг давно перестав бути виключно прерогативою некомерційного сектору. Він став невід'ємною частиною стратегічного планування для широкого кола суб'єктів господарювання, дозволяючи їм не лише підтримувати поточну діяльність, а й інвестувати в розвиток, реалізовувати амбітні проекти та ефективно реагувати на кризові ситуації. Особливо актуальною ця тема є для України, де в умовах повномасштабної війни, що триває з лютого 2022 року, фандрейзинг став життєво важливим механізмом підтримки Збройних Сил України, надання гуманітарної допомоги та фінансування програм відбудови.

Фандрейзинг, будучи ключовим механізмом залучення фінансових ресурсів для некомерційних організацій, соціальних проектів, освітніх установ та навіть стартапів, стикається з низкою значних викликів: конкуренція та перенасичення; нестабільність та непередбачуваність надходжень; зростання вимог до прозорості та підзвітності; висока вартість фандрейзингу; проблеми з побудовою та підтримкою відносин з донорами; законодавчі та регуляторні обмеження; вплив зовнішніх криз та форс-мажорів; недостатня професіоналізація (брак кваліфікованих кадрів; відсутність стратегії; низька оцінка важливості фандрейзингу).

Усвідомлення та активне подолання цих проблем є критично важливим для успішного функціонування будь-якої організації, що покладається на фандрейзинг як джерело фінансування. Це вимагає постійного навчання, інновацій, побудови довіри та стратегічного планування.

Нині, фандрейзинг вийшов далеко за рамки простого збору пожертвувань; він еволюціонував у стратегічний, багатогранний механізм фінансової мобілізації, критично важливий для життєздатності та розвитку організацій у будь-якій сфері діяльності. В умовах динамічного господарювання, економічної невизначеності та, особливо для України, викликів повномасштабної війни, здатність ефективно залучати та управляти фінансовими ресурсами стає визначальним фактором успіху.

Ми побачили, що проблеми фандрейзингу є численними й комплексними, починаючи від високої конкуренції та "втоми" донорів, до необхідності забезпечення абсолютної прозорості та відповідності законодавчим нормам. Проте, саме ці виклики підкреслюють важливість професіоналізації та стратегічного підходу до фандрейзингової діяльності.

Фінансова мобілізація через фандрейзинг виконує низку ключових ролей:

- забезпечує диверсифікацію джерел фінансування, знижуючи залежність від одного каналу і роблячи організацію більш стійкою до зовнішніх шоків;
- сприяє сталому розвитку та реалізації довгострокових, амбітних проєктів, які потребують значних та стабільних інвестицій;
- підвищує соціальну відповідальність та довіру, оскільки ефективний фандрейзинг вимагає бездоганної прозорості та звітності перед донорами та суспільством;
- незамінний інструмент для реагування на кризові ситуації та забезпечення відновлення, як це яскраво демонструє досвід України у протистоянні агресії;
- сприяє формуванню міцних партнерств та розширенню мереж, що відкриває нові можливості для співпраці та синергії;
- позитивно впливає на імідж та бренд організації, підвищуючи її впізнаваність та привабливість для талановитих фахівців та волонтерів.

Отже, фандрейзинг – це не просто пошук грошей, а фундаментальна функція управління, яка вимагає глибокого розуміння потреб суспільства, вміння будувати міцні стосунки з донорами, а також постійного вдосконалення стратегій та інструментів. Успішна фінансова мобілізація дозволяє організаціям не лише виживати в умовах викликів, а й процвітати, реалізовувати свою місію та робити значний внесок у розвиток суспільства. Це інвестиція в майбутнє, яка окупається не лише фінансово, а й соціальним впливом та зміцненням довіри.

Власюк С.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Черемісіна О.Р., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Уманський національний університет

МЕХАНІЗМ КРАУДФАНДИНГУ У ФІНАНСУВАННІ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ

Краудфандинг як інструмент фінансування набуває особливого значення в умовах сучасної української економіки, що перебуває у стані трансформації та постійного пошуку нових джерел інвестицій. Для багатьох стартапів, соціальних ініціатив, креативних і культурних проєктів саме краудфандинг є єдиною реальною можливістю залучити фінансову підтримку без звернення до традиційних інституцій – банків, венчурних фондів або

державних грантів. Актуальність теми зростає ще й через те, що в умовах війни та нестабільного економічного середовища краудфандингові платформи в Україні не лише не зупинили свою роботу, а навпаки – стали каталізаторами громадянської активності та взаємодопомоги. Яскравим прикладом є масштабні збори на дрони, медичне обладнання, підтримку переселенців та відновлення інфраструктури. Такі ініціативи підвищують довіру до цього фінансового інструменту, розширюють його аудиторію та стимулюють розвиток цифрових фінансових сервісів.

Попри певні виклики – відсутність чіткого законодавчого регулювання, низьку фінансову грамотність населення, ризики шахрайства – краудфандинг в Україні демонструє стабільну динаміку зростання. Поява нових платформ, зростання обсягів залучених коштів, активна участь молоді та розвиток соціального підприємництва засвідчують його значний потенціал у майбутньому.

Краудфандинг в Україні функціонує за кількома базовими моделями, які відповідають міжнародній практиці:

1. Donation-based (благодійна модель), що передбачає безоплатну підтримку проєктів. Донори не очікують матеріальної винагороди – натомість фінансують соціальні, гуманітарні, культурні або військові ініціативи. **Приклади:** збори на медичне обладнання, евакуаційний транспорт, дрони для ЗСУ.

2. Reward-based (модель з винагородою) – поширена серед креативних індустрій, видавництва, авторів технологічних або мистецьких продуктів. Підтримка проєкту винагороджується сувеніром, продуктом, квитками тощо. **Приклади:** видання книг, організація виставок, розробка настільних ігор.

3. Equity-based / Investment (інвестування) – менш розвинена в Україні модель, за якої донори стають співвласниками бізнесу чи отримують прибуток у вигляді дивідендів. Необхідна законодавча база, подібна до краудінвестингових механізмів в ЄС. **Приклади:** пілотні проєкти через RazomGo, KSE Ventures.

Табл.1. Найпопулярніші українські краудфандингові платформи

Платформа	Опис
Спільнокошт (Biggggidea)	- Найвідоміша краудфандинг-платформа в Україні, зосереджена на соціальних, мистецьких та освітніх проєктах. - Запущена у 2012 році. Успішні кампанії: «Пластуни» (1,3 млн ₪), «Жіночий ветеранський рух», «Соломія» (фільм). - Працює за моделлю reward/donation-based.
Na-Starte.com	- Орієнтована на стартапи, особливо у сфері культури й медіа. - Приклад: фільм Георгія Делієва зібрав понад 3,7 млн ₪. - Має елементи інвестиційної моделі.
GoFundEd (GoF)	- Освітня платформа для вчителів, шкіл, освітніх ініціатив. - Працює з невеликими сумами (10–50 тис.

	2). • Успішні проекти: «Компола», «STEM-лабораторії» тощо.
RazomGo	• Платформа для фінансування бізнес-ініціатив (краудінвестинг). • Орієнтована на соціальні підприємства. • Містить елементи equity-based моделі.
Моє Місто (м. Харків)	• Працює з локальними проектами, які покращують життя громади. • Залучено понад 317 тис. \$ на проекти благоустрою та культурні заходи.

Краудфандинг в Україні є перспективним інструментом фінансування малих проектів, стартапів та соціальних ініціатив. За останні роки він зарекомендував себе як механізм створення громадських ініціатив, розвитку культури взаємодопомоги й тестування ідей. Проте без комплексного законодавчого впорядкування, розвитку фінансової грамотності та системних реформ його потенціал залишається частково не використаним. Для стійкого розвитку цього інструменту необхідні цілеспрямовані державні, освітні та інституційні заходи. Українські платформи краудфандингу поступово адаптуються до сучасних цифрових форматів і потреб ринку. Найпопулярнішими залишаються моделі, засновані на добровільній участі громадян, проте є поступ у напрямку інвестиційних форматів. Подальший розвиток цих моделей залежить від законодавчої підтримки, зростання фінансової грамотності та загального рівня довіри до цифрових фінансових інструментів.

Власюк С.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Білоненко В.О., здобувач другого (магістерського)

Уманський національний університет

ОБОВ'ЯЗКОВЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Система обов'язкового страхування в Україні є важливою складовою соціального захисту населення та економічної стабільності країни. Її мета – забезпечити фінансовий захист громадян та суб'єктів господарювання від певних ризиків, що можуть призвести до значних фінансових втрат. На відміну від добровільного страхування, де рішення про страхування приймається індивідуально, обов'язкове страхування регулюється законодавством і є обов'язковим для певних категорій осіб або видів діяльності.

В Україні існує кілька основних видів обов'язкового страхування, кожен з яких покриває специфічні ризики:

– обов'язкове державне соціальне страхування: наймасштабніший вид обов'язкового страхування, що охоплює практично всіх працюючих громадян.

Воно складається з таких підвидів: загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, яке забезпечує виплати пенсій по досягненню пенсійного віку, інвалідності та в разі втрати годувальника, фінансується за рахунок єдиного соціального внеску (ЄСВ); загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, надає допомогу по безробіттю, а також сприяє працевлаштуванню; загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, забезпечує виплати у разі хвороби, вагітності та пологів, а також допомогу на поховання; загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, тобто компенсує шкоду, завдану здоров'ю працівників внаслідок виробничих травм або професійних захворювань;

- обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ або "автоцивілка"), захищає інтереси постраждалих осіб у разі дорожньо-транспортної пригоди, винуватцем якої є власник застрахованого автомобіля;

- обов'язкове страхування професійної відповідальності – стосується певних професій (наприклад, нотаріусів, аудиторів, оцінювачів), де помилка може призвести до значних збитків для третіх осіб.

- обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, забезпечуючи відшкодування збитків, спричинених надзвичайними ситуаціями на таких об'єктах;

- інші види обов'язкового страхування: до них можуть належати страхування пасажирів від нещасних випадків на транспорті, страхування спортсменів, страхування авіаційних ризиків тощо.

Критичні проблеми, що суттєво гальмують ефективний розвиток і функціонування системи обов'язкового страхування в Україні – це правова невизначеність, викликана фрагментованою та часто суперечливою нормативною базою, є однією з ключових перешкод для її належного функціонування.

Відсутність єдиного визначення та концепції обов'язкового страхування, є однією з фундаментальних проблем. Відсутність чіткого, єдиного визначення обов'язкового страхування у ключових законодавчих актах (наприклад, у Законі України "Про страхування") створює концептуальний вакуум. Це призводить до того, що кожен вид обов'язкового страхування регулюється *ad hoc*, без єдиної методологічної основи. Як наслідок, виникає: фрагментація правового поля; неможливість уніфікації; проблеми з тлумаченням та ін. Надмірна кількість та суперечливість нормативних актів, що регулюють сферу страхування, є красномовним свідченням гіпертрофованості та неузгодженості нормативного поля, що призводить до складності адміністрування.

Наслідками правової невизначеності стають: зниження довіри до системи страхування; неспроможність ефективного захисту інтересів; перешкоди для розвитку страхового ринку та ін.

Для вирішення цих проблем необхідна комплексна реформа законодавства про страхування, яка б включала: розробку єдиної концепції та визначення обов'язкового страхування, що дозволить створити цілісну та логічну систему; кодифікацію законодавства, тобто об'єднання розрізнених актів у єдиний Кодекс або консолідований Закон «Про страхування» з чіткою структурою та логікою; перегляд та уніфікація норм сприятиме усуненню колізій, дублювань та застарілих положень; встановлення адекватних та ефективних санкцій; посилення ролі регулятора. Без цих кроків система обов'язкового страхування в Україні залишатиметься в стані перманентної кризи, не виконуючи повною мірою свою важливу соціальну та економічну функцію.

Аналізуючи поточний стан системи обов'язкового страхування в Україні, можна дійти невтішних, але важливих висновків. Замість того, щоб бути міцним фундаментом соціального захисту та економічної стабільності, вона перетворилася на складний, часто неефективний механізм, що страждає від глибоких системних вад. У сукупності ці чинники створюють атмосферу правової невизначеності, що є токсичною для будь-якої ефективної системи. Вона не лише унеможливорює належне функціонування існуючих страхових механізмів, а й гальмує розвиток ринку, відлякує потенційних інвесторів та, найважливіше, не забезпечує належного соціального та економічного захисту громадянам та бізнесу, заради яких ця система створювалася.

Для подолання цієї деформації необхідні системні та рішучі реформи, що включатимуть консолідацію законодавства, розробку єдиної концепції, усунення колізій та впровадження ефективних механізмів відповідальності. Без таких кроків система обов'язкового страхування в Україні залишатиметься слабкою ланкою у загальній системі соціального та економічного захисту.

Власюк С.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Ролінський О.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Нежурбіда І.А., здобувач другого (магістерського)

Уманський національний університет

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРОСЕКТОРУ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Аграрний сектор України традиційно відіграє ключову роль у формуванні ВВП, зайнятості населення та експортного потенціалу країни. Проте нинішні виклики – війна, нестабільність на ринку, глобальні цінові шоки, кліматичні

зміни – значно ускладнили доступ фермерів до фінансових ресурсів. У цьому контексті зростає потреба у високоефективних інструментах державної підтримки: кредитуванні, субсидіях, гарантіях, інвестиційних грантах. Наукове дослідження цих механізмів дозволяє оцінити їх вплив, виявити недоліки та на основі аналізу сформулювати рекомендації щодо зміцнення продовольчої безпеки й стійкого розвитку аграрної галузі.

Фінансова підтримка аграрного сектору в сучасних умовах формується під впливом надзвичайно складних обставин: повномасштабної війни, логістичних обмежень, руйнування інфраструктури, інфляційного тиску, підвищених ризиків виробництва та втрати доступу до традиційних джерел фінансування. Ці виклики зумовлюють трансформацію підходів до фінансової політики держави та змушують виробників шукати альтернативні механізми доступу до ресурсів.

Однією з ключових особливостей є посилення ролі держави як основного фінансового стабілізатора. Через програми на кшталт «Доступні кредити 5–7–9 %», аграрії можуть отримувати кошти на пільгових умовах, що частково компенсує зростання відсоткових ставок на відкритому ринку. Окрім того, розширюється спектр державних грантів для розвитку садівництва, тепличного господарства, переробки сільгосппродукції, створення кооперативів.

Другий важливий аспект – зростання значення міжнародної підтримки. Європейський інвестиційний банк, IFC, USAID та інші інституції активно надають кредитні лінії, гарантії, технічну допомогу українським аграрним підприємствам. Однак доступ до цих коштів ускладнений високими вимогами до прозорості, фінансової звітності та дотримання міжнародних стандартів.

Умови сьогодення також сприяють цифровізації фінансових інструментів, зокрема – впровадженню фінтех-рішень у сфері агрострахування, лізингу, онлайн-кредитування. Проте обмежений доступ до інтернету в сільських регіонах, низький рівень цифрової грамотності та недовіра до нових сервісів стримують масштабне впровадження таких інновацій.

Крім того, зростає потреба у гарантійних механізмах: фонди часткового гарантування кредитів аграріям, особливо малим і середнім, мають значний потенціал для зменшення ризиків та залучення приватного капіталу.

Таким чином, особливості фінансової підтримки аграрного сектору сьогодні полягають у необхідності гнучкого державного втручання, змішаних моделей фінансування, розвитку цифрових інструментів та залучення зовнішніх ресурсів, з урахуванням високого рівня невизначеності та ризику в агровиробництві.

Фінансова підтримка аграрного сектору в умовах сьогодення є ключовим чинником його стабільного функціонування, модернізації та адаптації до нових викликів – зокрема, війни, економічної нестабільності та кліматичних загроз. Аналіз сучасних інструментів підтримки – таких як пільгове кредитування, державні субсидії, гарантійні механізми, міжнародне

фінансування та фінтех-рішення – свідчить про їх важливу, але поки що недостатньо реалізовану роль у розвитку галузі.

Попри наявність позитивних зрушень, ефективність цих інструментів обмежується низкою бар'єрів: складністю доступу до ресурсів, відсутністю прозорих процедур, фрагментарністю законодавчого регулювання та недостатнім рівнем фінансової грамотності серед агровиробників.

Удосконалення фінансової підтримки має базуватись на системному підході: дерегуляції, цифровізації, розширенні гарантій, активному залученні міжнародних інституцій та створенні умов для розвитку інклюзивних інструментів фінансування. Лише за таких умов аграрний сектор зможе не лише зберегти свою роль як стратегічної галузі економіки, а й стати рушієм її відновлення та сталого зростання.

Власюк С.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Ролінський О.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хоружий В.О., здобувач другого (магістерського)

Уманський національний університет

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Банківське кредитування є одним із ключових механізмів фінансового забезпечення реального сектору економіки, який безпосередньо впливає на економічне зростання, інвестиційну активність та добробут населення. У контексті глибоких трансформацій, які переживає економіка України протягом останніх років – від пандемічної кризи до повномасштабної військової агресії – роль банків як стабілізуючої інституції набула особливої актуальності. Фінансова система країни зазнала серйозних викликів, що обумовили зміну підходів до кредитної політики, перегляд ризик-менеджменту та необхідність активної підтримки з боку держави й міжнародних фінансових інституцій. У таких умовах трансформація банківського сектору супроводжується не лише технічними та регуляторними змінами, а й структурною переорієнтацією кредитного ринку.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну стало потужним дестабілізуючим фактором для всієї фінансово-кредитної системи країни. З початку 2022 року банківський сектор зіштовхнувся з різким зростанням кредитних ризиків, зниженням платоспроможності позичальників, погіршенням якості заставного майна, знищенням або втратою доступу до активів на тимчасово окупованих територіях. У відповідь на ці виклики кредитна активність банків істотно знизилась: у перші місяці війни більшість

установ призупинила видачу нових кредитів, зосередившись на забезпеченні ліквідності та захисті залишків портфелів.

Окрім того, населення переорієнтувалося на заощадження, а бізнес – на виживання, що додатково зменшило попит на позикові ресурси. Водночас НБУ та уряд впровадили низку стабілізаційних заходів: обмеження руху капіталу, запровадження кредитних канікул, підтримка програм доступного фінансування для МСП та агросектору. Незважаючи на надзвичайні умови, банківська система зберегла функціональність, а з 2023 року навіть почала демонструвати поступове відновлення кредитування, що стало можливим завдяки накопиченню ліквідності, реструктуризації боргів та державному супроводженню ключових кредитних напрямів.

Упродовж 2023–2025 років в Україні спостерігається стійке зростання банківського кредитування, що охоплює як корпоративний сектор, так і домогосподарства. Зокрема, у першому кварталі 2025 року обсяг кредитів, наданих юридичним особам, зріс на 28,4 % у річному вимірі, тоді як кредитування фізичних осіб зросло на 39,9 % р/р [1, 2].

Це зростання стало можливим завдяки низці чинників:

- відновлення економічної активності: попри триваючу війну, в Україні активізувалися окремі галузі – агросектор, логістика, торгівля, ІТ – що сприяло зростанню попиту на фінансові ресурси;

- державні програми підтримки: зокрема, програма «Доступні кредити 5–7–9 %», яка була адаптована до умов воєнного стану, залишалася важливим інструментом кредитування малого та середнього бізнесу [3];

- покращення фінансового стану банківської системи: банки нарощували прибутковість, акумулювали надлишкову ліквідність, що дозволяло їм активніше кредитувати навіть за підвищених ризиків;

- зменшення частки проблемних кредитів: часткове списання та реструктуризація "поганих" активів покращило якість кредитного портфеля і створило простір для нових позик;

- цифровізація та спрощення процедур: розвиток онлайн-кредитування, автоматизованих скорингових систем і мобільного банкінгу полегшив доступ до кредитів для широких верств населення.

Таким чином, зростання обсягів кредитування у 2023–2025 роках є результатом як макроекономічної адаптації країни до умов війни, так і цілеспрямованих дій держави та банківського сектору щодо стимулювання доступу до фінансів для бізнесу і населення.

У 2020–2025 роках банківська система України опинилася в умовах безпрецедентних викликів – пандемії COVID-19, економічної нестабільності та повномасштабної війни. Попри це, вона продемонструвала значну стійкість, зумівши не лише зберегти функціональність, а й поступово відновити кредитну активність. Одним із ключових чинників стабільності стали своєчасні реформи, зокрема впровадження стандартів регулювання, посилення пруденційного нагляду з боку НБУ, очищення балансів від проблемних активів, а також масштабна підтримка з боку міжнародних фінансових організацій. Подальші перспективи розвитку українського

банківського сектору пов'язані з продовженням глибоких реформ, подальшою цифровізацією фінансових послуг, повною інтеграцією в європейське фінансове середовище, розвитком FinTech-рішень і зростанням довіри з боку споживачів. Особливої уваги потребує системна робота над зменшенням обсягів проблемної заборгованості, удосконаленням законодавства щодо захисту прав кредиторів, а також розширенням доступу до фінансування для малого й середнього бізнесу.

Список використаних джерел

1. Українські банки продовжують демонструвати високі показники у 2025 році. URL: https://www.intellinews.com/ukraine-s-banks-continue-strong-performance-in-2025-383963/?utm_source=chatgpt.com
2. НБУ знижує облікові ставки. URL: https://www.reddit.com/r/GlobalPowers/comments/cql5r2/econ_nbu_cuts_interest_rates/?utm_source=chatgpt.com
3. Банківський сектор готовий кредитувати та виконувати вимоги відповідно до норм Євросоюзу. URL: <https://aub.org.ua/104/bankivskiy-novyny/14517-bankivskiy-sektor-hotovy-i-kredytuvaty-ta-vykonuvaty-vymohy-vidpovidno-do-norm-yevrosoiuzu>

Гайдайчук І.О.

кафедра підприємництва та маркетингу
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ В СИСТЕМІ УПРАЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМТВА

У сучасному конкурентному середовищі ефективне управління бізнес-процесами підприємства значною мірою залежить від оптимізації фінансових процесів. Ефективне використання фінансових ресурсів, використання сучасних технологій аналізу та прогнозування, автоматизація фінансових операцій сприяють підвищенню стабільності та прибутковості підприємства.

Фінансове планування є важливим процесом, що дозволяє ефективно управляти фінансовими ресурсами компанії, є основою для обґрунтування важливих управлінських рішень, є джерелом цінної інформації, яка допомагає визначати стратегічне майбутнє підприємства за допомогою ефективного управління бізнес-процесами. За складовими фінансове планування включає в себе ведення бухгалтерського обліку, формування рахунків, затвердження витрат, бюджетування та прогнозування. У більш широкому сенсі, фінансові процеси стають основою планування виходу підприємства на нові ринки, здійснення капітальних і операційних інвестицій, управління ризиками і підзвітністю перед постачальниками і податковими органами. Науковцями доведено, що фінансове планування є важливим для аналізу фінансово-

економічного стану підприємства, прогнозування фінансових показників, а також для перерозподілу всіх ресурсів підприємства у майбутній перспективі [1].

Загалом, для більшості підприємств фінансові процеси, що є основою бізнес-управління на підприємстві та підлягають оптимізації містять в собі такі складові:

- управління закупівлями та процесом постачання (аналіз потреб у ресурсах, вибір постачальників, оцінка витрат);
- регулювання кредиторської заборгованості (контроль фінансових зобов'язань підприємства, використання механізмів реструктуризації боргу, підвищення ліквідності);
- оптимізація формування рахунків та управління дебіторською заборгованістю (облік та моніторинг дебіторської заборгованості, використання механізмів прискореного отримання платежів, зниження ризиків неплатоспроможності контрагентів);
- дотримання вимог податкового законодавства та вдосконалення фінансової звітності (відповідність податкових зобов'язань чинному законодавству, запровадження податкового планування, використання сучасних технологій).

Слід відзначити, що ці процеси можуть бути ефективно вдосконалені з використанням сучасних цифрових рішень, сприяючи автоматизації, прозорості та точності управління бізнес-процесами. Так, оптимізація фінансового планування на основі цифрових рішень може відігравати вирішальну роль в реалізації стратегії підприємства та вважається успішним кроком на шляху до зростання ефективності стратегічних мотивів, таких як зниження витрат і зростання прибутковості за рахунок автоматизації ключових бізнес-процесів [2].

На практиці сучасні цифрові рішення допомагають оптимізувати фінансові процеси та забезпечити додаткові конкурентні переваги для підприємства. Так, технології блокчейну можуть впливати на прозорість податкових операцій, уникнення помилок, підвищення ефективності ведення обліку, зменшення витрат на аудит; використання «big data» пришвидшує аналіз великих масивів даних, допомагає виявити помилки та досягти ефективного планування використання фінансових ресурсів; технології штучного інтелекту можуть виявляти помилки та аномалії у звітності та сприяти зростанню точності розрахунків; технології «machine learning» сприяють автоматизації формування та перевірки фінансової звітності, зростання ефективності фінансового планування; хмарні сервіси та он-лайн платформи забезпечують швидку обробку даних у реальному часі, пришвидшують взаємодію з контрагентами та податковими органами.

Таким чином, оптимізація фінансових процесів на основі автоматизації ключових бізнес-процесів сприяє зростанню прозорості фінансових операцій підприємства та є основою стратегічного планування. Забезпечення фінансової гнучкості, зниження рівня фінансового ризику формування

потенціалу фінансової міцності забезпечує зниження витрат, покращення точності розрахунків та формування конкурентних переваг підприємства у динамічному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Дорошенко О. О., Сорокатиї В. М. Фінансове планування на підприємстві як метод мінімізації фінансових ризиків. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9446> (дата звернення: 14.06.2025). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.95>
2. Baris Ozkan, Marijn Koops, Oktay Türetken & Hajo A. The Influence of Business Process Management System Implementation on an Organization's Process Orientation: A Case Study of a Financial Service Provider. *Information Systems Management*. 2024. Volume 41, Issue 4. DOI: <https://doi.org/10.1080/10580530.2023.2286980>

Гандзюк В.О.

здобувачка вищої освіти факультету управління та економіки

Науковий керівник: **Самарічева Т.А.**

к.е.н., доцентка, доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

ХУУП імені Леоніда Юзькова

ВПЛИВ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У сучасних умовах реформування системи публічних фінансів в Україні особливо актуальним є питання фінансової рівноваги територіальних громад. Одним із ключових інструментів її забезпечення є міжбюджетні трансферти, які, з одного боку, фінансують базові послуги в громадах із низьким фіскальним потенціалом, а з іншого – стимулюють розвиток через підтримку інвестицій, інфраструктури та якості життя.

Згідно з Бюджетним кодексом України, міжбюджетні трансферти – це безоплатні та безповоротні кошти, що передаються з одного бюджету до іншого з метою фінансового вирівнювання та підтримки територіального розвитку. В Україні існує кілька основних видів таких трансфертів: базова дотація, яка спрямована на підтримку громад із недостатнім рівнем податкових надходжень; реверсна дотація, яку сплачують бюджети з вищою податкоспроможністю; додаткова дотація – для компенсації втрат доходів; а також цільові субвенції, що передбачають фінансування окремих напрямів, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та інфраструктурні проєкти. Завдяки цим інструментам держава сприяє більш рівномірному розвитку територіальних громад та забезпечує доступність базових послуг незалежно від рівня доходів у конкретному регіоні [1].

Для кращого розуміння масштабів та динаміки міжбюджетної підтримки місцевих бюджетів, доцільно проаналізувати обсяги трансфертів, що надходили з державного бюджету до місцевих бюджетів України протягом 2020-2024 років (табл. 1).

Таблиця 1. Обсяги міжбюджетних трансфертів з державного бюджету до місцевих бюджетів України у 2020-2024 рр., млн грн

	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Приріст 2024/2020, %
Базова дотація	13282,36	15702,98	16297,18	28958,12	21117,71	+58,99
Додаткові дотації	8335,07	7090,91	5874,03	21376,79	32006,65	+284,00
Освітня субвенція	81224,39	100135,24	96651,95	90667,05	104182,69	+28,27
Медична субвенція	14551,32	-	-	-	-	-
Інші субвенції	42783,92	79804,16	17930,60	36383,24	30625,39	-28,42
Разом	160177,06	202733,29	136753,76	177385,20	187932,44	+17,33

Джерело: Складено авторкою на основі [3].

Загальний обсяг міжбюджетних трансфертів з державного бюджету до місцевих у 2020-2024 роках зріс на 17,33%, що свідчить про поступову підтримку фінансової стійкості громад. Найбільш динамічне зростання показали додаткові дотації +284%, що може бути пов'язано з підвищеними потребами на місцях у покритті незабезпечених видатків. Базова дотація зросла на майже 59%, підтверджуючи акцент на підтримці малоспроможних громад. Освітня субвенція продемонструвала помірне зростання +28,27%, тоді як обсяг інших субвенцій зменшився на 28,42%, що, ймовірно, пов'язано зі змінами у структурі бюджетних призначень.

Завдяки трансфертній підтримці значна частина громад, особливо сільських або новостворених, отримала змогу утримувати соціальну інфраструктуру, виплачувати заробітну плату працівникам бюджетної сфери та забезпечувати базові послуги для населення. Це створює передумови для фінансової рівноваги, соціальної стабільності та зменшення регіональних диспропорцій, адже дає змогу фінансово слабшим громадам компенсувати нестачу доходів при обмеженій податковій базі.

Однак трансферти мають і зворотний бік. З одного боку, вони гарантують мінімальні стандарти життя, а з іншого – можуть формувати залежність від державного бюджету, знижуючи мотивацію до розвитку місцевої економіки та ефективного управління. Крім того, недоліками залишаються непрозорість розподілу деяких субвенцій, ризики політичної неупередженості та жорсткі вимоги до цільового використання коштів, що обмежує гнучкість громад у розв'язанні нагальних потреб.

На фоні переважання трансфертних надходжень над власними у бюджетах багатьох ТГ постає потреба в переосмисленні ролі трансфертів – не лише як інструменту вирівнювання, а й стимулювання розвитку. Це потребує

запровадження прозорих розрахункових методик, розширення автономії у використанні коштів, дієвого контролю та поєднання трансфертної підтримки з програмами розвитку, що стимулюють громади до нарощення власних ресурсів і залучення інвестицій.

Отже, міжбюджетні трансферти мають стати не лише засобом бюджетного утримання, а й ефективним інструментом регіональної політики, що сприяє фінансовій сталій, розвитку територій і зміцненню місцевого самоврядування. Ключовим тут є пошук балансу між підтримкою та відповідальністю, централізацією ресурсів і автономією громад.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI : станом на 5 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 21.05.2025).
2. Петик Л., Корень Д. Міжбюджетні трансферти як складова міжбюджетних відносин: сучасний стан та перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88). С. 155-158.
3. Портал «Бюджет для громадян». *Open Budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 21.05.2025).

Гаряга Л.О.

к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку і фінансів

Трохименко А.Ф.

студентка кафедри обліку і фінансів

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація банківської системи суттєво змінює механізми управління кредитними ризиками – одним з ключових напрямів забезпечення фінансової стабільності банківської установи. У традиційній моделі домінували статистичні підходи, експертні оцінки та значний людський фактор, тоді як сучасне цифрове середовище потребує використання динамічних, автоматизованих і адаптивних інструментів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження ролі новітніх технологій у зниженні кредитного ризику, зокрема у контексті зростання обсягів споживчого та корпоративного кредитування в умовах невизначеності.

Завдяки таким цифровим технологіям, як штучний інтелект, Big Data та блокчейн, ми можемо по-новому оцінювати, відстежувати та прогнозувати кредитні ризики. Автоматизація процесів допомагає мінімізувати людські помилки, пришвидшує прийняття рішень і дає змогу точніше та динамічніше оцінювати ризикові фактори. Розширення інформаційного простору є потужним чинником економічного розвитку, сприяючи поглибленню

інтеграційних процесів у суспільстві та посиленню конкурентоспроможності національної економіки. Сучасні інформаційні технології здійснюють вагомий вплив на економічну динаміку, визначаючи пріоритетні напрями її трансформації та стимулюючи інтенсифікацію бізнес-процесів. В умовах кризових явищ це зумовлює підвищену потребу в ефективних механізмах управління ризиками. [1]. Крім того, в умовах воєнного стану та економічної нестабільності банки змушені адаптувати свої стратегії управління кредитним ризиком, переглядаючи критерії оцінювання та здійснюючи реструктуризацію кредитного портфеля з урахуванням галузевих і регіональних особливостей. Така гнучкість є необхідною умовою підтримання фінансової стійкості установи.[2].

У межах системи управління кредитним ризиком виокремлюють три взаємопов'язані ієрархічні рівні управління: рівень банку, рівень кредитного портфеля та рівень окремого кредиту, на кожному з яких виділяють як традиційні, так і цифрові інструменти управління кредитним ризиком (табл. 1) [3-5].

Таблиця 1 – Традиційні та цифрові інструменти управління кредитним ризиком

Рівень управління	Традиційні інструменти	Цифрові інструменти
Рівень банку	Формування кредитної політики Ціноутворення на кредити Авторизація Економічні нормативи	Автоматизовані системи підтримки прийняття рішень (DSS) Big Data-аналітика для динамічного ціноутворення Електронна авторизація через CRM та eKYC AI-алгоритми для адаптивної кредитної політики
Рівень кредитного портфелю	Диверсифікація Лімітування Формування резервів Моніторинг кредитного портфеля Страховання Продаж кредитів, сек'юритизація	Автоматизоване портфельне управління з візуалізацією ризиків (BI-платформи) Вбудовані модулі моніторингу NPL у Core Banking Systems Інтеграція із страховими та сек'юритизаційними платформами через API Хмарні платформи для резервування за IFRS 9
Рівень окремого кредиту	- Аналіз кредитоспроможності - Документування - Структурування - Моніторинг застави - Ранжування	Скорингові моделі з елементами машинного навчання Електронний документообіг і цифрові підписи Мобільний моніторинг застави через IoT/GIS Раннє виявлення ризиків за допомогою AI-сигналів Системи автоматичного ранжування кредитів

Разом з тим впровадження цифрових інструментів управління ризиками не позбавлене викликів. Серед основних – ризик помилкової інтерпретації даних, алгоритмічна упередженість, а також необхідність адаптації до регуляторних вимог у сфері обробки персональних даних та кібербезпеки. Відтак, цифрова трансформація має супроводжуватися розвитком інституційної стратегії ризик-менеджменту, яка поєднує технологічні інновації з високим рівнем відповідальності та професіоналізму.

Таким чином, цифрова трансформація відкриває нові можливості для ефективного управління кредитним ризиком, забезпечуючи вищий рівень адаптивності, оперативності та аналітичної глибини при оцінюванні кредитоспроможності позичальників. Разом з тим, її імплементація обумовлює необхідність комплексної модернізації внутрішніх процедур, переосмислення підходів до ризик-менеджменту та формування культури цифрової відповідальності в банківському секторі.

Список використаних джерел

1. Зварич Р., Дудник Ю., Гомотюк В., Боднар С. Ризик-менеджмент цифрової трансформації в умовах пандемії. *Вісник Економіки*. 2022. № 1. С. 38-53. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.038> (дата звернення: 05.06.2025).
2. Волошин М. І. Управління кредитним ризиком: теоретичні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 17. С. 59-66. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.17.59> (дата звернення: 05.06.2025).
3. Гаряга Л. О. Управління кредитним портфелем у контексті реформування банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2016. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5192> (дата звернення: 12.06.2025).
4. Лобко О. М., Барилко А. Ю. Трансформація системи кредитного менеджменту банку в умовах диджиталізації ринку фінансових послуг. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. №3(39). С. 353-370.
5. Оніщенко С. В., Березовик В. М. Оцінка стратегій управління кредитними ризиками в банках України. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-107> (дата звернення: 05.06.2025).

Гончарук О.С.,

здобувач освіти другого (магістерський) рівня освіти

Науковий керівник – к.е.н., доцент **Л.В. Барабаш**

Уманський національний університет

КОНЦЕПЦІЇ ПОВЕДІНКОВИХ ФІНАНСІВ В ОПОДАТКУВАННІ

Традиційна модель фінансових відносин у сфері оподаткування ґрунтується на припущенні про раціональність платників податків. Однак емпіричні дослідження засвідчують, що реальна поведінка платників часто

відхиляється від передбачень класичних моделей. А поведінкові фінанси пропонують альтернативні підходи до розуміння мотивів і варіантів впливу на прийняття рішень щодо сплати податків, враховуючи психологічні та соціальні фактори.

Однією з основ поведінкових фінансів є теорія перспектив, розроблена Д. Канеманом та А. Тверським. Відповідно до неї, кожна людина оцінює виграші та втрати відносно певної референтної точки, демонструючи асиметричне ставлення до втрат і виграшів. Зокрема, втрати сприймаються болісніше, ніж еквівалентні виграші. І в поведінкових фінансах воно розглядається як когнітивне викривлення, відоме як «відраза до втрат» (loss aversion), має значний вплив на податкову поведінку [1].

Дослідження Dhami та al-Nowaihi показало, що теорія перспектив пояснює, чому рівень ухилення від сплати податків зростає зі збільшенням податкової ставки. Також науковці зазначають, що це суперечить постулатам теорії очікуваної корисності, згідно якої вища ставка передбачає збільшення рівня доходів до бюджетів. Вчені окремо підкреслюють, у рамках теорії перспектив, роль референтної залежності та спотворення ймовірностей у прийнятті рішень платниками податків [2].

Проведені наразі поведінкові дослідження наголошують на важливості дотримання в оподаткуванні соціальних норм, формування у платників високого рівня довіри до податкових органів та створення простору високої податкової моралі задля напрацювання у громадян патернів ефективної і максимально раціональної податкової поведінки. Окремо Alm та Kasper зазначають, що довіра до уряду та сприйняття справедливості податкової системи позитивно впливають на рівень податкової дисципліни. Адже коли платники вважають, що інші також чесно сплачують податки, вони більш схильні дотримуватись податкових зобов'язань [3].

В оподаткуванні використання соціальних норм – один з непрямих шляхів підвищення ефективності функціонування податкової системи. Особливо зважаючи на те, що соціальні норми є неформальними правилами поведінки, яких дотримуються люди, але вважають їх прийнятними або очікуваними у своєму соціальному колі. Відтак слід зауважити, що такі норми бувають описові (те, що роблять інші) – «Більшість платників у моєму місті чесно сплачують податки», або приписові (що слід робити) – «Громадянин повинен сплачувати податки, бо це правильно». Перші відносяться до неформальних і їхній вплив є поширенішим, другі – до формальних, а тому потребує реального підтвердження.

За рахунок обґрунтованого використання приписових соціальних норм формується довіра до держави та її інституцій. Якщо держава показує приклади того, як використовуються податки на благо громадян (дороги, медицина, освіта), це сприяє позитивному соціальному очікуванню: «Я сплачую податки, бо вони йдуть мені і всім на користь». Ще одним ключем до довіри є прозорість податкових процесів і механізмів й активний зворотній зв'язок.

Окремо з позиції оподаткування варто згадати про концепцію ментального обліку, запропоновану Р. Талером. Вона пояснює, як індивіди розподіляють фінансові ресурси на «категорії», що в подальшому впливає на їхні податкові рішення. Зокрема, платники можуть розглядати податкові відшкодування як «неочікувані доходи» та витратити їх імпульсивно, замість стратегічного планування. Це може призводити до неефективного використання фінансових ресурсів та впливати на податкову поведінку [4].

Важливу роль у сфері оподаткування відіграє концепція використання спрощення (евристик) у прийнятті податкових рішень. Саме такі ментальні скорочення платники використовують в умовах, коли потрібно прийняти складні податкові рішення. Це може стосуватися ситуації, коли платник приймає рішення про мінімізацію оподаткування та «сплачувати мінімум», недооцінюючи вигоди від використання пропонованих податкових пільг. Однак зазначені спрощення можуть як допомагати, так і шкодити ефективному податковому плануванню.

Наразі поведінкові фінанси є цінною складовою під час планування та реформування податкової системи України. Адже, за рахунок виокремлення психологічних і соціальних факторів, формується площина для розуміння мотивів і цілей поведінки платників податків. Тому інтеграція концепцій теорії перспектив, ментального обліку та соціальних норм у сферу оподаткування сприятиме підвищенню рівня податкової дисципліни й ефективності податкової системи.

Список використаних джерел

1. Талер Р. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду. Наш формат. 2021. 464с.
2. Dharmi, S., & al-Nowaihi, A. (2007). Why do people pay taxes? Prospect theory versus expected utility theory. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 64 (1), 171–192. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2006.08.006>
3. Alm, J., & Kasper, M. (2023). Nudges, Boosts, and Sludge: Using New Behavioral Approaches to Improve Tax Compliance. *Economies*, 11 (9), 223. <https://doi.org/10.3390/economies11090223mdpi.com>
4. Thaler, R. H. (1999). Mental accounting matters. *Journal of Behavioral Decision Making*, 12(3), 183–206. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0771\(199909\)12:3](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0771(199909)12:3)
5. Hurst, M., & Mendoza, M. (2016). The behavior heuristics responsible for formation and liquidation of tax holding accounts. *Financial Services Review*, 25 (3), 279–301. <https://doi.org/10.61190/fsr.v25i3.3280openjournals.libs.uga.edu>

Дрозд В.О.

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти (доктор філософії)
УНУ

АНАЛІЗ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Аграрне страхування є ключовим інструментом управління ризиками в сільському господарстві, особливо в умовах кліматичної нестабільності та ринкових коливань. В Україні рівень охоплення посівів страхуванням залишається низьким – лише 2–5%, що суттєво поступається показникам розвинених країн. Це зумовлено відсутністю сталої державної підтримки, високою вартістю полісів, браком довіри до страховиків і погіршенням ситуації внаслідок повномасштабної війни.

Аналіз динаміки аграрного страхування в Україні свідчить про його повільний розвиток і надзвичайно низьке охоплення сільгоспвиробників. Ще у 2012 році, до будь-якої державної підтримки, в країні було укладено близько 1936 договорів страхування, якими охоплено понад 727 тис. га посівів. Попри розвиток аграрного сектору, темпи зростання страхового покриття залишались низькими. У середньому за 2014–2021 роки страхувалось лише 3% від загальної посівної площі. Пікового значення – 4% – ринок досягнув у 2020–2021 роках. Наприклад, у 2018 році було застраховано майже 1 млн га, або близько 3,5% від загальних площ. Ці договори відповідали близько 1200 страховим полісам на загальну вартість 240 млн. дол. У 2021 році застраховано вже 1,16 млн га, що становило 4,1% посівних площ. Такий стрибок пов'язаний із очікуваннями аграріїв на запуск державного субсидування страхових премій [3].

Однак у 2022 році, з початком повномасштабної війни, ринок агрострахування зазнав різкого падіння. Загальна площа застрахованих посівів скоротилася майже вдвічі й становила лише 515 тис. га, що дорівнює приблизно 2% площ. Це зниження пояснюється як фізичним скороченням посівів через окупацію територій, так і небажанням аграріїв ризикувати коштами в умовах бойових дій.

У 2023 році ринок частково відновився – застраховано близько 624 тис. га або 2,6% площ, однак це досі значно менше, ніж у довоєнний період. Аналогічну картину демонструє аналіз страхових премій і виплат. У 2019 році страховики зібрали близько 400 млн грн премій і виплатили 200 млн грн компенсацій, що дало коефіцієнт виплат на рівні 50%. У 2020 році через масштабну посуху обсяг виплат перевищив премії: страхові компанії відшкодували понад 200% зібраних сум [2].

Після 2021 року війна різко знизила обсяги премій: у 2022 році вони скоротилися у 2,5 раза, а у 2023 – у 5,5 раза. Це свідчить про різке звуження ринку врожайного страхування. Структурно ринок зосереджений переважно на страхуванні врожаю – зернових і олійних культур. Страхування тварин залишається вкрай незначним і охоплює лише промислові комплекси. Хоча законом передбачено два напрямки – страхування рослинництва і

тваринництва, – понад 90% договорів укладаються саме на врожай. За типами страхових продуктів домінують традиційні поліси, що покривають ризики граду, посухи, заморозків, вогню тощо. Водночас останні роки зростає інтерес до параметричного (індексного) страхування.

Яскравим прикладом є програма «МетеоЗахист» від Syngenta, що з 2016 року пропонує покриття від посухи на основі погодних індексів. У 2024 році ця програма здійснила рекордні виплати: 231 млн грн отримали 97% учасників, що у 10 разів перевищує обсяги попереднього року. Це свідчить про високий потенціал прозорих та автоматизованих страхових продуктів. Проте частка індексного страхування в загальній структурі поки що залишається невеликою. Регіональний аналіз демонструє помітні відмінності. Найбільше агрострахування поширене в центральних регіонах – Вінницькій, Полтавській, Черкаській, Кіровоградській та Київській областях. Саме на ці області орієнтувались страхові проєкти банків і компаній. У західних і північних областях попит обмежений через домінування дрібних господарств. Південні регіони – Одещина, Херсонщина, Запоріжжя – до війни мали високі кліматичні ризики, але слабкий рівень страхування. У 2022–2023 роках значна частина цих територій вибула з активного ринку через війну.

Отже, низький рівень охоплення аграріїв страховим захистом в Україні зумовлений комплексом взаємопов'язаних причин. Зокрема, страхові поліси залишаються фінансово недоступними для більшості дрібних фермерів через високу вартість (3–6% від страхової суми) при низькій рентабельності агровиробництва. Також серед аграріїв зберігається недовіра до страховиків, посилена попереднім досвідом затягування виплат і випадками банкрутства компаній після стихійних збитків [1]. Також проблема полягає у слабкій спеціалізації самих страхових компаній, адже аграрні ризики потребують глибокої експертизи в агрономії, метеорології й оцінці катастрофічних втрат. Крім того, у країні фактично відсутній ефективний механізм перестрахування аграрних ризиків, що обмежує можливості для розвитку ринку. В умовах війни ситуація ускладнилася ще більше: державна підтримка призупинена, а воєнні ризики взагалі не покриваються – ані страховими компаніями, ані держбюджетом.

Таким чином, подальший розвиток ринку потребує державної підтримки, стимулювання параметричних продуктів і залучення дрібних фермерів через прості й доступні механізми страхування.

Список використаних джерел

1. Прес-реліз НБУ: «Аграрії отримають державну підтримку при страхуванні галузевих ризиків – спільний законопроект НБУ та Мінекономіки». *Національний банк України*. URL: <https://surl.li/hfdnep>
2. Як розвинути агрострахування в Україні. *Пропозиція*. URL: <https://salo.li/328D00E>
3. Prokopchuk O., Nepochatenko O., Malyovanyi M., Sokoliuk S., Rolinskyi, Ponomarenko O. Development of agricultural insurance in Ukraine. *Insurance Markets and Companies*, 15(2), 106-121.2024. doi:10.21511/ins.15(2).2024.10

Заярна В.О.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти УНУ
Непочатенко О.О.,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської
справи та страхування УНУ

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Аграрний сектор відіграє важливу роль в українській економіці, слугуючи основою продовольчої безпеки країни та забезпечуючи значний приплив іноземної валюти завдяки експорту. Проте з початком повномасштабної війни галузь зіткнулася з серйозними проблемами: руйнування інфраструктури, скорочення оброблюваних земель, дефіцит обігових коштів і обмежений доступ до кредитних ресурсів. За таких обставин питання фінансової підтримки аграрного виробництва набуває критичного значення, тому що саме від нього залежить не тільки стійкий розвиток цього сектору, але й загальна економічна стабільність країни.

Незважаючи на відносну адаптацію аграрного сектора України до умов воєнного часу, галузь зіштовхується зі значними викликами та обмеженнями, а саме: поглиблення дефіциту трудових ресурсів у сільськогосподарському виробництві, втрата частини земельних угідь, погіршення їхнього якісного стану та руйнування виробничої інфраструктури [1,2]. Відповідно до даних, наданих Державною службою статистики України, площа посівів озимих культур на зерно та зелений корм під урожай 2024 р. склала понад 6,19 млн гектарів. Це на 1,1% менше порівняно з посівною площею під урожай 2023 р., яка становила 6,26 млн гектарів, і на 31,9% менше від посівної площі під урожай 2022 р., що дорівнювала 9,09 млн гектарів [3].

Сьогодні підтримка аграрних підприємств з боку держави та міжнародних донорів набуває особливо важливого значення. Тому, 16.09.2022 р. Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову № 918 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції», яка передбачає фінансування землеробства, сприяння у догляді за великою рогатою худобою, вівцями та козами, а також виділення спеціальних субсидій для господарств, що знаходяться на територіях, звільнених від бойових дій [4].

У затвердженому Законі України від 19.11.2024 № 4059-IX «Про Державний бюджет України на 2025 рік» виділено більше 6 мільярдів грн на підтримку аграрного сектора [5]. Завдяки державній підтримці агропідприємства мають змогу не лише залишатися економічно стійкими в умовах війни, але й продовжувати свій розвиток. Відтак, за даними Міністерства аграрної політики, з початку 2025 р. 431 аграрне господарство отримало понад 2 млрд грн банківських кредитів для розвитку. Зокрема, в рамках державної програми «Доступні кредити 5–7–9» було профінансовано

244 господарства на загальну суму 724,6 млн грн. У межах програми «Доступні кредити 5-7-9» найбільша кількість отриманих коштів припадає на підприємства з таких областей: Вінницька, Київська, Одеська, Харківська, Кіровоградська, Миколаївська, Чернігівська, Полтавська (рис.1) [6].

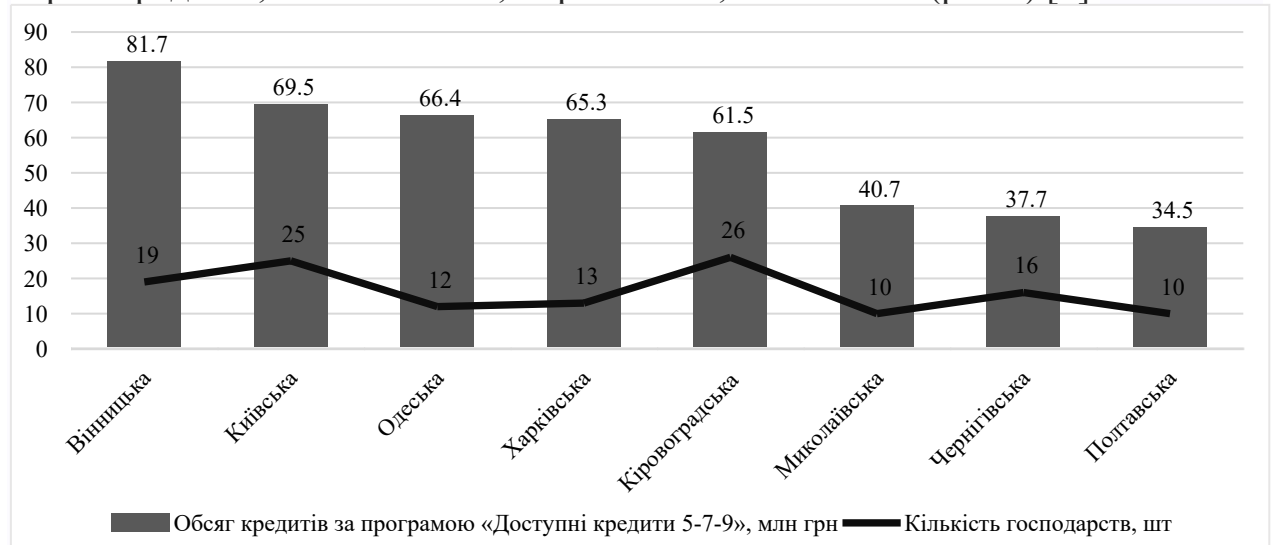

Рис. 1. Аналіз отриманих коштів аграрними підприємствами у розрізі областей за кредитами за державною програмою «Доступні кредити 5–7–9» з початку 2025 [6]

Підсумовуючи, можна сказати, що аграрний сектор України відіграє ключову роль у формуванні економіки, сприяючи забезпеченню продовольчої безпеки держави та роблячи значний внесок у розвиток зовнішньої торгівлі. Попри високу адаптивність до умов війни, галузь продовжує стикатися з низкою загроз, тому головними завданнями державної аграрної політики в 2025 році мають полягати у забезпеченні стійкості сільськогосподарських виробників та покращенні їхнього фінансового становища.

Список використаних джерел

1. Русан В., Жураковська Л. КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА 2025 РІК. *Центр економічних і соціальних досліджень НІСД*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/klyuchovi-vyklyk-dlya-ahrarnoho-sektoru-ta-osnovni-zavdannya> (дата звернення: 16.06.2025).

2. Державна та міжнародна підтримка агробізнесу під час війни. *Міжнародна аудиторська компанія BDO - BDO*. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information/materials/2025/wartime-state-support-for-agribusiness> (дата звернення: 16.06.2025).

3. Тетяна Демченко. Державна підтримка агробізнесу під час війни | БУХГАЛТЕР.UA. *БУХГАЛТЕР.UA - сайт для бухгалтерів | Новини бухгалтерського та податкового обліку*. URL: https://buh.ligazakon.net/analytics/234548_derzhavna-pdtrimka-agrobznesu-pd-chas-vyni (дата звернення: 16.06.2025).

4. BDO в Україні про державну підтримку агробізнесу під час війни. *Європейська Бізнес Асоціація*. URL: <https://eba.com.ua/bdo-v-ukrayini->

pro-derzhavnu-pidtrymku-agrobiznesu-pid-chas-vijny/ (дата звернення: 16.06.2025).

5. У держбюджеті-2025 на підтримку агросектору заклали понад 26 мільярдів. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3928999-u-derzbudzeti2025-na-pidtrimku-agrosektoru-zaklali-ponad-6-milardiv.html> (дата звернення: 16.06.2025).

6. З початку 2025 р. 244 агрогосподарства отримали 724,6 млн грн за програмою "Доступні кредити 5-7-9", - Комітет з питань аграрної та земельної політики. *ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ*. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/258257.html (дата звернення: 16.06.2025).

Кліманський А.Г.,
аспірант кафедри менеджменту і державної служби
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник: Лаврова-Манзенко О.О., к.е.н., доц.,
доцент кафедри обліку і фінансів

РОЗВИТОК ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

У контексті глобальної цифрової трансформації бізнесу управління фінансовими ресурсами підприємств зазнає глибоких структурних змін. Діджиталізація не лише оптимізує фінансові процеси, а й змінює парадигму прийняття управлінських рішень, впроваджуючи автоматизовані системи контролю, обліку та прогнозування. Це зумовлює необхідність наукового переосмислення традиційних підходів до управління фінансами в цифровому середовищі. Метою дослідження є виявлення сучасних підходів до управління фінансовими ресурсами підприємства з урахуванням викликів і можливостей цифровізації економіки.

Трансформація управління фінансовими ресурсами в умовах діджиталізації породжує низку нових викликів, що мають як практичне, так і теоретичне значення. З одного боку, цифрові технології відкривають широкі можливості для автоматизації фінансових функцій, аналізу даних у реальному часі, скорочення транзакційних витрат і посилення контролю. З іншого боку, виникає потреба в адаптації управлінських стратегій до нової цифрової логіки економіки, де швидкість прийняття рішень, прозорість фінансових потоків і цифрова безпека набувають критичної важливості.

Ключова проблема полягає в обмеженій інтеграції цифрових інструментів в систему управління фінансами на більшості українських підприємств. Наявна методологія управління фінансовими ресурсами орієнтована переважно на постфактум-аналіз, а не на прогнозно-аналітичні

моделі, що знижує гнучкість у реагуванні на фінансові ризики. У науковій площині ця проблема пов'язана з потребою формування нової теоретичної бази, що поєднує фінансовий менеджмент із цифровими технологіями, включно з Big Data, штучним інтелектом, фінтех-інструментами, блокчейн-рішеннями тощо. Застосування таких технологій змінює структуру фінансових ресурсів, прискорює їх обіг і знижує витрати, але водночас потребує оновленої системи ризик-менеджменту.

Фундаментальним кроком до ефективного управління фінансовими ресурсами в умовах діджиталізації є впровадження автоматизованих систем управління фінансами (FMIS), які дозволяють уніфікувати, систематизувати та аналізувати фінансові потоки в реальному часі. Зокрема, ERP-системи (наприклад, SAP, BAS ERP, Microsoft Dynamics) забезпечують централізований контроль витрат, облік ресурсів і формування бюджетів, що є основою фінансової прозорості. Їх використання дозволяє миттєво реагувати на зміни у грошових потоках, ідентифікувати відхилення та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Наступним напрямом є застосування аналітичних платформ і технологій Business Intelligence, які інтегрують фінансову інформацію з операційними показниками. Це створює передумови для комплексного фінансового аналізу та прогнозування з урахуванням змін ринку, валютних коливань, сезонності та ризиків. Наприклад, за допомогою моделі cash-flow projection підприємство може моделювати грошові потоки у різних сценаріях і заздалегідь виявляти критичні точки ліквідності.

Не менш важливим заходом є інтеграція фінансових процесів із цифровими платіжними інструментами та фінтех-сервісами, що сприяє пришвидшенню обігу коштів, підвищенню клієнтської орієнтації та зниженню вартості обробки транзакцій. Сюди входить використання електронного документообігу, цифрових банківських сервісів, мобільних платіжних додатків, а також рішень на основі блокчейн для забезпечення прозорості та незмінності даних.

Важливий напрям пов'язаний з цифровою трансформацією бюджетування та фінансового планування. Системи rolling-forecast, що працюють на базі AI, дозволяють переглядати фінансові прогнози в динаміці, адаптуючи їх до поточних змін внутрішнього та зовнішнього середовища. Це дає змогу оперативно коригувати стратегічні пріоритети підприємства на основі об'єктивних цифрових індикаторів.

У підсумку, діджиталізація кардинально змінює підходи до управління фінансовими ресурсами: від централізації даних до гнучкого прогнозування; від рутинного обліку - до інтерактивної фінансової аналітики; від обмеженої звітності - до комплексної інформаційної екосистеми для прийняття стратегічних рішень. Результатом таких змін стає посилення фінансової адаптивності підприємства, зниження транзакційних витрат, підвищення прозорості фінансових операцій, а також формування довгострокової конкурентоспроможності в умовах цифрової економіки.

Управління фінансовими ресурсами в умовах діджиталізації передбачає

докорінне оновлення підходів, орієнтоване на використання інноваційних цифрових інструментів і платформ. Цифрова трансформація дає змогу оптимізувати витрати, підвищити оперативність прийняття рішень і забезпечити фінансову прозорість підприємства. Інтеграція ERP, BI та фінтех-рішень формує нову якість управління, що базується на аналітичній обґрунтованості та адаптивності. У результаті підприємство отримує стійку конкурентну перевагу в цифровій економіці.

Список використаних джерел:

1. Сіньковський М. І., Борзенкова О. Д., Нікулін Д. Ю. Впровадження фінансових технологій у процеси управління державними фінансами в умовах цифровізації. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15519523>
2. Лівінський А., Близнюк Т., Степанов М. Фінансові ресурси та їх трансформація під впливом цифровізації сучасного агробізнесу. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 4, pp. 371–178. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-48>

Макаренко А.С.

Здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСУ S&P 500 ВІД ЦІН АКЦІЙ КОМПАНІЙ TESLA, AMAZON, MICROSOFT ТА APPLE

Актуальність дослідження полягає в тому, що індекс S&P 500 є ключовим індикатором стану американської економіки та фондового ринку. Компанії Tesla, Amazon, Microsoft та Apple, як технологічні гіганти з високою ринковою капіталізацією, мають значний вплив на цей індекс. Розуміння цієї залежності є критично важливим для інвесторів, аналітиків та економістів.

Для дослідження макроекономічних явищ вчені застосовують широку палітру методів, наприклад, багатовимірне моделювання [1], статистичний аналіз [2], авторегресійний підхід [3], регресійне моделювання [4], симульативне моделювання [5] тощо.

Метою дослідження є аналіз залежності між значенням індексу S&P 500 та цінами акцій компаній Tesla, Amazon, Microsoft і Apple. Необхідно визначити, як зміни в цінах цих акцій можуть впливати на S&P 500, а також виявити можливі економічні закономірності та кореляції між цими показниками.

Методологія дослідження ґрунтується на статистичних даних про динаміку S&P 500 та цін акцій Tesla, Amazon, Microsoft, Apple за період з вересня 2022 по квітень 2024 року, отриманих з сайту Cbonds [6]. Був проведений аналіз кореляції для визначення парної кореляції між цінами акцій та S&P 500. Для оцінки залежності S&P 500 від цін акцій обраних компаній

побудована лінійна регресійна модель. Тестування на мультиколінеарність включало аналіз статистичної значущості параметрів моделі за t-критерієм Стюдента, побудову кореляційної матриці для факторних ознак та виявлення коефіцієнтів парної кореляції понад 0.8, а також аналіз часткових коефіцієнтів кореляції для виявлення взаємозалежностей між факторними ознаками.

Аналіз результатів показав високу кореляцію цін акцій Tesla, Amazon, Microsoft, Apple з індексом S&P 500, причому найбільш значуща кореляція спостерігається для Apple та Microsoft. Проведений регресійний аналіз продемонстрував високий рівень пояснення варіації індексу S&P 500, згідно з яким зростання акцій Apple на 1% призводить до зростання S&P 500 в середньому на 0.3%. Подібний вплив має Microsoft, тоді як Tesla та Amazon виявляють дещо менший, але значний вплив. Отриманий коефіцієнт множинної детермінації (R-квадрат) становить 0.8795, що свідчить про добру придатність моделі. Однак, діагностика мультиколінеарності виявила статистичну незначущість параметрів моделі за t-критерієм (всі емпіричні значення t-статистик були меншими за критичне значення 2.9467), що вказує на наявність мультиколінеарності. Це також підтвердили високі коефіцієнти парної кореляції (наприклад, Amazon і Microsoft - 0.942037) та часткові коефіцієнти кореляції (наприклад, Amazon та Microsoft - 0.960568915; Tesla та Microsoft - 0.984757242; Apple та Microsoft - 0.885798176).

Огляд результатів регресійного аналізу, які показують високу значущість моделі (високий R-квадрат) та одночасно статистичну незначущість окремих параметрів, разом із високими коефіцієнтами парної та часткової кореляції між незалежними змінними, чітко свідчить про наявність мультиколінеарності у моделі. Це означає, що акції Tesla, Amazon, Microsoft та Apple не є повністю незалежними змінними, і їхні ціни сильно корелюють між собою. Така ситуація ускладнює точну інтерпретацію індивідуального впливу кожної компанії на S&P 500 за допомогою даної лінійної регресійної моделі, оскільки вплив однієї змінної може бути "розмитий" або "поглинутий" іншими високо корельованими змінними. Незважаючи на це, загальна модель все одно ефективно пояснює варіацію індексу S&P 500, підкреслюючи колективний вплив цих технологічних гігантів.

Висновки дослідження підтвердили суттєвий вплив цін акцій компаній Tesla, Amazon, Microsoft та Apple на індекс S&P 500. Було виявлено, що зміни в цінах акцій можуть передувати змінам в індексі S&P 500, дозволяючи використовувати їх як індикатори для прогнозування динаміки індексу. Зміни в цінах акцій цих компаній часто зумовлені зовнішніми факторами, такими як інновації, фінансові звіти та економічні умови, що в свою чергу впливає на S&P 500. У періоди підвищеної ринкової волатильності акції Tesla, Amazon, Microsoft та Apple мають більший вплив на індекс S&P 500, що може бути корисним для розробки стратегій управління ризиками. Виявлена мультиколінеарність вказує на необхідність застосування спеціалізованих економетричних методів для її усунення або врахування при подальших дослідженнях для отримання більш точних оцінок індивідуального впливу кожної компанії. Подальший розвиток дослідження в різних напрямках

дозволить поглибити розуміння взаємозв'язків на фондовому ринку та підвищити ефективність прийняття інвестиційних рішень.

Список використаних джерел:

1. Zomchak L., Hakava S. Unveiling Disparities and Resilience in Ukrainian Regional Labor Markets: Multidimensional Ranking Approach. *Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applications*. Cham: Springer Nature Switzerland, 2025. Volume 8. P. 495-516.
2. Vdovyn M., Zomchak L. Export in services of Ukraine: pre-pandemic period, Covid-19 and war. *Věda a perspektivy*. 2022. №8(15). P. 48-57.
3. Zomchak L., Kukhotska T. Building Food Security Resilience in Ukraine: The Autoregressive Approach to Food Price Forecasting. *Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applications*. Cham: Springer Nature Switzerland, 2025. Volume 8. P. 403-424.
4. Komar M., Biliavska O., Zomchak L. Economic determinants of small business development in the Lviv region: insights from regression analysis. *Three Seas Economic Journal*. 2024. №5(4). P. 21-26.
5. Zomchak L., Miskiv D. Structural model of Ukrainian economic performance: interactions between GDP and industrial output. *Smart Economy, Entrepreneurship and Security*. 2024. №2(2). P. 7-16.
6. Cbonds <https://cbonds.ua/stocks/US0378331005/>.

Марцинюк Ю.В.

Здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Львівський національний університет імені Івана Франка

КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНА МОДЕЛЬ ЗАЛЕЖНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ КРЕДИТІВ ТА ВВП У США

Актуальність дослідження зумовлена тим, що студентські кредити в США становлять значну частину їх фінансової системи і стрімко зростають, що може відображатися на економічному становищі країни. Ці кредити впливають на соціальну сферу життя, економічну стабільність, стан ринку праці та інші аспекти. Найчастіше для дослідження залежностей між економічними показниками застосовують методи класичного регресійного аналізу [1] та його різновиди, такі як авторегресійне [2] та симульативне моделювання [3], серед інших популярних методів виділимо багатовимірний аналіз [4] та статистичний аналіз [5].

Постановка задачі полягає у визначенні наявності автокореляції між обсягами студентських кредитів та ВВП у США, встановленні взаємодії та взаємного впливу цих показників, а також в оцінці сили та напрямку цього взаємозв'язку. Це є важливим для розробки ефективної економічної та освітньої політики країни.

Методологія дослідження включала тестування наявності автокореляції випадкових відхилень кореляційно-регресійної моделі, яка описує залежність студентських кредитів у США [6] від ВВП поквартально [7]. Спершу була побудована парна кореляційно-регресійна модель ($y=0.9263+0.000033x$) на основі даних з 2018 Q1 по 2022 Q4 за допомогою методу найменших квадратів. На основі цієї моделі розраховані значення випадкових відхилень (e) та зображені на послідовно-часовому графіку ($e(t)$ від t) та графіку залежності $e(t)$ від $e(t-1)$ для графічного аналізу автокореляції. Додатково було проведено тестування методом рядів, включаючи розрахунок кількості рядів (l), математичного сподівання (E) та дисперсії (D) величини l , а також побудову довірчого інтервалу. Застосовувався також метод Сведа-Ейзенхарт для перевірки нульових гіпотез про наявність додатної/від'ємної автокореляції. Крім того, використано критерій Дарбіна-Уотсона (DW), розраховане значення якого порівнювалося з критичними точками. Після підтвердження автокореляції, для її усунення застосовувалися три методи: AR модель (авторегресійна модель Маркова першого порядку) з перетворенням даних за формулою Прайса-Вінстена та коефіцієнтом автокореляції $\rho=0.8324$, метод з визначенням коефіцієнта автокореляції за статистикою Дарбіна-Уотсона ($c=1-0.5DW=0.8598$), а також метод Кохрана-Оркатта, що передбачає ітераційне уточнення коефіцієнта автокореляції ρ та перетворення даних. Нарешті, було застосовано метод перших різниць для побудови моделі.

Аналіз результатів показав, що графічний метод виявив залежність між випадковими відхиленнями (спершу від'ємні, потім додатні, потім знову від'ємні), а також переважне розташування точок у I та III четвертях на графіку залежності $e(t)$ від $e(t-1)$, що свідчить про наявність автокореляції. Метод рядів підтвердив автокореляцію, оскільки кількість рядів ($l=5$) не увійшла до довірчого інтервалу $[6.5143; 14.6857]$ з ймовірністю 0.95. Метод Сведа-Ейзенхарт також підтвердив наявність додатної автокореляції ($l=5 < k_1=6$). Критерій Дарбіна-Уотсона ($DW = 0.2804$) вказав на додатну автокореляцію, оскільки значення потрапило в інтервал $[0; d_1)$ ($0.2804 < 1.201$). Після підтвердження автокореляції, були побудовані скориговані моделі. Метод AR моделі з $\rho=0.8324$ призвів до моделі $y=0.1645+0.000066x$. Метод з визначенням коефіцієнта кореляції за статистикою Дарбіна-Уотсона ($c=0.8598$) дав модель $y=0.1684+0.000065x$. Метод Кохрана-Оркатта після ітерацій (з ρ змінюючись від 0.8009 до 0.9085) призвів до остаточної моделі $y=0.2016+6.35189E-05x$. Метод перших різниць дозволив отримати модель $\Delta Y=9.93E-06 \times \Delta X$, що після оберненого перетворення дало $y=0.0095+9.93E-06x$.

Проведений аналіз показав, що існує статистично значущий взаємозв'язок між обсягами студентських кредитів і ВВП у США. Це означає, що зміни в обсягах студентських кредитів впливають на зміни ВВП і навпаки. Результати автокореляційного аналізу, підтверджені графічними методами, методом рядів, Сведа-Ейзенхарта та Дарбіна-Уотсона, виявили наявність додатної автокореляції у випадкових відхиленнях вихідної кореляційно-регресійної моделі. Ця помірна кореляція вказує на те, що обсяги студентських кредитів мають вплив на ВВП, але не є основним фактором його змін.

Збільшення студентських кредитів потенційно може мати позитивний вплив на економіку через зростання продуктивності праці та інновацій, що є результатом вищого рівня освіти. Однак, також існує ризик, що високий рівень заборгованості студентів може обмежувати їхню купівельну спроможність у короткостроковій перспективі, що може мати негативні наслідки для економіки.

Список використаних джерел:

1. Komar M., Biliavska O., Zomchak L. Economic determinants of small business development in the Lviv region: insights from regression analysis. *Three Seas Economic Journal*. 2024. №5(4). P. 21-26.
2. Zomchak L., Kukhotska T. Building Food Security Resilience in Ukraine: The Autoregressive Approach to Food Price Forecasting. *Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applications*. Cham: Springer Nature Switzerland, 2025. Volume 8. P. 403-424.
3. Zomchak L., Miskiv D. Structural model of Ukrainian economic performance: interactions between GDP and industrial output. *Smart Economy, Entrepreneurship and Security*. 2024. №2(2). P. 7-16.
4. Zomchak L., Hakava S. Unveiling Disparities and Resilience in Ukrainian Regional Labor Markets: Multidimensional Ranking Approach. *Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applications*. Cham: Springer Nature Switzerland, 2025. Volume 8. P. 495-516.
5. Vdovyn M., Zomchak L. Export in services of Ukraine: pre-pandemic period, Covid-19 and war. *Věda a perspektivy*. 2022. №8(15). P. 48-57.
6. ВВП США поквартально: <https://fred.stlouisfed.org/series/GDP>
7. Статистика студентських кредитів в США поквартально: <https://www.lendingtree.com/student/student-loan-debt-statistics/>

Мельник К.М.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
УНУ

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Банківська система кожної держави є віддзеркаленням її фінансово-економічного стану, чутливо реагуючи на фази підйому та спаду як у національній, так і в глобальній економіці. Стабільне функціонування та розвиток банківського сектору забезпечують фінансову стійкість держави, створюючи фундамент для економічного зростання та соціальної стабільності. Водночас фінансові кризи, які вражають банківську систему, здатні істотно змінити траєкторію розвитку національних економік, що підкреслює важливість підтримання фінансової стабільності як ключової умови сталого розвитку. Банки відіграють ключову роль у поєднанні різних секторів

економіки – промисловості, торгівлі, аграрного сектору та домогосподарств, виступаючи механізмом ефективного перерозподілу фінансових ресурсів між ними.

Сучасна банківська система України перебуває під впливом широкого спектра макроекономічних, політичних та інституційних факторів. Їх можна умовно поділити на зовнішні й внутрішні, постійні та тимчасові. Серед найважливіших чинників:

Рівень капіталізації банків.

Залежить від участі державних і приватних юридичних осіб у статутному капіталі банків, від ринкової вартості їх активів та темпів зростання ВВП. Недостатній рівень капіталізації знижує можливості банків у кредитуванні економіки.

Наявність внутрішньої ресурсної бази.

Формується через загальну пропозицію грошових ресурсів, доступність депозитів, міжбанківських кредитів, а також рефінансування від Національного банку України. Ресурсна база основа кредитної активності банків [1].

Кредитування реального сектору економіки.

Ефективне спрямування банківських ресурсів на підтримку промисловості, аграрного сектору, інфраструктури та малого бізнесу є критично важливим для економічного зростання. З початку 2025 року за програмою 5-7-9 підприємці отримали 11 206 кредитів на 35,4 млрд грн, з яких від банків державного сектору економіки – 7 346 кредитів на 15 млрд гривень [2].

Фінансова залежність банків від стану клієнтів.

Прибутковість банківської системи прямо пов'язана зі зростанням доходів держави, підприємств та домогосподарств. Зниження платоспроможності населення та бізнесу збільшує частку проблемних кредитів.

Система банківського нагляд.

Державний контроль, що здійснюється Національним банком України, забезпечує дотримання нормативів, запобігає порушенням банківського законодавства та підтримує стабільність системи.

Система обов'язкового страхування вкладів.

Гарантії повернення депозитів, які надає Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, підвищують довіру до банків, стимулюють приплив вкладів і сприяють фінансовій стабільності. Також важливою умовою довіри є наявність достовірної інформації про діяльність банків [3].

Прозорість та інформаційне забезпечення.

Доступність достовірної інформації про діяльність банків, фінансова звітність та публічні аудити є запорукою довіри з боку вкладників і партнерів.

Якість банківського менеджменту.

Професійне управління кредитними ризиками, внутрішній контроль, аудит та корпоративне управління визначають стійкість окремих банків і системи загалом.

Система реструктуризації та санації банків.

Вчасне виведення неплатоспроможних установ з ринку та санаційні заходи запобігають системним кризам і сприяють оздоровленню фінансового сектора.

Стан міжнародних кредитних ринків.

В умовах глобалізації доступ українських банків до зовнішніх фінансових ресурсів (через валютні операції, кредитні лінії, обслуговування ЗЕД) безпосередньо впливає на внутрішню ліквідність і стійкість системи.

Отже, розвиток банківської системи України зумовлений комплексною взаємодією внутрішніх і зовнішніх факторів. Формування сприятливого макроекономічного середовища, підтримка з боку державних інституцій, ефективне управління та інтеграція у світовий фінансовий простір є ключовими умовами її сталого функціонування.

На сьогоднішній день уже здійснено низку кроків щодо мінімізації впливу негативних факторів – зокрема посилено наглядову функцію НБУ, активізовано процеси реструктуризації банків, запроваджено механізми стрес-тестування. Проте ще залишається низка проблем, які вимагають системного вирішення, щоб розвиток банківської системи відбувався більш інтенсивно, стійко й відповідно до стратегічних цілей фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. (2023). *Фінансова стабільність: грудень 2023*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf (дата звернення: 17.06.2025).
2. Мінфін: підприємці отримали 648 пільгових кредитів на 1,8 млрд грн за держпрограмою «Доступні кредити 5-7-9». URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_pidpriiemtsi_otrimali_648_pilgovikh_kreditiv_na_18_mlrd_grn_zh_derzhprogramoiu_dostupni_krediti_5-7-9-5179 (дата звернення: 17.06.2025).
3. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://minfin.com.ua/ua/deposits/fond/> (дата звернення: 17.06.2025).

Нікітіна О.А.

студентка кафедри обліку і фінансів

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННІ

У контексті глобальної цифрової трансформації банківська система переживає суттєві зміни, що зумовлює перегляд традиційних підходів до кредитування. Особливої актуальності набуває впровадження цифрових технологій, які істотно впливають на швидкість, точність, доступність та безпеку кредитних операцій. Розвиток фінтех-сектору, поява цифрових платформ, широке використання штучного інтелекту й аналітики великих

даних (Big Data) стимулюють формування нових моделей кредитування як у роздрібному, так і в корпоративному сегменті. Це перетворює кредитний процес на складний багаторівневий механізм, що інтегрує IT-рішення та клієнтоорієнтовані стратегії.

Цифрові технології здійснюють мультиаспектний вплив на банківське кредитування. Насамперед, вони трансформують процес оцінки кредитоспроможності завдяки використанню алгоритмів машинного навчання, які аналізують не лише фінансову історію позичальника, але й його поведінкові та соціальні характеристики. Big Data дозволяє банкам формувати точніші скорингові моделі, що сприяє зменшенню частки проблемних кредитів (NPL) та більш ефективному управлінню ризиками.

Важливим вектором цифровізації є автоматизація процесу видачі кредитів. Завдяки інтеграції API, електронного документообігу, цифрової ідентифікації (eKYC) та чат-ботів клієнт отримує можливість оформити позику без відвідування відділення банку, що істотно скорочує час прийняття рішення та знижує операційні витрати. Одночасно із цим підвищується якість обслуговування, розширюється клієнтська база, зокрема серед молоді та представників малого бізнесу.

Основні напрямки використання цифрових технологій у банківському кредитуванні подано у таблиці 1 [1-4].

Таблиця 1 – Основні напрямки використання цифрових технологій у банківському кредитуванні

Цифрова технологія	Механізм впровадження	Функціональна роль
Big Data аналітика	Обробка масивів клієнтських та зовнішніх даних (соціальні мережі, транзакції, поведінкові патерни)	Оцінка кредитоспроможності, прогнозування ризиків
Штучний інтелект (AI)	Алгоритми машинного навчання аналізують історію клієнтів, тренди, поведінкові моделі	Автоматизоване ухвалення рішень щодо кредиту
Блокчейн	Використання розподілених реєстрів для зберігання та верифікації даних	Забезпечення прозорості кредитної історії, запобігання шахрайству
Цифрова ідентифікація (eKYC)	Верифікація особи через біометричні дані, BankID, мобільні додатки	Спрощення та прискорення ідентифікації клієнта
RPA (роботизована автоматизація)	Виконання рутинних операцій (перевірка документів, заповнення форм) без участі людини	Автоматизація бек-офісних процесів
Мобільні банківські платформи	Інтеграція кредитних сервісів у мобільні додатки банків	Доступ до кредитування в режимі 24/7
Хмарні технології	Зберігання даних та проведення обчислень у хмарних середовищах	Масштабованість, доступність даних у реальному часі
API-інтеграція	Об'єднання з сервісами фінтех-компаній, CRM-системами, цифровими платформами	Швидкий обмін інформацією між системами
Chatbot	Застосування штучного інтелекту для комунікації з клієнтами у режимі реального часу через текст або голос	Консультації, супровід процесу оформлення кредиту

Важливо також зазначити, що цифрові інновації у кредитуванні створюють нові виклики: зокрема, пов'язані з кібербезпекою, регуляторним супроводом та етичними аспектами використання персональних даних. Успішне вирішення цих питань вимагає комплексного підходу, включно із державним регулюванням, професійною підготовкою кадрів та адаптацією внутрішніх процесів банківських установ до умов цифрової економіки.

Отже, цифрові технології не лише оптимізують банківські процеси, а й формують нову парадигму кредитних відносин, де домінують швидкість, прозорість та гнучкість. Вони відкривають нові можливості для підвищення фінансової інклюзивності, розвитку малого та середнього бізнесу, а також для зміцнення довіри до банківської системи. Подальше дослідження даного феномену є необхідним для розробки ефективних моделей цифрового кредитування в умовах трансформації фінансового середовища.

Список використаних джерел

1. Кретов Д. Ю., Міндова О. І. Цифровізація банківського сектору України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №2(49). С. 223-228.
2. Рудевська В. І., Євдошак В. І., Олефіренко Т. В. Роль цифрових технологій у модернізації банківського сектору та зміцненні економічної стабільності України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. №17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15316148> (дата звернення: 12.06.2025).
3. Гаряга Л. О. Розвиток фінансового ринку в умовах цифровізації економіки. *Бізнес Інформ*. 2018. №11. С. 388-393.
4. Пантелєєва Н. М. Цифрова економіка як ключовий тренд розвитку постіндустріального суспільства: монографія; за заг. ред. Н. М. Пантелєєвої, С. Ю. Колодія, М. А. Ребрика. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 299 с.

Плющ М.О.

здобувач освіти другого (магістерський) рівня
Науковий керівник – **Барабаш Л.В.**, к.е.н., доцент
Уманський національний університет

СУТНІСТЬ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСНОВ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Податкова система є ключовим інструментом державної політики, що забезпечує наповнення бюджету, фінансування соціальних програм і формування економічної стабільності. І в сучасних умовах лише фіскальна функція податків вже не здатна повною мірою відповідати на виклики суспільства. Зміни соціального ландшафту, зростання запиту на справедливість, прозорість і державну відповідальність зумовлюють потребу в новому підході – соціалізації податкової системи. Йдеться не лише про

технічне вдосконалення податкового адміністрування, а про глибинну трансформацію сприйняття податків як соціального явища.

Історично податки розглядалися як примусовий інструмент забезпечення потреб державної влади. Проте впродовж ХХ століття, зокрема після світових економічних і воєнних потрясінь, відбулася зміна у парадигмі їх функціонування. У країнах з високим рівнем розвитку держава почала виконувати активні соціальні функції – забезпечувати громадян пенсіями, медичним обслуговуванням, доступом до освіти та соціальних пільг [1]. У результаті цього змінилася і філософія оподаткування: податки почали виконувати не лише фіскальну, а й виразно перерозподільну функцію, набуваючи ознак соціального контракту між громадянином і державою.

Соціалізація податкової системи, в такому контексті, передбачає не лише зміну економічного механізму, а й трансформацію ставлення до податків як суспільного явища. Податки поступово перестають бути символом обов’язкового вилучення доходів – і натомість сприймаються як форма участі у спільному добробуті. Це, своєю чергою, відкриває простір для вивчення психологічних та поведінкових чинників, що формують ставлення громадян до оподаткування.

У сучасних умовах особливої уваги заслуговує взаємозв’язок між рівнем податкової дисципліни та довірою громадян до держави. Висока частка тіньової економіки, ухилення від сплати податків та недовіра до ефективного використання бюджетних коштів свідчать про дефіцит фіскального контракту [2]. Саме тут важливими стають підходи поведінкових фінансів, що враховують ірраціональні, емоційні, соціальні та культурні чинники, які визначають поведінку платників податків [3].

Прикладом можуть слугувати дослідження, що показали ефективність застосування так званих «поведінкових інтервенцій» – наприклад, повідомлення платникам податків про те, що «більшість громадян у вашому регіоні вже сплатили податки» статистично підвищують рівень добровільної сплати [4]. Вплив соціальних норм, когнітивних упереджень, а також сприйняття податкового навантаження як справедливого або несправедливого – усе це чинники, що можуть або стимулювати, або гальмувати розвиток ефективної податкової системи.

Соціалізована податкова система передбачає не тільки справедливий розподіл податкового тягаря, а й інституційну відкритість. У цьому контексті важливим є запровадження інструментів прозорого звітування про використання зібраних коштів. Ідея створення так званого «податкового паспорта», який наочно демонструє, на що витрачаються податки конкретного громадянина, здатна зміцнити довіру та підвищити рівень громадянської відповідальності [5].

Водночас слід визнати, що соціалізація податкової системи не є простим або швидким процесом. Вона стикається з низкою викликів, серед яких ключовими є регресивність структури податків (коли основне навантаження несуть споживачі через ПДВ і акцизи), розгалужена тіньова економіка, низький рівень податкової культури та брак стабільності податкової політики

[6]. Усе це вимагає системного підходу: удосконалення рівня фінансової освіти та податкової культури; цифровізація податкових процедур; запровадження дієвих податкових пільг для соціально вразливих категорій; закріплення ключових параметрів податкової політики в довгострокових стратегічних документах [7].

Таким чином, соціалізація податкової системи – це не лише економічне завдання, а насамперед соціальна та інституційна трансформація, що має відбуватися у тісному зв'язку з підвищенням рівня взаємної довіри між державою та громадянином. Лише за таких умов податки перестануть сприйматися як примусова данина, і перетворяться на свідомий внесок у розбудову справедливого, стабільного та сталого суспільства.

Список використаних джерел

1. Musgrave R.A., Musgrave P.B. Public Finance in Theory and Practice. New York: McGraw-Hill, 1989. 627 p.
2. Torgler B. Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2007. 299 p.
3. Thaler R.H., Sunstein C.R. Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness. Yale University Press, 2008. 293 p.
4. Behavioural Insights and Public Policy: Lessons from Around the World. OECD Publishing, 2017. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264270480-en>
5. Kleven H.J., Knudsen M.B., Kreiner C.T., Pedersen S., Saez E. Unwilling or Unable to Cheat? Evidence from a Tax Audit Experiment in Denmark. *Econometrica*. 2011. Vol. 79(3). P. 651–692.
6. Світовий банк. Показники податкової прозорості та тіньової економіки. URL: <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення: 12.06.2025).
7. Міністерство фінансів України. Офіційний вебсайт. URL: <https://mof.gov.ua/> (дата звернення: 11.06.2025).

Пономаренко О.В.,

викладач, здобувач третього освітньо-наукового
рівня вищої освіти (доктор філософії) УНУ

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ВЕЛИКИХ ДАНИХ У СТРАХОВІЙ СФЕРІ

Сучасне суспільство характеризується стрімким зростанням обсягу інформації, що генерується щодня: від соціальних мереж до електронної комерції, дані стали ключовим ресурсом для багатьох галузей, включно зі страхуванням. Великі дані – це не тільки обсяг інформації, а й її різноманітність і швидкість обробки [1], які відкривають нові горизонти для страховиків, надаючи можливість ухвалювати більш обґрунтовані рішення, підвищувати ефективність роботи й адаптуватися до мінливих потреб ринку. У страховій галузі великі дані використовуються для

аналізу ризиків, створення індивідуальних пропозицій для клієнтів і вдосконалення маркетингових стратегій [2]. Завдяки інтеграції технологій великих даних страховики можуть краще оцінювати поведінку клієнтів, передбачити їхні потреби та адаптувати страхові продукти відповідно до них. Однак, крім численних переваг, впровадження великих даних у страховій галузі супроводжується низкою викликів, які вимагають ретельного розгляду. Одним із найважливіших аспектів використання великих даних у страхуванні є поліпшення процесу оцінки ризиків[3]. Величезні обсяги даних збираються та аналізуються з різних джерел, таких як соціальні мережі, датчики IoT, оцифровані фінансові звіти та історії страхових випадків. Це дає змогу створювати точні моделі ризиків, які допомагають визначити відповідні премії та умови поліса. Цей процес знижує ймовірність фінансових втрат для страховиків, оскільки можна точно оцінити ризики й уникнути непередбачених витрат, що сприяє розвитку персоналізованих пропозицій для клієнтів. Аналізуючи поведінку, потреби та вподобання споживачів, компанії мають змогу вдосконалювати страхові продукти, що найповніше відповідають індивідуальним вимогам. Наприклад, страхові поліси можуть бути адаптовані до конкретного способу життя або фінансового становища клієнта. Це не тільки підвищує задоволеність клієнтів, а й сприяє зростанню продажів, оскільки споживачі з більшою ймовірністю виберуть продукти, що відповідають їхнім особистим потребам. Великі дані також відіграють важливу роль в оптимізації маркетингових стратегій. Страховики можуть використовувати аналіз даних для визначення цільової аудиторії та більш ефективного розподілу рекламних ресурсів. Використовуючи знання про поведінку, інтереси та вподобання потенційних клієнтів, вони створюють актуальні рекламні кампанії, які підвищують ймовірність конверсії.

Незважаючи на численні переваги, використання великих даних у страховій галузі пов'язане з низкою серйозних викликів, які можуть істотно ускладнити його впровадження. Конфіденційність даних - один з найважливіших проблемних аспектів. Страхові компанії мають доступ до величезних обсягів особистої інформації про своїх клієнтів, включно з медичними даними, фінансовими даними та історією страхування. У зв'язку з посиленням законодавства про захист даних, наприклад Загального регламенту Європейського союзу щодо захисту даних (GDPR), стає необхідним дотримуватися суворих правил і стандартів, що висуває додаткові вимоги до страховиків [3]. Недотримання цих вимог може призвести до штрафів або анулювання страхових ліцензій. Ще одна серйозна проблема - брак кваліфікованого персоналу. Впровадження великих даних вимагає не тільки технічних знань, а й глибокого розуміння аналітичних методів, статистики та особливостей страхового бізнесу. Багато компаній стикаються з нестачею кваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати з великими обсягами даних, проводити аналіз, робити висновки і впроваджувати їх у бізнес-процеси. Це може

призвести до затримок у реалізації проєктів і зниження конкурентоспроможності. Технологічні інвестиції у великі дані також є серйозною проблемою для страховиків. Для обробки великих обсягів даних потрібні значні фінансові вкладення в інфраструктуру, аналітичне програмне забезпечення та системи зберігання даних. Для багатьох малих і середніх підприємств це непосильний тягар, який обмежує їхню конкурентоспроможність на ринку. Крім того, витрати на підтримку і модернізацію технологій також вимагають нових ресурсів, що може негативно позначитися на фінансових показниках компанії.

Таким чином, хоча використання великих даних відкриває нові можливості для страховиків, проблеми, пов'язані з конфіденційністю, кваліфікацією персоналу та витратами на технології, потребують подальших досліджень та стратегічного планування для їх подолання.

Список використаних джерел:

1. Termin.in.ua. Режим доступу: <https://termin.in.ua/big-data-velyki-dani/>
2. McNeely C. L., Schintler L. A. Big data concept. Encyclopedia of Big Data. 2022. P. 79-82.
3. Кучерівська С.С. Вплив інформаційних технологій на розвиток страхових послуг. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-08-03>
4. General Data Protection Regulation (Text with EEA relevance). Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>

Попадюк А. Л.

здобувачка вищої освіти за освітнім рівнем бакалавр зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Антуф'єв Т. В.

здобувач вищої освіти за освітнім рівнем бакалавр зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Бурбела А. Л.

викладачка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЦИФРОВІ ФІНАНСИ: ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КЛАСИЧНІ БАНКІВСЬКІ МОДЕЛІ

У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових технологій фінансовий сектор зазнає кардинальних трансформацій. Одним із ключових драйверів цих змін виступає фінансово-технологічна індустрія (фінтех), яка активно впроваджує інноваційні рішення, що змінюють традиційні підходи до

банківської діяльності. Фінтех-компанії, використовуючи штучний інтелект, блокчейн, мобільні платформи та великі дані, пропонують швидші, зручніші та доступніші фінансові послуги. Це створює конкуренцію класичним банкам, стимулює їх до цифровізації, а також породжує нові виклики у сферах регулювання, безпеки та взаємодії з клієнтами. Важливо розглянути вплив фінтеху на функціонування традиційних банківських моделей та визначено основні напрями їхньої трансформації.

Цифрові фінанси — це поняття, яке відображає вплив сучасних технологій на сферу фінансових послуг. Воно охоплює широкий спектр інноваційних продуктів, сервісів, процесів і бізнес-моделей, що суттєво трансформували традиційні форми банківської та фінансової діяльності. Хоча технологічні зрушення у фінансовій сфері мають тривалу історію, останні роки ознаменувалися стрімким зростанням інвестицій у новітні рішення та пришвидшенням темпів впровадження інновацій. Сьогодні клієнти взаємодіють із банками через мобільні додатки, здійснюють платежі, перекази та інвестування за допомогою цифрових інструментів, які ще донедавна були відсутні. Використання штучного інтелекту, соціальних мереж, машинного навчання, технологій блокчейну, хмарних обчислень і аналізу великих даних стимулювало появу нових фінансових сервісів і бізнес-моделей як з боку традиційних фінансових установ, так і нових гравців ринку [1, с. 12].

Традиційна банківська модель базується на посередницькій функції банків — залученні депозитів і наданні кредитів, управлінні ризиками, дотриманні регуляторних вимог, а також підтримці стабільних контактів з клієнтами через фізичні відділення. Проте фінтех-компанії, діючи за принципом "технологія передусім", змінюють акценти: вони працюють без розгалуженої мережі відділень, орієнтовані на онлайн-сервіси, пропонують автоматизоване прийняття рішень (наприклад, у кредитуванні) та персоналізовані фінансові продукти [2, с. 109].

На нашу думку, фінтех змінює класичні банківські моделі за кількома ключовими напрямками:

1) доступність та швидкість послуг, тому що клієнти очікують миттєвої реакції та мінімальних часових затрат на отримання послуги, що стимулює банки до автоматизації процесів і використання AI-рішень у клієнтському обслуговуванні;

2) ризик-менеджмент, адже у класичних банках оцінка ризиків базувалася переважно на фінансовій звітності та кредитній історії. Сучасні фінтех-рішення застосовують алгоритми машинного навчання, що аналізують велику кількість змінних, включаючи поведінкові дані, для ухвалення більш точних рішень;

3) модель доходу - класичні банки покладаються на прибуток від кредитних і депозитних операцій. Фінтехи натомість заробляють на транзакційних комісіях, підписах, продажу програмних рішень і даних;

4) взаємодія з клієнтом, якщо раніше клієнтоорієнтованість передбачала фізичну присутність персоналу у відділеннях, то сьогодні основна увага

приділяється мобільному застосунку, зручності інтерфейсу, гейміфікації, чат-ботам тощо.

Наразі класичні банки, щоб не втратити конкурентну перевагу, активізують партнерства з фінтех-компаніями, створюють власні цифрові платформи або інвестують у стартапи. Наприклад, багато провідних банків розвивають open banking-рішення, що дозволяють клієнтам інтегрувати свої рахунки з іншими сервісами через API.

Таким чином, фінтех є не лише викликом для традиційної банківської моделі, а й потужним стимулом для її модернізації. Ті банки, які зможуть ефективно інтегрувати цифрові технології у свою діяльність, збережуть ринкову позицію і покращать якість обслуговування. Надалі слід очікувати подальшого стирання меж між банківськими установами та фінтех-компаніями у форматі "необанків", гібридних моделей та платформної економіки.

Список використаних джерел:

1. Теслюк С. А. Цифрові фінанси : конспект лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 98 с.
2. Савчук Л.Л. Класичні банківські моделі: сутність, еволюція та виклики сучасності. Банківська справа, 2021. №3. С. 108–115.

Пташник С.А.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
УНУ

Черниш А.О.

здобувач другого рівня вищої освіти

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Фінансова система традиційно сприймається як складний механізм, який забезпечує розподіл капіталів, кредитування, інвестування, забезпечення ліквідності та функціонування економіки в цілому. Проте останні десятиліття — а особливо останні роки — засвідчили, що ця система поступово виходить за межі класичної банківської моделі та трансформується в бік цифрового середовища. Це вже не просто технологічна зміна, а формування нової парадигми.

Цифровізація змінює не лише форми фінансової взаємодії, а й саму суть грошей, довіри, регуляції та фінансової поведінки.

Цифровізація у фінансовому контексті — це не лише переведення послуг в онлайн, а інтеграція інтелектуальних технологій, алгоритмів, великих даних, блокчейну та мобільних платформ у всі аспекти грошового обігу, розрахунків, фінансового управління.

Цифрова фінансова система охоплює: електронні платежі та мобільні гаманці, Big Data та аналітику споживчих звичок, автоматизовані платформи

управління інвестиціями, фінтех-компанії як конкуренти традиційним банкам, егуляторні пісочниці для інноваційних рішень, цифрові валюти центральних банків (CBDC), децентралізовані фінанси (DeFi), переваги: системний прогрес через інновації, фінансова інклюзія

Цифрові сервіси забезпечують доступ до фінансових послуг для малозабезпечених груп, жителів сільських територій та осіб без банківських рахунків. У країнах, що розвиваються, цифрові рішення скорочують розрив у доступі до капіталу.

<i>Переваги: системний прогрес через інновації</i>		
1.	Фінансова інклюзія	Цифрові сервіси забезпечують доступ до фінансових послуг для малозабезпечених груп, жителів сільських територій та осіб без банківських рахунків. У країнах, що розвиваються, цифрові рішення скорочують розрив у доступі до капіталу.
2.	Скорочення транзакційних витрат	Автоматизація та цифрові канали дозволяють зменшити операційні витрати як для банків, так і для користувачів. Кредитування, перекази, обмін валют стають дешевшими та доступнішими.
3.	Антикорупційний потенціал	Прозорість цифрових транзакцій унеможливує багато схем ухилення від сплати податків та розкрадання публічних коштів. Це ключовий фактор у реформах державного управління.
4.	Оперативність у кризових умовах	Цифрові фінанси дозволили урядам під час пандемії швидко виплачувати допомоги, субсидії, компенсувати втрати бізнесу. Аналогічні механізми працюють сьогодні в Україні під час війни (єПідтримка, допомоги ВПО).
5.	Інновації та конкуренція	Фінтех-компанії змінюють ринок: вони швидко впроваджують нові продукти, конкурують за клієнтів, створюють стимули для банків модернізуватись.
Основні ризики та обмеження		
1.	Кіберзагрози та втрата конфіденційності	Зростає загроза хакерських атак, витоку даних, шахрайства. Рівень кіберзахисту часто відстає від темпів цифровізації.
2.	Нерівність цифрових можливостей	Особи без смартфонів, інтернету чи цифрової грамотності виявляються виключеними з сучасної фінансової екосистеми.
3.	Залежність від приватних платформ	Глобальні технологічні гіганти отримують доступ до великих масивів фінансових даних, що створює загрози суверенітету.
4.	Пробіли в законодавстві	Нові інструменти, як-от криптовалюти чи смарт-контракти, часто виходять за межі чинного правового поля.
5.	Загроза втрати людського контролю	Надмірна автоматизація прийняття рішень на основі алгоритмів може знижувати якість оцінки ризиків та призводити до помилкових фінансових рішень.

Україна є прикладом країни, яка активно впроваджує цифрові рішення у фінансову сферу:

1. Дія: універсальна цифрова платформа для документів, податків, допомог, бізнес-процесів.
2. Банківська система: повна інтеграція з мобільними додатками, високий рівень онлайн-операцій.
3. Запуск цифрової гривні (пілотний проєкт НБУ): потенційно — новий рівень фінансової інтеграції.
4. Публічні фінанси: автоматизація обліку, електронні закупівлі через ProZorro, реєстри бюджетів.

Попри війну, Україна демонструє здатність впроваджувати технології швидше за багато розвинених країн.

Цифровізація фінансової системи — це не просто технологічна модернізація, а фундаментальна трансформація соціально-економічних відносин. Вона змінює роль банків, структуру ринку, взаємодію держави і бізнесу, а головне — фінансову поведінку громадян.

Її переваги очевидні: доступність, ефективність, прозорість. Але без вирішення проблем цифрової нерівності, кібербезпеки та правової невизначеності вона може поглибити існуючі ризики.

Успішна цифровізація потребує системного підходу: інвестицій у цифрову освіту, адаптивного законодавства, стратегічної цифрової політики держави. Тільки так можна зробити фінансову систему справді інклюзивною, сучасною й адаптованою до викликів майбутнього.

Список використаних джерел

1. Коваленко М. М., Сікало М. В. Роль цифровізації у розвитку публічних фінансів. Журнал: Теорія та практика державного управління, 2024.
2. Криниця С. Стратегії цифровізації системи управління публічними фінансами в Україні: аналіз та перспективи. Журнал: Acta Academiae Beregsasiensis. Economics, Вип. 6, 2024, с. 307–321.
3. Bondaruk V. Цифрові технології в забезпеченні фінансової ефективності підприємств. Журнал: Economy and Society, 2024.

Сергієнко М.С.

студент кафедри обліку і фінансів

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У контексті активної цифровізації економіки змінюється не лише характер виробництва і бізнес-процесів, а й підходи до оцінки фінансового стану підприємства. Цифровізація сприяє доступу до великого обсягу даних у реальному часі, автоматизації фінансової аналітики, розширенню можливостей прогнозування та контролю. Проте водночас вона ускладнює

інтерпретацію фінансових показників через динамічність цифрових моделей бізнесу, зростання нематеріальних активів і необхідність адаптації традиційних методів оцінки. У зв'язку з цим актуальним є переосмислення змісту, структури та інструментального наповнення фінансового аналізу.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства традиційно передбачає оцінку майнового стану, аналіз фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, ділової активності, фінансових результатів та рентабельності підприємства (рис. 1) [1-3].

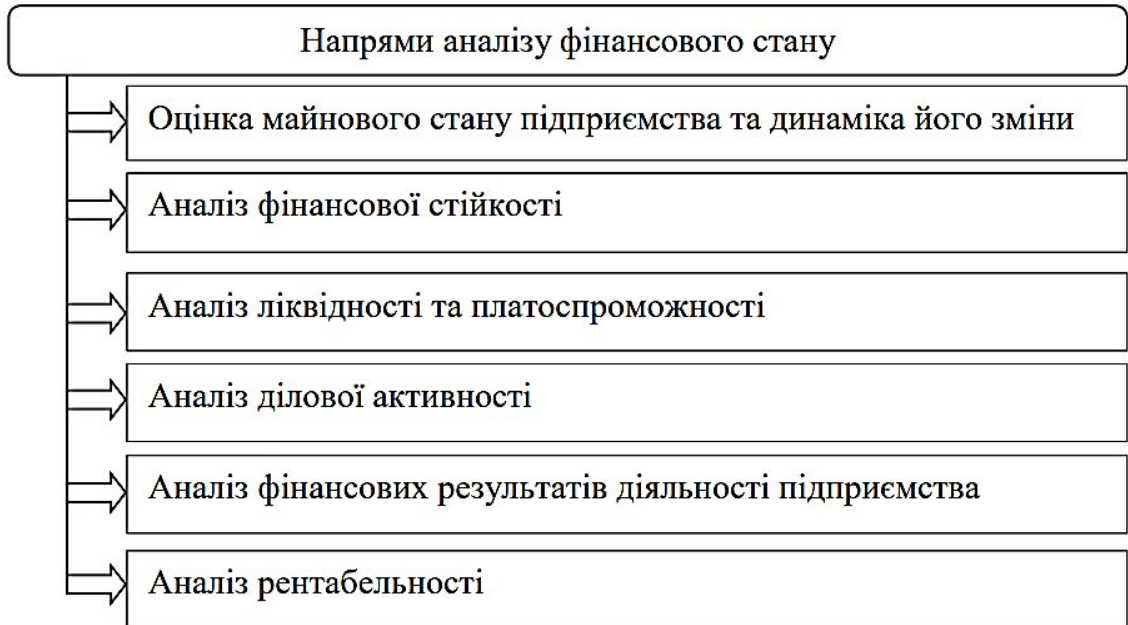

Рис. 1. Напрямки аналізу фінансового стану підприємства

Проте в умовах цифрової трансформації ці показники потребують не лише оновленого трактування, а й нових підходів до збору, обробки та візуалізації інформації. Зокрема варто виділити наступні напрями аналізу фінансового стану підприємства з урахуванням цифровізації економіки [4]:

- цифрові платформи управлінського обліку (ERP, BI-системи) забезпечують інтеграцію даних з різних функціональних підрозділів;
- хмарні рішення дозволяють у реальному часі оцінювати фінансову динаміку підприємства незалежно від географії;
- алгоритми штучного інтелекту застосовуються для прогнозування грошових потоків, виявлення фінансових аномалій і оцінки ймовірності неплатоспроможності;
- Big Data-аналітика надає змогу виводити нові метрики ефективності, що враховують нематеріальні чинники цифрової економіки.

Паралельно з цим зростає значення інтегральних індексів і динамічних моделей, які здатні охоплювати мультифакторність сучасного бізнес-середовища. Особливої уваги потребує адаптація аналізу до підприємств, що працюють у цифрових секторах (ІТ, e-commerce), де класичні фінансові коефіцієнти не завжди відображають реальну економічну сутність бізнесу.

Отже, оцінка фінансового стану підприємства в умовах цифрової трансформації економіки повинна базуватися на інтеграції традиційних методів фінансового аналізу з сучасними цифровими інструментами. Такий

підхід дозволяє не лише забезпечити більшу точність і глибину оцінки, а й підвищити її адаптивність до змінного економічного середовища. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку адаптивних моделей фінансового аналізу, що враховують цифрову специфіку бізнесу та динаміку ринкових умов.

Список використаних джерел

1. Косарева І. П., Хохлов М. П., Бірюкова В. В. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 19. С. 101-106.
2. Поддєрьогін А. М., Чорна Н. М. Методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2018. № 1. С. 150-160.
3. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Особливості аналізу фінансового стану підприємств в умовах воєнного стану. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. №4. С. 232-241.
4. Голобородько А.Ю. Стратегія фінансової стійкості підприємств в умовах цифровізації. *Сталий розвиток економіки*. 2025. №1(52). С. 173-179.

Степаненко А.С.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ННІ Економіки і права, ЧНУ ім. Б. Хмельницького

Костоґриз В.Г.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів
ННІ Економіки і права, ЧНУ ім. Б. Хмельницького

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасна банківська діяльність в Україні функціонує в умовах глибоких трансформацій і зовнішніх викликів. Повномасштабна війна, економічна нестабільність та необхідність гармонізації з європейськими регуляторними вимогами зумовлюють появу нових проблем та ризиків для банківських установ. У цьому контексті аналіз актуальних проблем банківської діяльності дає змогу виявити ключові обмеження її ефективності та краще зрозуміти чинники, що стримують її розвиток.

За даними Національного банку України, кількість діючих банків скоротилася з 69 у травні 2022 року до 60 у травні 2025 року [1]. Така концентрація капіталу посилює системно важливі банки, але скорочує конкуренцію та знижує доступність фінансових послуг у регіонах. Водночас кількість банків з іноземним капіталом зменшилася з 31 до 26, що обмежує технологічну базу та потенціал залучення інвестицій.

Попри складні умови, загальні активи банківської системи зросли з 2292 млрд грн у 2022 році до 3823 млрд грн у 2025 році [1]. Проте понад 27% активів

номіновано в іноземній валюті, що підвищує чутливість до валютних коливань. Пасиви залишаються надто залежними від депозитів фізичних осіб (1263 млрд грн) та суб'єктів господарювання (1481 млрд грн), що в умовах нестабільності створює ризики ліквідності [1].

Однією з ключових проблем залишається значна частка непрацюючих кредитів (NPL), яка станом на травень 2025 року становила 28,3%, що лише на 2 в.п. менше, ніж на початку року [2]. Основними причинами скорочення частки NPL є зростання обсягу валових кредитів (на 62,5 млрд грн) та зменшення абсолютного обсягу NPL на 8,1 млрд грн у січні-квітні 2025 року [2]. Варто зауважити, що частка проблемних активів без урахування застарілих боргів у державних банках і ПриватБанку значно нижча – 17,1% [1].

Загалом, сучасну проблематику банківської діяльності охоплюють кілька ключових напрямів: кредитні ризики, валютну чутливість, диспропорції у пасивах, зниження прибутковості та структурні дисбаланси. Систематизовану характеристику основних проблем наведено нижче (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові проблеми банківської діяльності в Україні протягом 2022 - I
кварталу 2025 рр

Ключова проблема	Сутність прояву	Можливі наслідки
Високий рівень NPL	Збільшення з 27,4% до 28,3 %: без урахування старих NPL - з 13,1% до 17,1%	Зниження прибутковості, обмеження кредитування
Залежність від інвалютних активів	Частка валютних активів зросла з 26,96% до 27,38%	Валютні втрати при девальвації
Вихід іноземних банків	Зменшення їх кількості з 31 до 26	Втрата капіталу, досвіду та інновацій
Висока концентрація пасивів	Домінування депозитів фізичних осіб і бізнесу	Ризик масового відтоку коштів, посилення фінансової вразливості
Зниження рентабельності	Зменшення ROA до 4,66%, ROE – до 40,12%	Складність підтримки операційної ефективності
Диспропорції в кредитуванні	Кредити бізнесу значно перевищують споживчі	Уповільнення розвитку МСБ та споживчого попиту

Джерело: узагальнено на основі даних НБУ [1; 2]

Як видно з таблиці, проблеми мають системний характер і зачіпають як баланс банків, так і їхню здатність до стійкого розвитку.

Актуальним залишається і питання капіталізації. Із 2022 року капітал банків зріс на понад 90% – до 380,4 млрд грн у 2025 році, однак статутний капітал залишився майже незмінним [1]. Основним джерелом приросту виступає нерозподілений прибуток, що є позитивною тенденцією, але не усуває потреби у стратегічних інвестиціях.

Водночас спостерігається зниження прибутковості банківської діяльності. Рентабельність активів (ROA) зменшилася з 5,49% у 2023 році до

4,66% у 2025 році, а рентабельність капіталу (ROE) – з 55,85% до 40,12% [1]. Це свідчить про зростання операційних витрат, вартості ризику та навантаження, пов'язаного з регуляторними вимогами.

Крім того, станом на травень 2025 року, у структурі кредитування спостерігаються диспропорції. Обсяг кредитів юридичним особам (893 млрд грн) суттєво перевищує обсяг кредитів фізичним особам (294 млрд грн) [1]. Така структура вказує на недостатню підтримку споживчого кредитування та малого і середнього бізнесу.

Загалом, більшість викликів банківської діяльності мають довгостроковий характер і потребують як адаптації банківських стратегій, так і активної регуляторної політики. У 2025 році НБУ відновив стрес-тестування 21 банку та впровадження євростандартів, зокрема коефіцієнта левериджу, проте податкові ризики досі ускладнюють стратегічне планування [1].

Отже, проблематика банківської діяльності в Україні є багатовимірною: вона охоплює якість активів, нормативну базу, капітальну стійкість та довгострокову перспективу розвитку. Її вирішення можливе лише за умов макрофінансової стабільності, прозорого регулювання та міжнародної підтримки.

Список використаних джерел

1. Департамент фінансової стабільності. Огляд банківського сектору, травень 2025 року. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2025-05.pdf?v=13 (дата звернення: 04.06.2025).
2. Муравський А. Нацбанк України розповів, яка у фінустановах частка непрацюючих кредитів. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/biznes/nacbank-ukrajini-rozpoviv-yaka-u-finustanovah-chastka-nepracyuyuchih-kreditiv-807359/> (дата звернення: 04.06.2025).

Ясінський О.Р.¹

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти (доктор філософії)

Уманський НУ

СТРАХУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ РИЗИКІВ У ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ

Військові ризики, пов'язані з конфліктами, тероризмом та геополітичною нестабільністю, завжди були одним із найбільш складних і динамічних сегментів страхового ринку. В умовах сучасної глобалізованої економіки та зростання числа локальних і регіональних конфліктів, питання страхування військових ризиків набуває особливої актуальності. Для України, яка з 2014 року, а особливо з 2022 року, перебуває у стані повномасштабної війни, вивчення зарубіжного досвіду в цій сфері є критично важливим для

¹ Науковий керівник – Улянич Ю.В., к.е.н., доцент

формування ефективної системи захисту активів, інвестицій та життя людей.

Традиційно, військові ризики в страхових полісах розглядалися як виключення, так звані "військові виключення" (war exclusions). Це означало, що збитки, спричинені війною, повстаннями, громадянськими заворушеннями або терористичними актами, зазвичай не покривалися стандартними страховими полісами (наприклад, майнового страхування, страхування відповідальності). Однак, з розширенням глобальної торгівлі, зростанням міжнародних інвестицій та підвищеною мобільністю людей, виникла потреба в спеціалізованих страхових продуктах, які б покривали ці ризики.

Еволюція цих ризиків вимагає від страхового ринку постійної адаптації та розробки нових продуктів. Як зазначає Lloyd's Market Association (LMA) у своїх численних публікаціях та керівництвах, стандартизовані виключення поступово доповнюються можливостями додання "військових надбудов" (war clauses), які дозволяють за додаткову премію покривати певні типи військових ризиків [1].

Зарубіжна практика виділяє декілька основних напрямків, де страхування військових ризиків є особливо розвиненим:

– Морське страхування (Marine Insurance) – одна з найстаріших галузей, де страхування військових ризиків є невід'ємною частиною. Поліси морського страхування вантажів та суден (Hull & Machinery) традиційно виключають військові ризики, але власники можуть придбати додаткове покриття "War Risks Clauses", яке захищає від збитків, спричинених війною, піратством, мінами, торпедами тощо. The Institute Clauses (London Market) є одними з найбільш відомих стандартних наборів умов для морського страхування, включаючи "Institute War Clauses (Cargo)" та "Institute War and Strikes Clauses (Hulls)" [2]. За даними Allianz Global Corporate & Specialty (AGCS), ризики піратства та військових конфліктів у ключових морських шляхах (наприклад, Червоне море, Аденська затока) значно збільшили попит на таке покриття [3].

– Авіаційне страхування (Aviation Insurance): Подібно до морського, авіаційне страхування також має специфічні "військові виключення" та додаткові покриття. Особливої уваги набуло питання страхування літаків, що перебувають в зоні конфлікту, або лізинг повітряних суден у такі регіони. Випадки, пов'язані із захопленням або знищенням літаків в зонах бойових дій, як це було в Україні, підкреслили складність визначення "військового акту" та відповідальності страховиків та перестраховиків [4].

– Страхування політичних ризиків та тероризму (Political Risk and Terrorism Insurance): Цей вид страхування набув значного розвитку після подій 11 вересня 2001 року. Він покриває збитки від політичних подій, таких як експропріація, відмова в конвертації валюти, політичне насильство (включаючи тероризм), громадянські заворушення, а також ризики, пов'язані з війною (в обмеженому обсязі). Провідні світові страховики та брокери, такі як Marsh, Aon, Willis Towers Watson, пропонують широкий спектр полісів політичних ризиків, орієнтованих на захист інвестицій та активів міжнародних компаній [5].

– Страхування від викрадення та викупу (Kidnap & Ransom – K&R):

Хоча не є суто "військовим", цей вид страхування тісно пов'язаний з ризиками, що виникають у нестабільних регіонах, де можуть діяти збройні групи або терористи. Поліси K&R покривають витрати, пов'язані з викупом, веденням переговорів, транспортуванням та психологічною підтримкою.

Досвід зарубіжних країн у страхуванні військових ризиків надає Україні, яка зіткнулася з безпрецедентними викликами через повномасштабну війну, цінні уроки та орієнтири для розбудови власної стійкої системи захисту. Ключовим висновком є гостра необхідність розробки та впровадження гнучких страхових рішень, що здатні покривати широкий спектр військових ризиків у критично важливих секторах, таких як морське, авіаційне, майнове страхування та страхування політичних ризиків. Залучення міжнародних перестраховиків є життєво важливим для забезпечення достатньої ємності ринку та розподілу надвисоких ризиків, що нині концентруються в Україні; хоча це є складним завданням в умовах війни, інноваційні підходи та, можливо, державні гарантії можуть сприяти цьому процесу. Водночас, варто серйозно розглянути механізми державно-приватного партнерства, створюючи спеціалізовані пули або фонди за участю держави та приватних страховиків, щоб покрити ризики, що є непосильними для суто приватного ринку. Такі механізми є вирішальними для страхування інвестицій у відбудову та захист критичної інфраструктури. Паралельно з цим, критично важливо забезпечити чітке законодавче та договірне регулювання, розробивши однозначні визначення "військового ризику" та "військового акту" у національному законодавстві та стандартних страхових полісах, що дозволить уникнути суперечок та забезпечить передбачуваність для всіх учасників ринку.

Список використаних джерел

1. LMA Wordings and Clauses. URL: https://www.lmalloyds.com/LMA/LMA/lma_wordings.aspx
2. Institute Clauses (London Market). "Institute War Clauses (Cargo)" (A), "Institute War and Strikes Clauses (Hulls)" (1/10/83) та інші. Опубліковано Міжнародною асоціацією страховиків вантажів (International Underwriting Association – IUA) та Lloyd's Market Association.
3. Allianz Global Corporate & Specialty (AGCS). Marine Risk Barometer/Reports. (Щорічні та тематичні звіти, що висвітлюють ризики в морському секторі, включаючи військові ризики та піратство). URL: <https://www.agcs.allianz.com/>
4. FlightGlobal / AIN Online / The Air Current. (Аналітичні статті та новини, що стосуються судових суперечок та страхових випадків з авіалайнерами в Україні). "Aviation Insurance and the War in Ukraine: A Complex Web of Claims" або "Lessors, Insurers Battle Over Planes Stuck in Russia".
5. Marsh, Aon, Willis Towers Watson. (Публікації та огляди ринку політичних ризиків). "Marsh Political Risk Map" або "Aon Political Risk Report". URL: <https://www.marsh.com/>, <https://www.aon.com/>, <https://www.wtwco.com/>

Улянич Ю.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
УНУ

Улянич К.Ф.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва та бізнес-технологій
УНУ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ АГРАРНИХ РИЗИКІВ

Унікальною особливістю страхування аграрних ризиків є те, що воно набуватиме розвитку, як правило, лише за умови фінансової підтримки системи від держави. Досвід економічно розвинених країн свідчить, що ефективний розвиток страхування в аграрному секторі здійснюється в країнах, де це популяризується і підтримується державою на постійній основі.

Наявне нормативно-правове забезпечення системи страхування в аграрному секторі економіки представлено на рис.1.

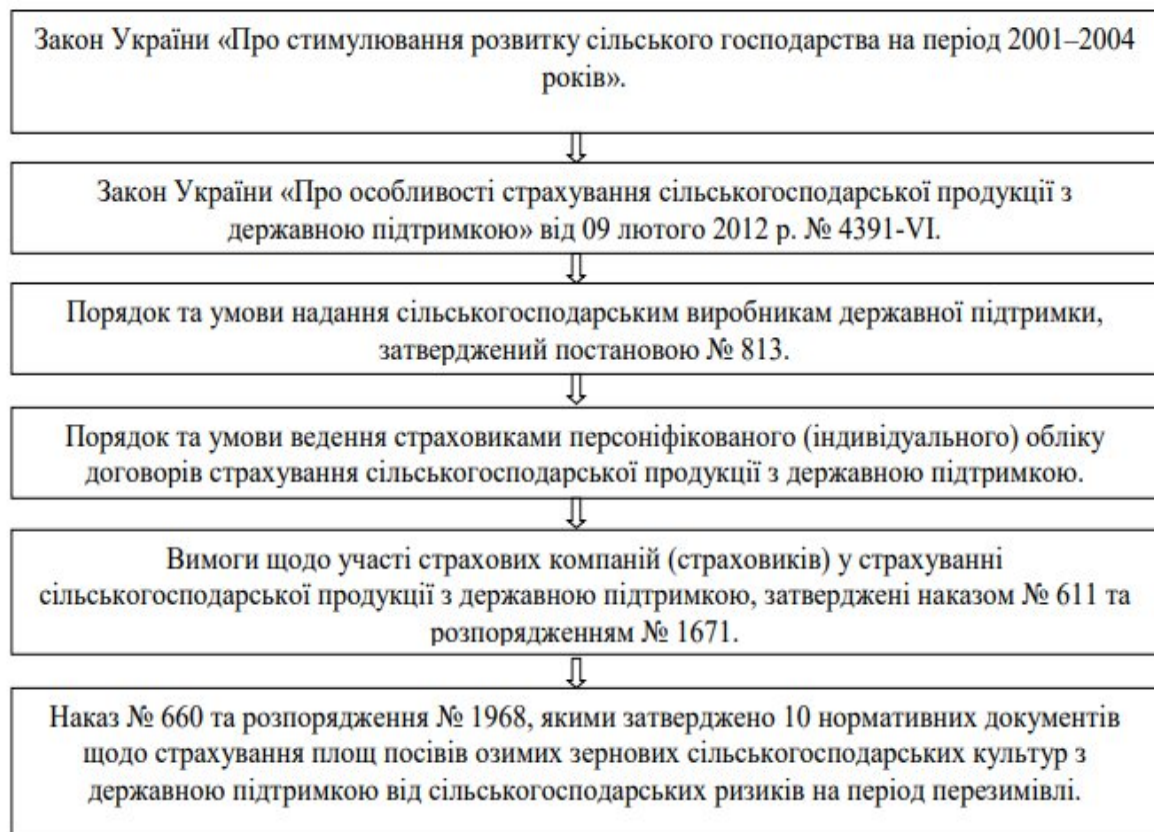

Рис. 1. Нормативно-правова база регулювання страхування аграрних ризиків

В. Якубович економіст, спеціаліст з аграрного страхування ІФС наголошує, що за будь-якої моделі функції держави необхідно розширювати

та створювати відповідні інституції. За таким підходом держава повинна враховувати і особливості аграрного сектору як сектора вітчизняної економіки, так і специфіку страхового ринку як сегменту ринку фінансових послуг України [1].

Від здобуття незалежності до сьогодні в Україні лише двічі запроваджувались заходи державної підтримки аграрного сектору економіки. Протягом 2005-2008 років компанії отримували державні субсидії і повернення 50% страхових платежів. Програма набула поширення серед аграріїв, а у випадку відмови фермерства від страхування посів до нього застосовували обмеження.

Протягом 2013-2014 років було створено "Аграрний Страховий пул", який об'єднав кілька страхових компаній. В рамках даної групи укладалися договори страхування майбутнього врожаю, які були предметом застави форвардних договорів "Аграрного Фонду". Після 2014 року держава не надавала програм з підтримки аграрного сектору, однак ринок демонструє стабільне поступове зростання [2].

У багатьох закордонних країнах страхування відіграє важливу роль для мінімізації ризиків аграріїв, пов'язаних зі зміною клімату. Нині в закордонних країнах є різні підходи до розвитку агрострахування.

Нині в Україні аграрним підприємствам пропонуються традиційні (класичні) та індексні страхові продукти, які мають як переваги, так і недоліки. При непрогнозованій зміні кліматичних умов планети доцільним є використання методу страхування урожаю на основі погодних індексів. Індексне страхування передбачає прозорість, значно спрощує процеси виплат та виключає суб'єктивні підходи в процесі оцінки. Страхові виплати в разі настання страхових випадків здійснюються на підставі незалежних загальнодоступних метеорологічних даних. Але основною проблемою розвитку індексного страхування в Україні є відсутність законодавчої бази, що регулює даний вид послуг.

Список використаних джерел

1. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. Ефективна економіка. 2020. No 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634> (дата звернення: 11.04.2024)
2. Руснак А.В., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Страхування ризиків сільськогосподарських підприємств в Україні. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/7564/1/19>.
3. Ринок агрострахування в Україні: проблеми і перспективи. Agronews. URL: [https:// agronews.ua/node/84922](https://agronews.ua/node/84922)

Дяченко М.О.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Бондаренко А.В.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

Шпак Д.С.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

ОГЛЯД СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ ВІД ВОЄННИХ РИЗИКІВ

Узагальнюючи дані щодо стану страхового ринку України під час війни, варто відзначити його знаходження в кризовій ситуації, проте він продовжує працювати та забезпечувати захист суспільства та суб'єктів господарювання. Під час пандемії, страховики адаптуючись до нових реалій, почали створювати нові страхові продукти. Захист від Covid 19 для індивідуальних клієнтів швидко розробили та додали до асортименту страхових послуг страхові компанії «ТАС», «ARX», «Універсальна», «ІНГО», «АСКА-Життя», «ВУСО», «Країна» та інші [1].

Аналізуючи перспективи розвитку страхової діяльності під час війни, дослідники погоджуються з правомірністю віднесення воєнних дій до категорії «форс-мажорних» обставин, проте наявність таких обставин не може звільнити страхові компанії від виплати відшкодування. Звільненню підлягає лише відповідальність за порушення зобов'язань, якщо воно мало місце внаслідок дії обставин непереборної сили [2].

Страхові випадки, які сталися в наслідок дії воєнних ризиків, страховою компанією не покривається, проте всі інші за договорами відшкодовуються. Тому, аналогічно до ситуації коронакризи, в умовах воєнного стану страхові компанії почали пропонувати захист від воєнних ризиків (табл.1).

Пропонований захист від воєнних ризиків не є окремим продуктом, він представлений додатковою функцією до вже існуючого, або вдосконаленим продуктом, який покриває часткові ризики воєнних дій.

В кожній запропонованій програмі існують особливі умови, які пов'язані зі ступенем завданого ризику; географічним обмеженням; лімітом страхового покриття. Поки повноцінне страхування воєнних ризиків відсутнє, страхуванню підлягають невеликі об'єкти та фізичних осіб. Це пов'язано саме з величиною можливого збитку, який страхові компанії не в змозі будуть покрити.

Саме обмеження в сумі є найбільшим стримуючим фактором, оскільки пропонуване покриття є дуже малим, тому премії за даними продуктами становлять невелику частину.

Не зважаючи на наявні обмеження, отримання незначних компенсацій є кращим варіантом у порівнянні з нічим. Саме тому потреба в страхових продуктах, що надаватимуть покриття воєнним ризикам зростатиме.

Таблиця 1

Страхові продукти українських страховиків, які передбачають захист від воєнних ризиків

Назва СК	Страховий продукт	Ризики, які покриває	Сума покриття	Що не покриває
«ВУСО»	КАСКО Patriot	пошкодження транспортного засобу осколками, ризик прильоту ракети, інших об'єктів, підрив на міні, прямий обстріл	10% від вартості авто	прямий обстріл ядерних, біологічних, хімічних атак; повна загибель авто
«АРКС»	Бронезахист	влучення снарядів, мін, куль, обрушення будівель, наслідки пожежі, мінування територій	до 4500 грн	участь в активних бойових діях; територія на якій відбуваються воєнні дії, окупована, в оточенні
«ІНГО»	КАСКО (опція воєнні ризики КАСКО)	за розділом договору: КАСКО (руйнівна дія ударних хвиль; пошкодження вогнем або темпом при близькому розташуванні від місця пожежі, в наслідок воєнних дій; зіткнення чи наїзд військової техніки; падіння сторонніх об'єктів оборонного і спеціального військового призначення); Страхування від нещасних випадків (страховий випадок – смерть або втрата працездатності водія, пасажирів в результаті ДТП в наслідок воєнних дій)	КАСКО: 10% від страхової суми за договором, але не < 300 тис. грн Страхування від нещасних випадків: до 300 тис. грн	території високого ризику (перелік представлений на сайті)
TAC life	Страховка для бізнесу: страхування від військових ризиків	запропонований продукт створює захист від наслідків військових дій для вашого колективу	200 тис. грн	–

Одночасно існує необхідність створення дієвої системи перестрахування цих ризиків, оскільки воєнні ризики є дорогими й вимагають обов'язкового перестрахування.

Список використаних джерел

1. Стасюк Н.Р., Терещенко Ж.С. Новітні елементи роботи страхового ринку. Збірник студентських наукових праць Уманського національного університету садівництва. Факультет економіки і підприємництва / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань: 2022. С. 162-164.

2. Пишний П. Страховка від дронів та ракетних атак. Як інвестори зможуть захистити свій капітал в Україні від воєнних ризиків. Головні новини України та світу за день. URL: <https://delo.ua/finance/yak-investori-zmozut-zaxistiti-svoyivkladennya-v-uk-rayini-vid-viiskovix-rizikiv-413250/> (дата звернення: 13.04.2024).

Савчук І.І.

здобувачка освіти третього (освітньо-науковий) рівня

Уманський НУ

Науковий керівник – Барабаш Л.В., к.е.н., доцент

МОДЕЛІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Фінансовий ринок – це середовище, на якому здійснюється значна кількість процесів фінансово-економічного характеру – зростання ризиків, глобалізація ринку, збільшення курсу валют і відсоткових ставок, що призводить до дестабілізації ринку. Тому дослідження процесів формування фінансового ринку є основою для ефективного управління ним. Відтак актуальним стає дослідження моделей фінансового ринку, що дають можливість зрозуміти закони функціонування ринку, структуру та поведінку в цілому, а також кожної окремої їх складової.

Виділяють основні моделі фінансового ринку: банкоцентрична та англо-американська. Банкоцентрична зорієнтована на банки, а англо-американська – акцентує увагу на фондовому ринку.

Банкоцентрична модель фінансового ринку заснована в країнах континентальної Європи та Японії. Її суть полягає у поширенні кредитів у різних формах, у сукупності фінансових інструментів і в банках – як пріоритетних фінансових установах. У країнах з такою моделлю банки мають універсальний характер, а саме одночасно здійснюють комерційні та інвестиційні операції [1].

У банкоцентричній моделі передбачається збереження основної частини заощаджень, що створюється в економіці у формі депозитів фізичних і юридичних осіб, які передають свою можливість інвестувати банкам. Тож банки не тільки здійснюють кредитування, а й займаються інвестиційною діяльністю в підприємства. А ще – володіють акціями та контролюють торгівлю ними, тобто, фактично банк є монополістом на ринку капіталів при даній моделі [2, С. 206].

Протилежною банкоцентричній є англо-американська модель. Вона сконцентрована на ринку капіталів і ринку акцій, віддалених від банків. Доступ до фінансування визначається ринковими цінами на фінансові активи, а не кредитними відносинами за допомогою фінансових посередників. Завдяки даній моделі на ринку капіталів відсутня монополізація банку, а купівля-продаж здійснюється завдяки конкурентним цінам, що дає можливість збільшити капітал як новоствореним, так і існуючим учасникам ринку. Залучення різноманітних інвесторів як з високим, так і з середнім рівнем доходу, як на короткостроковий, так і на достроковий термін дає можливість акумулювати заощадження від великих до малих учасників і навпаки для розвитку підприємств [2, С. 206].

Також слід відмітити, що на ринку не існує ідеально чистої моделі, тому вчені виділяють третю модель – змішану, у якій присутні елементи двох моделей: і банкоцентричної, і англо-американської.

Відтак, охарактеризувавши базові умови реалізації моделей фінансового ринку, можемо зробити висновок, що в Україні переважає банкоцентрична модель, оскільки більшість заощаджень населення сфокусована в банківському секторі. Елементи англо-американської моделі присутні в Україні у доволі незначному обсязі, адже наразі в державі немає наявного розвинутого фондового ринку.

Список використаних джерел

1. Sergey M. Kozmenko, Tatyana A. Vasilyeva, Sergey V. Leonov. Ukraine and Germany: common tendencies of financial market development according to the bank-centered model. *Corporate Ownership & Control / Volume 9, Issue 1, 2011, Continued* – 2. URL: <https://surl.li/wnllql> (дата звернення 07.05.2025)
2. Школьник І.О. Фінансовий ринок України. Сучасний стан і стратегія розвитку. Монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС НБУ, 2008. 348 с.

СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Бутко Н.В.

к.е.н., доцент

доцент кафедри підприємництва і маркетингу

Колісник О.І.

здобувач кафедри підприємництва і маркетингу

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТИВНІСТЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Рациональне управління трудовими ресурсами постає одним із ключових стратегічних пріоритетів як загальногосподарської, так і галузевої політики в сучасних українських ринкових умовах. Ефективне використання людського капіталу на всіх рівнях національної економічної системи створює фундамент для виробництва конкурентоспроможної продукції, оптимізації економічних показників діяльності та забезпечення зростання доходів працівників.

Вирішення цих багатовимірних завдань неможливе без системного підвищення продуктивності праці та її загальної ефективності. Саме ці параметри визначають можливості задоволення потреб громадян країни, рівень їхнього добробуту, а також визначають конкурентну позицію держави у глобальному економічному просторі.

Продуктивність як інтегральний індикатор відображає ефективність використання ресурсного потенціалу в процесі виробництва товарів та послуг. Однак, сучасна економічна парадигма визнає неможливість точної ідентифікації та квантифікації внеску конкретних ресурсів у кінцевий продукт. Саме тому при оцінюванні виробничої ефективності найчастіше застосовують показник продуктивності праці, хоча це не означає, що праця є єдиним джерелом створення цінності в економічній системі.

Продуктивність праці на підприємстві представляє собою ключовий показник ефективності використання трудових ресурсів, який визначається співвідношенням обсягу виробленої продукції до витрат робочого часу [1]. Слід зауважити, що продуктивність праці відображає рівень організації виробництва, технічну оснащеність підприємства та кваліфікацію працівників. Систематичний аналіз та контроль показників продуктивності праці є необхідною умовою для забезпечення стабільного розвитку підприємства та досягнення його стратегічних цілей. Ефективне управління продуктивністю дозволяє підприємству знижувати собівартість продукції, збільшувати прибутковість та зміцнювати конкурентні позиції на ринку.

Тому управління продуктивністю праці є одним із ключових напрямків діяльності сучасного підприємства, що забезпечує його конкурентоспроможність та економічну ефективність. Цей процес представляє собою комплексну систему організаційно-економічних заходів,

спрямованих на оптимізацію співвідношення результатів праці та витрачених ресурсів [2].

Управління продуктивністю праці можна визначити як цілеспрямовану діяльність з формування умов для ефективного використання трудового потенціалу підприємства та забезпечення постійного зростання результативності праці. Даний процес включає планування, організацію, мотивацію, контроль та регулювання рівня продуктивності праці персоналу підприємства.

Важливість ефективного управління продуктивністю праці визначається низкою факторів:

- забезпечення економічного зростання підприємства;
- підвищення конкурентоспроможності продукції через оптимізацію витрат;
- можливість збільшення заробітної плати без зростання собівартості;
- підвищення рентабельності діяльності підприємства.

Для побудови ефективної системи управління продуктивністю праці необхідно враховувати різноманітні фактори впливу, які умовно можна розділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відноситься загальноекономічна ситуація в країні; державне регулювання економіки; ринкова кон'юнктура; розвиток інфраструктури; природно-кліматичні умови; соціально-культурні чинники. А до внутрішніми факторами є техніко-технологічні, організаційні, соціально-економічні, психофізіологічні.

Ефективне управління продуктивністю праці передбачає послідовну реалізацію наступних етапів:

1. Діагностика та аналіз поточного стану – оцінка існуючого рівня продуктивності праці, виявлення слабких місць та резервів зростання.
2. Планування заходів – розробка програми підвищення продуктивності праці з визначенням конкретних цілей, завдань, виконавців та термінів.
3. Організація впровадження – реалізація запланованих заходів, координація дій різних підрозділів та працівників.
4. Мотивація персоналу – створення стимулів для участі працівників у програмах підвищення продуктивності праці.
5. Контроль та оцінка результатів – моніторинг змін продуктивності праці, аналіз ефективності впроваджених заходів.
6. Коригувальні дії – внесення необхідних змін до програми управління продуктивністю праці за результатами контролю.

Отже, управління продуктивністю праці є ключовим фактором конкурентоспроможності підприємства, що потребує системного застосування технологічних, організаційних та соціально-економічних методів. Сучасні підходи включають використання цифрових технологій, гнучких методологій організації праці та концепцій бережливого виробництва. Ефективне управління продуктивністю забезпечує зростання прибутковості, покращення добробуту працівників та зміцнення ринкових позицій підприємства.

Список використаних джерел

1. Махортов Ю.О., Секрет О.В. Продуктивність праці в українському та світовому вимірах. *Економічний простір*. 2020. № 163. С. 7-13.
2. Шахно А.Ю., Кутова Н.Г., Козир А.А. Підвищення ефективності управління продуктивністю праці як чинник зростання конкурентоспроможності підприємства в кризових умовах. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 1. С.226-232.

Гумен О.В., Клименко В.О., Мирошніченко М.М.^{2*}
здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Уманський національний університет, м. Умань

ІННОВАЦІЙНА МОДЕРНІЗАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний страховий ринок зазнає значних трансформацій під впливом інноваційних технологій, змін у споживчій поведінці та нових викликів зовнішнього середовища. У відповідь на зростаючі вимоги клієнтів та необхідність підвищення ефективності своєї діяльності, страхові компанії все активніше впроваджують інноваційні рішення – від цифровізації процесів до створення нових продуктів і бізнес-моделей. В умовах посилення конкуренції та динамічної економіки інновації стають не просто перевагою, а умовою виживання і розвитку [1-2].

Інновації змінюють традиційні уявлення про страхові послуги, відкриваючи нові підходи до оцінки ризиків, укладення договорів та обслуговування клієнтів. Сучасні страховики переходять від паперової бюрократії до цифрових платформ, що дозволяє підвищити швидкість, зручність і прозорість взаємодії зі споживачем.

Ключовими напрямками інновацій є:

- автоматизація процесів (включно з оформленням полісів і виплатами);
- використання *Big Data* для прогнозування ризиків;
- застосування штучного інтелекту для обробки заяв;
- розвиток мобільних застосунків для клієнтів.

Інновації стимулюють появу нових страхових продуктів, які адаптовані до сучасного стилю життя і нових ризиків.

Серед таких:

- страхування кіберризиків;
- мікрострахування для малозабезпечених груп населення;
- usage-based страхування (наприклад, автострахування за принципом «плати, як їдиш»);
- pay-as-you-go моделі.

* Науковий керівник – д.е.н., професор Олена ПРОКОПЧУК

Ці продукти роблять страхування доступнішим, гнучкішим і більш персоналізованим.

Розвиток інновацій у страхуванні неможливий без підтримки з боку держави, регуляторів та галузевих об'єднань. Поступова адаптація законодавства до вимог цифрової епохи, впровадження електронних полісів, інтеграція з державними реєстрами – усе це формує сучасну страхову екосистему.

Також важливу роль відіграє співпраця з InsurTech-компаніями, які впроваджують новітні технології швидше за традиційні страхові установи.

Попри позитивні зрушення, ринок стикається з низкою проблем:

- обмеженість інвестицій у технології;
- низький рівень цифрової грамотності населення;
- недовіра до онлайн-сервісів;
- складність інтеграції нових рішень у старі системи компаній.

Подолання цих викликів потребує комплексного підходу – від стратегічного планування до кадрової підготовки.

Інновації є ключовим драйвером розвитку страхового ринку, що дозволяє компаніям підвищити ефективність, гнучкість та клієнтоорієнтованість. Український страховий сектор поступово інтегрує нові технології, розширює спектр послуг і адаптується до змін середовища. Однак для повноцінного інноваційного прориву необхідно посилити інституційну підтримку, інвестувати в цифрову інфраструктуру та формувати культуру довіри до нових форматів обслуговування.

У майбутньому страховий ринок України має всі передумови для створення сучасної, динамічної та технологічно розвиненої галузі, яка зможе ефективно відповідати на виклики ХХІ століття.

Список використаних джерел

1. Непочатенко О.О., Прокопчук О.Т., Мальований М.І. Розвиток страхового ринку України в контексті сучасних викликів. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Випуск 105, Ч. 2: Економічні науки, С. 7-16. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-7-16.

2. Прокопчук О. Т., Харенко А. О., Гумен О. В., Мирошніченко М. М., Клименко В.О., Жарун Р. Ф. Цифрові трансформації та інноваційні рішення на ринку страхових послуг України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Випуск 105, Ч. 2: Економічні науки, С. 106-115. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-106-115.

Драчук О.В.³

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти (доктор філософії)
Уманський НУ

ІНФРАСТРУКТУРНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК КАТАЛІЗАТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Інфраструктура є фундаментальною основою будь-якої сучасної економіки. Вона включає в себе широкий спектр об'єктів та систем, починаючи від доріг, мостів, залізниць та портів, і закінчуючи енергетичними мережами, системами водопостачання та водовідведення, телекомунікаційними лініями та соціальними об'єктами, такими як лікарні та школи. Якість та доступність інфраструктури безпосередньо впливають на продуктивність праці, конкурентоспроможність бізнесу, якість життя населення та загальний економічний розвиток. У сучасному світі, де глобалізація та технологічні зміни прискорюються, інвестиції в інфраструктуру набувають особливого значення, виступаючи не просто як витрати, а як стратегічні інвестиції, що здатні генерувати значні мультиплікативні ефекти та слугувати каталізатором сталого економічного зростання. Для України, яка переживає складний період війни та повоєнної відбудови, розуміння та ефективне використання потенціалу інфраструктурних інвестицій є критично важливим для майбутнього відродження та процвітання.

Вплив інфраструктури на економічне зростання вивчається економістами десятиліттями. Ключова ідея полягає в тому, що розвинена та ефективна інфраструктура зменшує трансакційні витрати, підвищує мобільність ресурсів (праці та капіталу), полегшує доступ до ринків та сприяє інноваціям. Це, в свою чергу, призводить до зростання продуктивності, збільшення обсягів виробництва та розширення економічної активності.

Існують кілька каналів, через які інфраструктура впливає на економіку: зниження витрат, підвищення продуктивності, створення нових ринків та можливостей, залучення інвестицій.

Однією з найбільш привабливих рис інфраструктурних інвестицій є їхній мультиплікативний ефект. Це означає, що початкові інвестиції генерують набагато більший загальний вплив на економіку, ніж їхня номінальна вартість. Цей ефект проявляється через певні механізми (рис.1).

³ Науковий керівник – Цимбалюк Ю.А., к.е.н., доцент

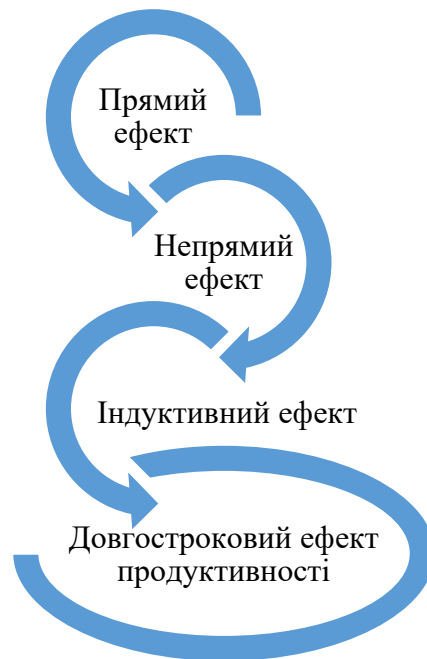

Рис. 1. Складові мультиплікативного ефекту інфраструктурних інвестицій

Варто відмітити, що прямий ефект впливає безпосередньо на створення робочих місць у будівельній галузі, виробництві будівельних матеріалів, закупівлі техніки та обладнання. Ці витрати стимулюють економічну активність у суміжних галузях. Непрямий ефект прослідковується в діяльності компаній, що постачають матеріали та послуги для інфраструктурних проектів, збільшують своє виробництво, наймають більше працівників та роблять власні інвестиції. Це створює ланцюгову реакцію, яка поширюється по всій економіці. Індуктивний ефект – це зростання доходів працівників, задіяних у будівництві та суміжних галузях, призводить до збільшення споживчих витрат. Це стимулює виробництво товарів та послуг для населення, ще більше підтримуючи економічне зростання. Довгостроковий ефект продуктивності проявляється після завершення інфраструктурного проекту, він продовжує приносити вигоди протягом багатьох років, підвищуючи продуктивність бізнесу та знижуючи витрати. Це є ключовим для сталого економічного зростання. Наприклад, швидкісні залізниці дозволяють компаніям ефективніше управляти логістикою, а фермерам – швидше доставляти продукцію на ринки. Модернізація енергетичної інфраструктури зменшує ризики перебоїв у постачанні, що є критично важливим для промислового виробництва.

Дослідження показують, що мультиплікатор інфраструктурних інвестицій може коливатися від 1.5 до 3 і більше, залежно від типу інфраструктури, стану економіки та ефективності управління проектами. Це означає, що кожен долар, вкладений в інфраструктуру, може генерувати від 1.5 до 3 доларів або більше додаткової економічної активності.

Інфраструктурні інвестиції є не просто витратами, а стратегічним інструментом для стимулювання економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності. Їхній мультиплікативний ефект та довгострокові

вигоди роблять їх пріоритетними для будь-якої країни, що прагне сталого розвитку. Для України, яка стоїть перед викликами повоєнної відбудови, інвестиції в інфраструктуру є ключовим каталізатором для відновлення економіки, інтеграції у європейські структури та забезпечення добробуту громадян. Успіх цього процесу залежатиме від здатності України залучити значні обсяги фінансування, забезпечити прозорість та ефективність управління проектами, а також активно залучити приватний сектор та міжнародних партнерів. Лише системний та стратегічний підхід до розвитку інфраструктури дозволить Україні не просто відновити втрачене, а й побудувати міцну та процвітаючу економіку майбутнього.

Боровський О. Ю., Катеринич А. М., Кармаліт В. В.^{4*}
здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Уманський національний університет, м. Умань

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах нестабільного економічного середовища, цифрової трансформації та зміни споживчих очікувань ринок страхових послуг в Україні потребує оновлення своїх підходів до формування та просування страхових продуктів. Традиційні страхові інструменти часто не відповідають новим викликам та не здатні забезпечити належний рівень клієнтоорієнтованості, гнучкості та адаптивності. У зв'язку з цим інноваційний підхід до розвитку страхових продуктів стає необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності страховиків та ефективності функціонування страхового ринку в цілому.

Інноваційні страхові продукти поєднують у собі цифрові технології, індивідуальний підхід до клієнта та нові форми покриття ризиків. Йдеться не лише про впровадження InsurTech-рішень (онлайн-страхування, мобільні застосунки, смарт-контракти), а й про створення нових видів страхування, орієнтованих на сучасні ризики – кіберзагрози, кліматичні зміни, gig-економіку, персоналізоване медичне страхування тощо.

Зміна економічної моделі та перехід до цифрової економіки кардинально змінюють споживчу поведінку на ринку страхування [1]. Сучасні клієнти очікують від страхових компаній не лише фінансового захисту, але й зручності, прозорості, швидкої комунікації та персоналізованого підходу [2]. Це вимагає від страховиків адаптації своїх продуктів до нових очікувань, зокрема:

- можливості оформлення полісу онлайн або через мобільний застосунок;
- швидкого врегулювання страхових випадків без надмірної бюрократії;
- прозорих умов страхування з чітким описом покриття;

* Науковий керівник – д.е.н., професор Олена ПРОКОПЧУК

- адаптації продуктів до способу життя клієнта (наприклад, страхування для фрилансерів, подорожуючих, власників «розумного» житла тощо).

Інноваційні страхові продукти виходять за межі стандартних видів страхування, пропонуючи нові підходи до оцінки ризиків, тарифікації та врегулювання збитків. Основними прикладами інновацій на ринку є:

- Мікрострахування – страхування з низькими преміями, орієнтоване на масовий сегмент споживачів (наприклад, страхування на час поїздки, одноразові поліси).
- *Usage-based insurance (UBI)* – моделі, засновані на використанні телематики, зокрема в автострахуванні («плати, як їдиш»).
- Кіберстрахування – захист від ризиків, пов'язаних із втратами даних, зламом інформаційних систем тощо.
- Страхування на основі *big data* та *AI* – використання алгоритмів для персоналізованої оцінки ризиків та динамічного формування страхових тарифів.
- Страхування на платформі *blockchain* – прозорість умов, смарт-контракти, автоматичне врегулювання без втручання людини.

Такі продукти дозволяють швидко реагувати на нові ризики та формувати індивідуальні страхові рішення для різних категорій споживачів.

Впровадження інновацій неможливе без відповідної цифрової інфраструктури. Серед основних технологічних компонентів сучасного страхового бізнесу можна виокремити:

- ✓ *InsurTech*-платформи – стартапи або окремі модулі, що інтегруються зі страховими компаніями;
- ✓ мобільні застосунки для клієнтів (оформлення полісів, подача заяв, чат-боти для консультацій);
- ✓ електронний документообіг та цифрові підписи;
- ✓ аналітика великих даних для формування ризикових моделей;
- ✓ хмарні сервіси для зберігання даних і дистанційного доступу до функцій страхування.

Ці інструменти забезпечують гнучкість, масштабованість та підвищення ефективності страхового сервісу.

Попри позитивні зрушення, розвиток інновацій у страховій сфері України стикається з низкою перешкод:

- низький рівень довіри до страхових компаній;
- обмежене фінансування на розробку нових продуктів та ІТ-інфраструктури;
- кадровий дефіцит спеціалістів зі страхування та цифрових технологій;
- регуляторні бар'єри, зокрема обмеження у використанні цифрових підписів, електронних договорів та *big data*;
- низька страхова культура населення та обмежений попит на складні інноваційні продукти.

Для подолання цих бар'єрів необхідне оновлення державної політики у сфері страхування, посилення співпраці з *InsurTech*-стартапами та запровадження освітніх ініціатив для споживачів і професіоналів галузі.

Список використаних джерел

1. Непочатенко О.О., Прокопчук О.Т., Мальований М.І. Розвиток страхового ринку України в контексті сучасних викликів. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Випуск 105, Ч. 2: Економічні науки, С. 7-16. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-7-16.
2. Прокопчук О. Т., Харенко А. О., Гумен О. В., Мирошниченко М. М., Клименко В.О., Жарун Р. Ф. Цифрові трансформації та інноваційні рішення на ринку страхових послуг України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Випуск 105, Ч. 2: Економічні науки, С. 106-115. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-106-115.

Катеринич А.М.

здобувач освіти другого (магістерський) рівня
Науковий керівник – **Прокопчук О.Т.**, д.е.н., професор
Уманський національний університет

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РИНКУ

В умовах трансформації економіки України, цифровізації фінансового сектору та зростаючих ризиків, формування інноваційної моделі розвитку страхових послуг набуває стратегічного значення. Інновації у сфері страхування стають ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності страховиків, пристосування до потреб клієнтів та забезпечення стійкості галузі в умовах ринкової нестабільності.

Сучасний страховий ринок України знаходиться на етапі глибокої трансформації, що пояснюється як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Воєнний стан, цифровізація економіки, зміна попиту споживачів та необхідність адаптації до стандартів Європейського Союзу стимулюють пошук нової моделі розвитку сфери страхування. За даними Національного банку України, за 2023 рік страхові компанії зібрали понад 45 млрд грн валових премій, що свідчить про стійкий напрям до зростання попиту на страхові послуги [1]. Водночас кількість страховиків зменшилася, що свідчить про посилення конкуренції та необхідності підвищення ефективності роботи страхових компаній [2].

У цьому змісті більшої актуальності набуває впровадження інноваційних технологій, зокрема InsurTech-рішень, що дозволяють страховикам не лише оптимізувати процеси, а й сформувати якісну взаємодію з власними клієнтами.

Розвиток інноваційної моделі страхових послуг в Україні вимагає комплексного підходу, що передбачає інтеграцію цифрових технологій, покращення організаційних структур, орієнтацію на клієнта та пристосування до сучасних реалій, пов'язаних із війною та економічною нестабільністю в Україні.

Одним із ключових елементів нової моделі виступає впровадження цифрових послуг, а саме використання мобільних застосунків, електронних полісів, аналітики на основі великих даних та штучного інтелекту. В Україні вже є такі сервіси, як «Ensugia», пропонуючи страхування безпосередньо через смартфони, що включають моделі підписок [3]. Це спрощує доступ до страхових продуктів для населення, зокрема молодих людей, які активно використовують цифрові технології. Перехід до моделей, орієнтованих на модель, не менш важливий. Сучасні споживачі очікують швидкого обслуговування, прозорих умов та можливості контролю за вказівками в Інтернеті. За даними TAS Life, підхід InsurTech дозволяє страховикам проаналізувати свої потреби клієнтів та надавати персоналізовані страхові продукти [4]. Це покращує рівень довіри до страхового ринку та стимулює його стрімке зростання.

Таким чином, формування інноваційної моделі страхових послуг в Україні є головним чинником забезпечення стабільності, конкурентоспроможності та довіри до страхової галузі у державі.

Список використаних джерел

1. Огляд страхового ринку України за 2023 рік. Національна асоціація страховиків України. URL: <https://nasu.com.ua/oglyad-strahovogo-ryнку-ukrayiny-za-2023-rik/> (дата звернення: 17.06.2025).
2. Триває наближення вітчизняного ринку страхування до стандартів ЄС. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/trivaye-nablijennya-vitchiznyanogo-rinku-strahuvannya-do-standartiv-yes> (дата звернення: 17.06.2025).
3. Як InsurTech змінює ринок страхування: кейс Ensugia. AIN.UA. URL: <https://ain.ua/2022/07/13/yak-insurtech-zminyuye-rynok-strahuvannya-kejs-ukrayinsko-estonskoyi-kompaniyi-ensugia/> (дата звернення: 18.06.2025).
4. Як InsurTech змінює ринок страхування. TAS Life. URL: <https://taslife.com.ua/blog/yak-insurtech-zminyuye-rynok-strahuvannya> (дата звернення: 19.06.2025).

Кірбай Т.В.

викладач-стажист кафедри підприємництва та бізнес-технологій,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктор філософії)
спеціальності 051 «Економіка»
УНУ

ЗМІНИ У СПОЖИВЧІЙ ПОВЕДІНЦІ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Споживання є важливим для розвитку економіки будь-якого рівня: глобального, національного, регіонального тощо. Через споживання задовольняються потреби населення та гарантується належний матеріально-духовний рівень. Негативні фактори, такі як інфляція, війни, пандемії призводять до зменшення доходів покупців та зміни обсягів споживання на ринку. Споживання – це інформативний індикатор того, що відбувається на ринку, в економіці та у споживчих уподобаннях [1].

Економічна нестабільність є головним чинником, що зумовлює зміни в споживчій поведінці. У 2024 р. реальне зростання ВВП склало 2,9 %. Інфляція, хоча й дещо сповільнилася, але економіка України відновлюється в умовах війни. Затримка розвитку економіки була передбачуваною через погіршення безпекової ситуації в країні. Однак підтримка економіки здійснювалась високим внутрішнім попитом, м'якою фіскальною політикою та зусиллями НБУ щодо забезпечення макроринкової стабільності [2].

До основних сучасних глобальних процесів можна віднести порушення міжнародних ланцюгів постачання, зміни клімату та воєнні дії, що істотно впливають на структуру й характер споживання. Одним із ключових наслідків війни в Україні стало часткове блокування логістичних маршрутів, що забезпечували стабільне постачання продовольчих товарів як на внутрішній, так і на зовнішній ринок. Кліматичний фактор також набуває дедалі більшого значення в моделюванні споживчої поведінки. Зниження врожайності сільськогосподарських культур через посухи, надмірні опади або аномальні температурні коливання суттєво позначається на обсягах виробництва продовольства. Воєнний стан в Україні зумовив не лише економічну дестабілізацію, а й істотні психологічні трансформації у споживанні. На тлі військового конфлікту сформувалися домінантні типи споживчої поведінки: економні, патріотичні, стрес-орієнтовані та інноваційно-гнучкі. Економні домогосподарства демонструють схильність до скорочення витрат, орієнтуючись на базові товари та акційні пропозиції. У свою чергу, «патріотичні» споживачі свідомо підтримують українських виробників, обираючи локальні бренди та віддаючи перевагу продукції національного походження. Стрес-споживачі змінюють споживчі звички під впливом нестабільного емоційного стану, зокрема, здійснюючи імпульсивні покупки або повністю уникаючи витрат. Інноваційні споживачі демонструють високу адаптивність, активно використовують цифрові сервіси, онлайн-платформи та обирають продукти з підвищеною функціональністю.

Соціально-психологічні фактори відіграють велику роль у споживчій поведінці, адже страх дефіциту товару спонукає значну частину населення створювати запаси продуктів для тривалого зберігання.

У відповідь на зростаючі глобальні виклики, цифрова торгівля стала також важливим фактором для адаптації споживчої поведінки. Українці регулярно купують на онлайн-платформах, особливо там, де доступ до магазинів обмежений через активні воєнні дії.

Таким чином, адаптація споживчої поведінки в Україні є відповіддю на складний комплекс глобальних і локальних викликів. В умовах затяжної інфляції українці максимально адаптуються до зростання цін, що змушує населення перейти на дешевші альтернативи та зменшити кількість покупок. Споживачі надають перевагу місцевим виробникам зменшивши споживання імпортованих товарів, шукають товари зі знижками та купують найнеобхідніше.

Список використаних джерел

1. Нікіфоров А. А. Розвиток видів споживання в умовах глобальних змін. *Бізнес Інформ*. 2025. № 3. С. 320–327.
2. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2024 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2024-rotsi> (дата звернення: 17.06.2025).

Палига А. В.

здобувач вищої освіти ступеня бакалавр

Пухальський В. В.

к. е. н., доцент

Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова

ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ЛОГІСТИЧНА РЕГРЕСІЯ

В умовах стрімкої діджиталізації економіки традиційні підходи до фінансових інструментів, зокрема моделі кредитного скорингу, стикаються з новими викликами та демонструють свою обмеженість. Засновані переважно на даних кредитних історій та фінансовій звітності, вони часто не можуть повною мірою відобразити складність і динамічність сучасних економічних відносин. На противагу цьому, інноваційний скоринг, посилений автоматизацією та оптимізацією процесів, забезпечує швидше ухвалення рішень щодо надання кредитів та суттєво знижує операційні витрати фінансових установ. Однак, такий прогрес вимагає ретельної уваги до етичних аспектів використання даних, запобігання дискримінації та забезпечення абсолютної прозорості алгоритмів, щоб уникнути ефекту "чорних скриньок" у процесі прийняття рішень.

Традиційні моделі кредитного скорингу, що базуються переважно на даних кредитних історій та фінансовій звітності, демонструють свою обмеженість в умовах зростаючої складності та динамічності економічних відносин. Завдяки автоматизації та оптимізації процесів, новий скоринг прискорює ухвалення рішень щодо надання кредитів, зменшуючи операційні витрати фінансових установ. Однак, такий підхід вимагає пильної уваги до питань етичності використання даних, запобігання дискримінації та забезпечення абсолютної прозорості алгоритмів, щоб уникнути "чорних скриньок" у процесі прийняття рішень.

Розглянемо одну з найпоширеніших моделей кредитного скорингу, яка активно використовується та модифікується з урахуванням нових даних у сучасному кредитному скорингу нового покоління – логістичну регресію. Логістична регресія дозволяє оцінити ймовірність банкрутства на основі фінансових показників і додаткових факторів, таких як макроекономічні умови або галузеві ризики. [1, с. 624]. Тобто результат, що має лише два можливі значення, наприклад, "дефолт" або "не дефолт", "схвалено" або "відхилено"). Вона не прогнозує саме значення, а ймовірність того, що подія відбудеться.

Математично, логістична регресія пов'язує лінійну комбінацію вхідних змінних (предикторів) з логарифмом шансів (логарифмічним відношенням) цільової події. Розглянемо формулу логістичної функції (1.1)

$$P(Y = 1) = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n)}}, \quad (1.1)$$

де $P(Y=1)$ – ймовірність настання події (наприклад, дефолту).

e – основа натурального логарифма (приблизно 2.71828).

β_0 – коефіцієнт вільного члена (перетин).

$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_n$ – коефіцієнти регресії, що показують вплив кожної вхідної змінної ($X_1, X_2, \dots, X_n$) на логарифм шансів.

Ця формула дозволяє моделювати та оцінювати ймовірність настання бінарної події ($Y=1$, наприклад, "дефолт" або "схвалення кредиту"), виходячи з впливу набору незалежних змінних. По суті, вона перетворює лінійну комбінацію цих змінних (що є їхньою вагою, де вагами виступають коефіцієнти регресії β_i) у значення ймовірності, яке завжди перебуває в діапазоні від 0 до 1. Ключовим аспектом формули є використання експоненціальної функції ($e^{-(\dots)}$), яка забезпечує нелінійне перетворення лінійної комбінації змінних у ймовірність. Це означає, що вплив кожної змінної на ймовірність події не є постійним по всій області її значень, а змінюється залежно від інших факторів, що є більш реалістичним для багатьох явищ.

У контексті кредитного скорингу, ця формула дозволяє фінансовим установам кількісно оцінити ризик дефолту для кожного потенційного позичальника, враховуючи його унікальні характеристики (дохід, вік, кредитна історія, а також нетрадиційні дані, як-от транзакційна поведінка).

Чим вище значення $P(Y=1)$, тим вища прогнозована ймовірність настання негативної події (наприклад, дефолту), що є ключовим показником для прийняття рішення про видачу кредиту та визначення умов його надання. Таким чином, ця формула є фундаментальним інструментом у сучасному кредитному скорингу для прийняття обґрунтованих ризик-орієнтованих рішень.

Переваги логістичної регресії в контексті нового скорингу є багатогранними. По-перше, вона забезпечує високу інтерпретованість. На відміну від деяких складних моделей штучного інтелекту, що функціонують за принципом "чорної скриньки" (наприклад, глибоких нейронних мереж), коефіцієнти логістичної регресії є прозорими та зрозумілими. Це дає змогу чітко ідентифікувати, які саме фактори та в якому напрямку найбільше впливають на ймовірність дефолту. Наприклад, позитивний коефіцієнт для змінної "кількість прострочень" однозначно вказує, що зі зростанням цієї величини зростає ймовірність дефолту. По-друге, модель демонструє високу ефективність для бінарної класифікації, що робить її ідеальною для вирішення задач типу "добрий клієнт/поганий клієнт". По-третє, завдяки потужностям Big Data та розширеним можливостям обробки даних за допомогою ШІ, логістична регресія отримує можливість включення широкого спектра змінних. Це дозволяє попередньо агрегувати та трансформувати значні обсяги різномірних даних у числовий формат, придатний для використання як вхідні змінні. По-четверте, логістична регресія часто виступає як основа для більш складних моделей, інтегруючись як базовий шар або компонент у ансамблевих моделях машинного навчання.

Список використаних джерел

1. Рагуліна А., Хилько І. Прогнозування банкрутства підприємств за допомогою економіко-математичних моделей в умовах нестабільного ринку. Збірник ПДАУ. Миколаївський національний аграрний університет. 2024. С. 624-626.

Ролінський О.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Макарчук В. В., Макарчук В. В.

здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Уманський національний університет, м. Умань

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У КОНТЕКСТІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

У сучасних умовах розвитку фінансових ринків та зростаючої конкуренції страхові компанії стикаються з необхідністю пошуку ефективних інструментів управління як страховими, так і інвестиційними ризиками. Інвестиційна стратегія страхових компаній є ключовим елементом їх

фінансової стабільності та здатності виконувати зобов'язання перед страховиками. Водночас, з урахуванням специфіки страхового бізнесу, формування інвестиційного портфелю повинно здійснюватися з урахуванням комплексного підходу до ризик-менеджменту, що забезпечує баланс між доходністю та безпекою активів.

Ризик-менеджмент у страхових компаніях передбачає систематичний процес ідентифікації, оцінки, контролю та мінімізації ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю. Забезпечення адекватного рівня ліквідності, диверсифікація активів, врахування макроекономічних та регуляторних факторів – все це визначає успіх інвестиційної стратегії [1-2]. У цьому контексті, дослідження особливостей розробки та реалізації інвестиційних стратегій із застосуванням інструментів ризик-менеджменту набуває особливої актуальності.

Інвестиційна діяльність страхових компаній має низку специфічних рис, що відрізняють її від інвестицій у інших фінансових установах. По-перше, страховики працюють із довгостроковими зобов'язаннями перед страхувальниками, що створює необхідність формування портфелю активів з різним ступенем ліквідності та терміновості. По-друге, законодавчі та нормативні вимоги, що регулюють діяльність страхових компаній, накладають обмеження на структуру інвестиційних активів, орієнтуючи їх на консервативні та низькоризикові інструменти.

Таким чином, інвестиційна стратегія страхових компаній повинна балансувати між забезпеченням достатньої доходності для підвищення фінансової стійкості і дотриманням принципів безпеки та ліквідності.

Інвестиції страхових компаній супроводжуються численними ризиками, серед яких основними є:

- ринковий ризик, що виникає через коливання цін на цінні папери, валютні курси, процентні ставки;
- кредитний ризик, пов'язаний з можливістю дефолту контрагентів або емітентів активів;
- ліквідний ризик, коли інвестиційні активи не можуть бути швидко реалізовані без значних втрат у вартості;
- операційний ризик, пов'язаний із внутрішніми процесами та системами управління;
- регуляторний ризик, що виникає через зміни у законодавстві або нормативних актах.

Ефективний ризик-менеджмент має забезпечувати ідентифікацію, оцінку та мінімізацію цих ризиків у межах прийнятної для компанії межі.

Ризик-менеджмент в інвестиційній діяльності страхових компаній передбачає застосування комплексного підходу, який включає:

- ✓ визначення допустимого рівня ризику відповідно до стратегічних цілей компанії;
- ✓ формування диверсифікованого портфеля інвестицій, що знижує вплив окремих негативних факторів;

- ✓ використання фінансових інструментів хеджування, таких як деривативи, для захисту від ринкових коливань;
- ✓ постійний моніторинг стану інвестиційного портфеля та швидке реагування на зміни ринкової кон'юнктури;
- ✓ врахування макроекономічних тенденцій і регуляторних вимог при прийнятті інвестиційних рішень.

Це дозволяє не лише мінімізувати потенційні збитки, але й оптимізувати співвідношення доходності і ризику.

Існують кілька основних підходів до формування інвестиційної стратегії у страхових компаніях, орієнтованих на ризик-менеджмент:

- консервативна стратегія, що передбачає інвестування переважно у державні облігації, депозити та інші низькоризикові активи з метою забезпечення стабільності капіталу;
- збалансована стратегія, де частина портфеля розподіляється між облігаціями, акціями та альтернативними інвестиціями з помірним рівнем ризику;
- агресивна стратегія, що орієнтована на вищу доходність через інвестиції у більш ризикові, але потенційно вигідні активи, що застосовується рідко та за умови високої фінансової спроможності страховика.

Вибір конкретної стратегії залежить від профілю ризику компанії, строків страхових зобов'язань, а також зовнішніх економічних умов.

Сучасний фінансовий ринок характеризується високою волатильністю, що значно ускладнює прогнозування результатів інвестиційної діяльності. Зміни у макроекономічному середовищі, політична нестабільність, регуляторні нововведення, а також технологічні інновації вносять додаткові ризики та відкривають нові можливості для страхових компаній.

В умовах глобалізації та цифровізації значну роль у формуванні інвестиційної стратегії відіграє також аналіз фінансових технологій (*FinTech*) та впровадження систем автоматизованого управління ризиками.

Інвестиційна стратегія страхових компаній є ключовим елементом забезпечення їх фінансової стабільності та здатності виконувати зобов'язання перед страхувальниками. У сучасних умовах динамічних змін на фінансових ринках і зростаючої складності економічного середовища ризик-менеджмент виступає невід'ємною складовою ефективного управління інвестиційною діяльністю страховика.

Застосування комплексного підходу до ідентифікації, оцінки та мінімізації інвестиційних ризиків дозволяє формувати збалансований інвестиційний портфель, що відповідає як вимогам безпеки та ліквідності, так і прагненню до досягнення оптимальної доходності. Врахування зовнішніх факторів, законодавчих обмежень та особливостей страхової діяльності є необхідною умовою адаптивності інвестиційної стратегії та підвищення конкурентоспроможності компанії.

Отже, подальший розвиток інвестиційних стратегій страхових компаній повинен базуватися на інтеграції передових методів ризик-менеджменту,

використанні сучасних фінансових інструментів та технологій, що забезпечить їх стійкість та ефективність у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Непочатенко О.О., Прокопчук О.Т., Мальований М.І. Розвиток страхового ринку України в контексті сучасних викликів. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Випуск 105, Ч. 2: Економічні науки, С. 7-16. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-7-16.

2. Прокопчук О.Т. Комунікації у страховому менеджменті. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2021. Випуск 99. Частина 2, С. 211-222. DOI 10.31395/2415-8240-2021-99-2-211-222.

Прокопчук О.Т.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Уманський національний університет, м. Умань

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ринок страхових послуг України перебуває на етапі активної трансформації, що зумовлено як внутрішніми економічними процесами, так і впливом глобальних тенденцій у фінансовій сфері. У сучасних умовах конкуренції та змін у поведінці споживачів страхові компанії змушені впроваджувати інноваційні підходи для підвищення якості послуг, оптимізації внутрішніх процесів та розширення клієнтської бази. Інновації у страхуванні включають не лише технологічні нововведення, такі як цифровізація, автоматизація та використання штучного інтелекту, а й розвиток нових продуктів, моделей управління ризиками та маркетингових стратегій.

Впровадження інновацій є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності та стабільності страхового ринку, особливо в умовах стрімких змін регуляторного середовища та нестабільності економіки [1-2]. Одним із найважливіших напрямків розвитку ринку страхових послуг в Україні є впровадження цифрових технологій. Цифровізація страхового бізнесу охоплює автоматизацію процесів оформлення договорів, оцінки ризиків, виплати страхових відшкодувань, а також застосування мобільних додатків і онлайн-платформ для комунікації зі споживачами. Використання великих даних (*Big Data*), штучного інтелекту (*III*) та машинного навчання дозволяє страхувальним компаніям підвищувати точність оцінки ризиків і персоналізувати страхові продукти відповідно до потреб клієнтів.

Крім того, розвиток *InsurTech*-стартапів сприяє появі нових бізнес-моделей, які змінюють традиційні підходи до продажу та управління страхуванням.

Ринок страхових послуг в Україні поступово розширюється завдяки появі нових видів страхових продуктів, що відповідають сучасним запитам споживачів. Серед таких інновацій – страхування кіберризиків, страхування від природних катастроф, мікрострахування та страхування для цифрових активів. Ці продукти відповідають викликам сучасного світу, де зростає роль інформаційних технологій і збільшується кількість нових ризиків.

Розробка нових страхових послуг сприяє підвищенню привабливості страхування для широких верств населення та бізнесу.

Інноваційні підходи також впливають на внутрішні механізми управління страховими компаніями. Використання цифрових систем управління ризиками дозволяє в режимі реального часу відстежувати потенційні загрози, прогнозувати їх вплив і приймати швидкі управлінські рішення. Впровадження автоматизованих платформ для обробки заявок і врегулювання страхових випадків підвищує оперативність і прозорість роботи.

Ці технології допомагають знизити операційні витрати, підвищити якість обслуговування клієнтів і мінімізувати фінансові ризики.

Важливою складовою інноваційного розвитку страхового ринку в Україні є адаптація нормативно-правової бази до сучасних викликів. Регулятори поступово впроваджують нові стандарти, які стимулюють цифровізацію, підвищують вимоги до прозорості діяльності страхових компаній та захисту прав споживачів. Сприяння розвитку інновацій у страхуванні також реалізується через партнерства між державою, фінансовими інститутами та технологічними компаніями.

Зміни в законодавстві створюють умови для підвищення довіри до страхових продуктів і залучення нових учасників на ринок.

Незважаючи на значний потенціал, інноваційний розвиток страхового ринку в Україні стикається з певними проблемами: недостатній рівень цифрової інфраструктури, обмежена фінансова грамотність населення, високий рівень недовіри до фінансових установ, а також нестабільність економічного та політичного середовища.

Для подолання цих викликів необхідно посилювати освітні програми, розвивати технологічну базу, а також створювати сприятливі умови для інвестицій в *InsurTech*.

Розвиток інноваційних підходів на ринку страхових послуг України є ключовим фактором підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі в умовах стрімких змін технологічного та економічного середовища. Цифровізація, застосування штучного інтелекту, *Big Data* та автоматизація процесів відкривають нові можливості для оптимізації управління ризиками, підвищення якості обслуговування клієнтів і створення нових страхових продуктів.

Впровадження інноваційних страхових продуктів, таких як кіберстрахування чи мікрострахування, дозволяє страховим компаніям краще відповідати на сучасні виклики та задовольняти потреби різних сегментів ринку. Водночас ефективне функціонування галузі потребує не лише

технологічних змін, а й адаптації нормативно-правової бази та посилення інституційної підтримки.

Серед основних викликів на шляху інноваційного розвитку – недостатній рівень цифрової грамотності, обмежена інфраструктура і нестабільність макроекономічного середовища. Для подолання цих бар'єрів необхідно активізувати освітні ініціативи, розвивати технологічний потенціал та створювати сприятливі умови для залучення інвестицій у страхову сферу.

Таким чином, подальша модернізація ринку страхових послуг України базуватиметься на інтеграції інноваційних технологій та підходів, що сприятиме зростанню довіри споживачів і стабільності галузі в цілому.

Список використаних джерел:

1. Прокопчук О. Т., Пенькова О. Г., Харенко А. О. Теоретичні засади управління маркетинговою діяльністю у страховому бізнесі. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 101. Ч. 2 : Економічні науки. С. 120-130. DOI: 10.32782/2415-8240-2022-101-2-120-130.

2. Прокопчук О.Т. Особливості цифровізації страхового бізнесу в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2023. Випуск 103, Ч. 2 : Економічні науки, С. 6-16. DOI: 10.32782/2415-8240-2023-103-2-6-16.

СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Лаврова-Манзенко О.О.,

к.е.н., доц.,

доцент кафедри обліку і фінансів

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ АГРОХОЛДИНГАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Агрохолдинги як стратегічні суб'єкти аграрного ринку відіграють ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та формуванні експортного потенціалу України. В умовах воєнних викликів, логістичних обмежень, валютної нестабільності та кліматичних ризиків ефективно управління ресурсами агрохолдингів потребує переосмислення інструментів обліково-аналітичної підтримки. Зростання обсягів і складності операційної діяльності вимагає високоточної, оперативної та адаптивної інформаційної системи управління на базі бухгалтерського обліку та фінансової аналітики. Метою дослідження є наукове обґрунтування підходів до формування обліково-аналітичного забезпечення управління агрохолдингами в умовах економічної нестабільності та цифрової трансформації агросектору.

Основною науковою проблемою, що обумовлює актуальність дослідження, є недостатня адаптованість існуючої системи бухгалтерського обліку та фінансово-господарської аналітики до специфіки функціонування агрохолдингів у високоризиковому середовищі. В умовах масштабної інтеграції виробництва, переробки, логістики та експорту в межах єдиної корпоративної структури виникає потреба в уніфікованій, однак гнучкій моделі обліку, яка забезпечує оперативне управлінське реагування. Проблема посилюється низькою якістю інтеграції інформаційних систем між дочірніми підприємствами, що створює ризики дублювання даних, втрати інформації або викривлення фінансових результатів.

Науковий виклик полягає в тому, що традиційні облікові моделі не враховують інтенсивну сезонність, біологічні трансформації, територіальну децентралізацію та регіональні ризики. Окремі питання виникають щодо оцінки біологічних активів, відображення трансфертних операцій між підрозділами, а також врахування коливань валютних курсів у зовнішньоекономічній діяльності. Водночас сучасна облікова система агрохолдингу має забезпечувати не лише відповідність НП(С)БО або МСФЗ, а й інформаційну базу для аграрної логістики, агротехнологічного планування та управління земельним банком.

Особливо гостро постає проблема необхідності формування цілісної методології обліково-аналітичного забезпечення, що включає елементи агроаналітики, цифрових технологій, адаптивної бюджетної системи та

прогнозування ризиків. Це сприятиме розвитку нових наукових підходів до аграрного фінансового менеджменту, в тому числі в контексті стійкості агрохолдингів, підвищення їх інвестиційної привабливості, запровадження ESG-звітності та інтегрованих моделей управління агробізнесом.

Одним із ключових напрямів вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення агрохолдингів є запровадження модульного підходу до обліку за бізнес-напрямами (рослинництво, тваринництво, елеваторні послуги, експорт), що дозволяє адаптувати облікову політику до особливостей кожного підрозділу. Важливо застосовувати централізовану ERP-систему з інтегрованими модулями аграрного обліку, яка забезпечує реєстрацію всіх операцій в режимі реального часу, включаючи агровиробничі цикли, витрати на гектар, калькуляцію продукції та управління договорами оренди.

Іншим ефективним інструментом є використання аналітичних панелей (дашбордів), побудованих на базі даних управлінського обліку та моніторингу ключових показників ефективності (KPI), зокрема врожайності, собівартості виробництва, обігу оборотних коштів і рентабельності по культурах. Для цього необхідне поєднання бухгалтерських і агрономічних даних, з інтеграцією через агроплатформи типу Cropio, Soft.Farm, AgroOffice [1].

В умовах валютної волатильності й зростання цін на ресурси значущим є формування бюджетної системи агрохолдингу, що базується на сценарному плануванні з урахуванням змін закупівельної ціни ресурсів, погодних ризиків та доступності кредитного ресурсу. В рамках обліково-аналітичного забезпечення слід впровадити агрономічну калькуляцію, яка дозволяє проводити порівняння планових і фактичних витрат на гектар із точністю до конкретного поля.

У частині фінансової аналітики важливим інструментом є аналіз трансфертних цін між дочірніми компаніями холдингу, що дозволяє уникнути податкових ризиків і оптимізувати прибутковість окремих підрозділів. Для агрохолдингів, які здійснюють експорт, необхідно застосовувати методику обліку валютних курсових різниць, що базується на аналізі форвардних контрактів, опціонів та хеджування цінових коливань.

Крім того, важливим напрямом є запровадження обліку ESG-показників (екологічних, соціальних і управлінських), що передбачає облік викидів, оцінку вуглецевого сліду та відповідність умовам сталого розвитку. Це дозволяє підготувати агрохолдинг до інтегрованої звітності, необхідної для залучення інституційних інвесторів та міжнародних фінансових організацій.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення в агрохолдингах має трансформуватись у багаторівневу систему, що інтегрує облік, фінансову аналітику, агрономічні дані та цифрові технології. Така система дозволяє забезпечити прозорість управлінських процесів, підвищити ефективність планування та знизити ризики у високотурбулентному аграрному середовищі. Комплексне впровадження ERP, агроплатформ, аналітичних моделей і ESG-інструментів формує нову парадигму управління агробізнесом, орієнтовану на стійкість, адаптивність і конкурентну перевагу.

Список використаних джерел:

1. Богдан С. Економічна безпека агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. №1 (10). С. 129-136. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-23>.

Павлюченко Ю.О.

магістрант кафедри обліку і фінансів
Черкаського національного університету імені
Богдана Хмельницького
Науковий керівник: Лаврова-Манзенко О.О.,
к.е.н, доц.,
доцент кафедри обліку і фінансів

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах економічної нестабільності, високої конкуренції та активних змін у законодавчому полі, роль фінансової звітності як джерела аналітичної інформації значно зросла. Вона перестала бути виключно інструментом обліку і звіту перед контролюючими органами. Сьогодні фінансова звітність перетворюється на багатовимірний інструмент стратегічного планування, антикризового управління та оцінки ресурсного потенціалу підприємства.

Фінансова звітність, будучи формалізованою системою даних про активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати та грошові потоки, дозволяє проводити глибокий аналіз не лише поточного стану підприємства, а й виявляти динаміку ключових показників. Її аналітична цінність полягає у можливості ідентифікації фінансових загроз ще на ранніх етапах, а також в оцінці ефективності управлінських рішень у ретроспективі. Саме завдяки фінансовій звітності керівництво має змогу побудувати модель фінансової стабільності, адекватно оцінити ліквідність, платоспроможність, рентабельність і рівень ризиків.

Разом з тим, ефективність використання фінансової звітності в управлінні значною мірою залежить від методики її аналізу. Традиційні підходи, як-от горизонтальний та вертикальний аналіз, залишаються актуальними, проте в умовах цифрової трансформації та підвищених вимог до швидкості управлінських реакцій, на перший план виходить інтеграція звітності в аналітичні платформи типу Business Intelligence. Такі системи дозволяють візуалізувати ключові фінансові індикатори у режимі реального часу, прогнозувати можливі сценарії розвитку, а також формувати дашборди для оперативного ухвалення рішень.

Найбільш поширеним інструментом оцінки фінансового стану на основі звітності залишається коефіцієнтний аналіз. Він дозволяє кількісно вимірювати стійкість підприємства у коротко- та довгостроковому періоді.

Наприклад, коефіцієнти ліквідності надають інформацію про здатність підприємства своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, тоді як коефіцієнт рентабельності активів дозволяє оцінити ефективність їх використання. Водночас, відокремлена інтерпретація таких показників без урахування галузевих і макроекономічних умов може призвести до хибних висновків, що підтверджує необхідність багатовекторного підходу до аналізу.

Окрему увагу слід приділяти питанню достовірності фінансової інформації. В умовах обмежених ресурсів, маніпуляції з обліковими оцінками або суб'єктивне трактування облікової політики можуть істотно впливати на якість фінансових звітів. Тому важливо не лише забезпечити відповідність звітності чинним стандартам, а й формувати в підприємстві культуру прозорості, підкріплену незалежним аудитом та системами внутрішнього контролю.

Іншою перспективною лінією розвитку є концепція інтегрованої звітності, що передбачає об'єднання фінансових та нефінансових показників у межах єдиного інформаційного простору. Такий підхід дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан, але й врахувати ESG-метрики, інноваційний потенціал та стратегічні цілі сталого розвитку. Як наслідок, підприємство набуває здатності комунікувати з інвесторами, партнерами та державними органами на більш глибокому рівні довіри.

Таким чином, фінансова звітність із засобу фіксації минулих операцій еволюціонує у повноцінний інструмент аналітики майбутнього. Її правильне використання в системі управління дає змогу формувати більш точні прогнози, швидше реагувати на виклики, а також забезпечувати сталий розвиток підприємства в умовах нестабільності. Формування нової управлінської парадигми, у центрі якої — фінансова інформація, дозволяє підприємству перетворитися з пасивного адаптанта на проактивного архітектора власної фінансової безпеки.

Список використаних джерел:

1. Звітування підприємств: сучасні виклики та напрями розвитку / За ред. І. Я. Бланка. — К.: НІСД, 2022.
2. Подолянчук О. А., Гудзенко Н. М., Коваль Н. І. Фінансова звітність в умовах воєнного стану. Агросвіт. 2023. № 13. С. 21-29. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.13.21
3. Грибовська Ю. Звітність за сегментами в контексті міжнародних стандартів фінансової звітності. Економіка та суспільство. 2023. № 47. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-47-34
4. Сопко В. В. Управлінський аналіз. — К.: Центр учбової літератури, 2021.

Уманська В.Г.

к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку і фінансів

Черкаського національного університету імені

Богдана Хмельницького

НАПРЯМИ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Готова продукція являється кінцевим результатом виробничого циклу суб'єкта господарювання. Її реалізація приносить підприємству дохід, а його власнику – прибуток, що являється кінцевою метою будь-якої підприємницької діяльності. Відповідно, якісний облік кожного етапу життєвого циклу продукції, від її виробництва до реалізації, це життєво важлива необхідність успішного бізнес провадження.

Економіко-правовий аналіз нормативно-правової бази, що регулює виробництво продукції в Україні, передбачає розгляд економічного впливу законодавства, стандартів бухгалтерського обліку та їх застосування в практичній діяльності підприємств.

Основними напрямками такого аналізу є наступне:

1. Правове регулювання обліку готової продукції в Україні. Облік готової продукції в Україні регулюється положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, затвердженими Міністерством фінансів України. Основним нормативно-правовим актом є - П(С)БО 9 «Запаси»: П(С)БО 9 «Запаси» - основний стандарт, що регулює облік запасів, у тому числі готової продукції [1]. Це основний стандарт, що регулює облік запасів, включаючи готову продукцію, і встановлює процедури оцінки, методи калькулювання собівартості, вимоги до припинення визнання та визнання у фінансовій звітності. Методи оцінки МСБО 9 дозволяє використовувати різні методи для оцінки готової продукції.

2. Принципи оцінки готової продукції. Відповідно до П(С)БО 9, готова продукція оцінюється за найменшою з двох оцінок: фактичною собівартістю або чистою вартістю реалізації. Собівартість готової продукції включає всі витрати на виробництво, в тому числі прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та виробничі накладні витрати. Чиста вартість реалізації - це очікувана ціна продажу готової продукції за вирахуванням витрат на завершення виробництва та витрат на збут. Це важливо для того, щоб уникнути завищення вартості запасів, які могли втратити свою ринкову вартість.

3. Податкове законодавство та його вплив на облік готової продукції. Українське податкове законодавство також впливає на облік готової продукції [2]. Основний законодавчий акт, що регулюють цей процес - Податковий кодекс України встановлює правила оподаткування прибутку підприємств та ПДВ при реалізації готової продукції:

- при продажу готової продукції підприємства зобов'язані нараховувати ПДВ (20%) на вартість реалізації. Податок додається до кінцевої вартості товару;

- оподаткування прибутку, коли собівартість готової продукції враховується при розрахунку оподатковуваного прибутку. Чим точніше і правильніше ведеться облік собівартості продукції, тим менший оподатковуваний прибуток і тим самим оптимізується податкове навантаження.

4. Законодавчі вимоги до фінансової звітності. Готова продукція є невід'ємною частиною фінансової звітності підприємства, а її подання регулюється Законом про бухгалтерський облік та фінансову звітність [3] :

- ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» вимагає, щоб запаси, включаючи готову продукцію, були представлені в балансі як оборотні активи. Запаси обліковуються за собівартістю або чистою вартістю реалізації;

- звіт про фінансові результати повинен включати виручку від реалізації готової продукції, собівартість реалізованої продукції (COGS) та валовий прибуток. Ця інформація важлива для аналізу прибутковості та ефективності роботи підприємства.

5. Регулювання якості та сертифікація

Українське законодавство також регулює контроль якості продукції. Готова продукція повинна відповідати стандартам якості та бути сертифікованою у випадках, передбачених законодавством. Основними документами є:

- технічні регламенти та стандарти ДСТУ (українські національні стандарти);

- Закон України «Про захист прав споживачів», який вимагає дотримання вимог щодо безпеки та якості готової продукції.

6. Економічні наслідки виконання нормативів. Дотримання вимог законодавства та належний облік готової продукції дозволяє підприємствам:

- оптимізувати виробничі витрати за рахунок контролю витрат та аналізу відхилень від стандартів;

- уникнути податкових ризиків, пов'язаних з неправильним визнанням готової продукції. Підвищення конкурентоспроможності на ринку через прозорість та дотримання стандартів.

7. Контроль та нагляд. Українське законодавство передбачає контроль та аудит фінансової звітності підприємств, включаючи облік готової продукції:

- податкові перевірки включають перевірку правильності обліку запасів і готової продукції та визначення фактичного фінансового стану підприємства;

- зовнішній аудит допомагає переконатися, що облік готової продукції ведеться відповідно до стандартів та вимог.

Отже, економіко-правовий аналіз нормативно-правової бази обліку готової продукції в Україні свідчить про важливість дотримання національних стандартів (П(С)БО), податкових вимог та стандартів якості. Це не тільки дозволяє підприємствам правильно оцінити вартість виготовленої продукції, але й мінімізує податкові ризики, забезпечує дотримання вимог до якості продукції та підвищує конкурентоспроможність. Належне використання нормативної бази сприяє ефективному управлінню виробничими процесами та фінансовими показниками.

Список використаних джерел:

1. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. за №246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 10.06.2025).
2. Податковий кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755—VI. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 11.06.2025).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 11.06.2025).

СЕКЦІЯ 4. ГАРМОНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ахтеменко А.В. , студентка 2 курсу
Одеський державний аграрний університет
Науковий керівник- проф. Танклевська Н.С.

РОЛЬ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА В УПРАВЛІННІ КОНФЛІКТАМИ

У теперішній час менеджери не лише виконують адміністративну функцію, а й організовують ефективну комунікацію в організації, запобігають виникненню конфліктів та сприяють їх вирішенню. Конфлікти на робочому місці - це природне явище, яке може виникати через різні погляди, інтереси, нерівномірний розподіл обов'язків чи способи виконання завдань. Обов'язок менеджера - не допускати таких ситуацій та ефективно їх вирішувати, при цьому зберігати цілісність команди та досягати успіхів.[1, с. 35].

Попередити конфліктів є однією з найважливіших функцій сучасного керівника. Успішний керівник повинен вміти виявляти джерела конфліктів, створити сприятливі умови для вирішення і забезпечити єдність колективу в майбутньому.[1, с. 87]. Конфлікт, який виявлений вчасно, набагато простіше вирішити, без негативних наслідків.

Крім того, менеджер виступає як посередник, який допомагає сторонам знайти спільну мову. Менеджер має вирішити конфлікт, при цьому залишитися у довірливих відносинах з обома учасниками конфлікту. У цьому контексті дуже важливий емоційний інтелект керівника. Дуже важливим є вміння контролювати власні емоції та вміти ними управляти. Менеджер також має бути стресостійким. Ще дуже важливо вміти розпізнавати емоції інших, що дозволяє побудувати ефективну комунікацію з ними. Менеджер із розвиненим емоційним інтелектом здатен перетворити деструктивний конфлікт у джерело позитивних змін.[3, с. 46].

Важливим елементом управління конфліктами є розвинуті комунікативні навички. Менеджер повинен вміти налагодити ефективну комунікацію, вміти слухати та бути почутим, неупереджено оцінювати ситуацію та чітко формулювати свої думки.[2, с. 119]. Від цих навичок керівника буде залежити перебіг конфлікту та ефективність його вирішення.

Менеджер також повинен приймати обґрунтовані рішення на основі аналізу конкретних умов конфлікту. Залежно від цього кожен конфлікт буде мати свій метод вирішення. У деяких випадках доцільно застосовувати метод компромісу, в інших - знайти рішення, яке максимально задовольняє всі сторони. У більшості ситуацій найкраще вирішувати конфлікти через переговори. [4, с. 213]. Керівник має залишатися об'єктивним і справедливим до кожного учасника конфлікту у будь якій ситуації, дотримуючись при цьому політики організації.

Формування позитивного клімату в колективі є ще одним ключовим аспектом у запобіганні конфліктів. Завданням менеджера є створити умови для комфортного спілкування в колективі, де є довіра та взаємоповага. Всім працівникам має бути комфортно працювати у своєму колективі. Дружний колектив - запорука успіху організації.[1, с. 128]. Такий підхід знижує рівень напруги, зменшує плинність кадрів, сприяє командній роботі, та зменшує ймовірність виникнення конфліктів у майбутньому.

Для запобігання конфліктів важливо проводити тренінги так як для керівників, так і для всього колективу.[2, с. 186]. Це сприяє покращенню навичок та запобігає виникненню конфліктів.

Отже, роль сучасного менеджера в управлінні конфліктами є багатогранною і дуже важливою. Це не лише вміння реагування на проблеми, а й робота над створенням здорової атмосфери в колективі. А також це велика робота над собою. Менеджер має бути водночас лідером, комунікатором, психологом, стратегом і другом. Ефективне управління конфліктами — це не лише професіоналізм, а й запорука стабільної та результативної роботи організації, яка буде розвиватися та досягати успіхів у майбутньому.[5].

Список використаних джерел

1. Савченко В. В. Управління конфліктами в організаціях: навч. посіб. / В. В. Савченко. – К.: Центр учбової літератури, 2020. – 168 с.
2. Козак Л. В. Менеджмент організацій: теорія і практика : навч. посіб. / Л. В. Козак. – Львів : Новий світ–2000, 2021. – 312 с.
3. Гончаренко С. М. Емоційний інтелект керівника: вплив на ефективність управління / С. М. Гончаренко // Економіка та держава. – 2022. – № 6. – С. 45–49.
4. Robbins S. P., Judge T. A. Organizational Behavior. – 18th ed. – Pearson, 2019. – 744 p.
5. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Гусєва Вероніка В'ячеславівна
студентка 3 курсу 2.1 групи ФЕМП

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Танклевська Наталія Станіславівна,

д.е.н., професор, професор кафедри економіки та фінансів підприємства,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

ДЕРЖАВНА ТА МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після блокування Росією чорноморських портів українські експортери не встигли вивезти весь урожай 2021 року, а вже наближався збір нового. До

початку війни сумарна місткість українських сховищ зерна та елеваторів становила приблизно 57 млн тонн. Проте протягом перших місяців 2022 року потреба у зберіганні зернових і олійних культур зросла вдвічі - до 107,38 млн тонн. У 2021 році сільське господарство мало найвищу частку у структурі ВВП серед усіх галузей економіки - понад 10%. Агропродовольча продукція залишалася ключовою статтею українського експорту, на яку припадало близько 41% річного обсягу. Водночас близько 13 мільйонів мешканців сільської місцевості безпосередньо залежать від стабільності аграрного сектору. [1] У відповідь на це уряд України у співпраці з міжнародними партнерами почали шукати шляхи вирішення проблеми. У цьому контексті державна аграрна політика у 2025 році повинна зосередитися на зміцненні стійкості сільськогосподарських виробників, покращенні їхнього фінансового становища, а також формуванні здатності діяти в умовах кліматичних змін і поступово адаптуватися до вимог аграрної політики Європейського Союзу. При цьому політика має бути вираженою, гнучкою до коливань на світових ринках, а всі інституційні зміни - узгоджуватись із фаховим середовищем і враховувати потреби як виробників, так і споживачів. Як у період воєнного стану, так і після його завершення, одним із ключових завдань залишається формування ефективної фінансової політики для стимулювання регіонального економічного розвитку. У воєнних умовах фінансова політика держави відіграє критично важливу роль у забезпеченні стабільності та розвитку як загальнонаціональної економіки, так і окремих регіонів. Повномасштабна війна ускладнює економічні трансформації, провокує фінансову кризу та посилює її негативні наслідки, що свідчить про обмежену ефективність чинної фінансової політики, яка не встигає оперативно реагувати на нові виклики. У післявоєнний період стратегічним завданням макроекономічної політики України стає забезпечення сталого економічного зростання. При цьому необхідно враховувати особливості відновлення деокупованих територій, зокрема їхні нагальні потреби, та впроваджувати дієві програми відбудови. Особлива увага має приділятися підтримці підприємництва, яке виступає основною рушійною силою економічного розвитку. [6]

Згідно даних опитування, проведеного Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (FAO) [2], сукупні втрати і збитки, яких зазнали малі виробники продукції рослинництва і тваринництва в Україні внаслідок війни, уже перевищили 3 850 000 тис. грн доларів США. Дослідження також зафіксувало скорочення загальної кількості дрібних агровиробників майже на 8 %, причому близько 1 % з них - це тваринницькі господарства, а ще майже 7 % - це рослинницькі підприємства, які повністю припинили свою діяльність. П'ятирічна програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО), розрахована до 2024 року, передбачала фінансування в обсязі 35 000 тис. доларів США. У межах цієї ініціативи агрономічну підтримку отримали понад 3 000 сільськогосподарських виробників у 13 областях України, які зазнали найбільших втрат внаслідок війни. Мета USAID - підтримка українських виробників у забезпеченні достатнього рівня врожайності, що дозволить зменшити ризики для

внутрішньої продовольчої безпеки та зберегти виробничий потенціал, необхідний для післявоєнного відновлення економіки України.

За інформацією Міністерства аграрної політики України, приблизно 200 тисяч аграріїв наразі проходять службу в лавах Збройних сил України, що ще більше загострює кадрову нестачу в аграрному секторі. Уже в поточному році очікується значне зростання конкуренції за кваліфікованих працівників у сільському господарстві. Через дефіцит кадрів, спричинений війною, фермерські господарства змушені переглядати свої підходи до оплати праці, поступово підвищуючи рівень заробітної плати. [3] Уряд змінив правила бронювання на початку березня 2022 року. Бронювання військовозобов'язаних здійснюється відповідно до Постанови № 194. 7 березня Кабінет Міністрів України вніс зміни до відповідної Постанови, уточнивши порядок бронювання водіїв. Перелік посад і професій, які підлягають бронюванню, було затверджено Наказом № 93. У межах урядової програми «Робота» передбачено надання безповоротних грантів для створення та розвитку переробних підприємств, у тому числі в сфері агропереробки. Розмір державної підтримки може сягати до 8 000 тис. грн. Основними умовами для отримання гранту є створення щонайменше 25 нових робочих місць та сплата податків. Крім того, роботодавці, які приймають на роботу внутрішньо переміщених осіб за трудовими договорами або гіг-контрактами (в тому числі за сумісництвом), можуть отримати компенсацію у розмірі 6 500 грн за кожного працевлаштованого працівника [4]

На територіях, де відбувалися інтенсивні бойові дії, істотно погіршився стан ґрунтів, що в перспективі вимагатиме значного фінансування для їх відновлення та повернення до повноцінного сільськогосподарського використання. Масштабне воєнне забруднення та замінування призведе до тимчасового - а в окремих випадках і тривалого - виведення великої частини земель із обігу, особливо для вирощування харчових культур. Наразі близько третини сільськогосподарських угідь України перебувають у зоні ризикового землеробства. За словами Першого віцепрем'єр-міністра та Міністра економіки України Юлії Свириденко, в Україні запущено програму, яка має на меті прискорити повернення замінованих земель до сільськогосподарського використання. В рамках цієї ініціативи держава відшкодовуватиме аграріям до 80% витрат на розмінування, а також надаватиме компенсації тим, хто вже провів очищення та розпочав обробіток земель. Це, на її думку, є важливим кроком до формування ефективного ринку послуг з розмінування, встановлення конкурентних цін від операторів і, як наслідок, зниження вартості та прискорення процесу очищення територій. [5]

З метою вирішення проблеми нестачі потужностей для зберігання зернових та олійних культур, спричиненої обмеженням експортом через морські порти, передбачено тимчасове звільнення від сплати ввізного мита на обладнання та товари, що використовуються для зберігання, транспортування, завантаження і розвантаження такої продукції. На період воєнного стану, а також упродовж 30 днів після його завершення, діє спеціальне звільнення, яке покликане запобігти нестачі складських приміщень для зберігання

агропродукції. Крім цього, для полегшення діяльності сільгоспвиробників було спрощено порядок реєстрації сільськогосподарської техніки: тепер її можна зареєструвати безпосередньо за місцем подання заяви через державного інспектора. Процедура займає до трьох робочих днів, а талони тимчасового обліку залишаються чинними на весь період воєнного або надзвичайного стану, і ще шість місяців після його завершення.

У межах заходів, спрямованих на підтримку аграрного сектору, уряд у червні 2022 року ухвалив програму безповоротних грантів, що сприяє створенню теплиць і садів. Загальний бюджет програми становить 7 000 000 тис. гривень, і вона також охоплює підтримку напрямів ягідництва та виноградарства. За даними на листопад, Міністерство аграрної політики та продовольства вже розглянуло 219 заявок, з яких 57 отримали позитивне рішення - на загальну суму понад 277 229 тис. гривень.

У квітні 2022 року Верховна Рада ухвалила зміни до законодавства, що мають забезпечити продовольчу безпеку в умовах воєнного стану. Зважаючи на масові руйнування, міграцію населення, нестачу землевласників, а також обмеження фінансових і адміністративних ресурсів, багато аграріїв не змогли вчасно поновити договори оренди землі. Щоб стабілізувати ситуацію, було впроваджено автоматичне продовження оренди на один рік.

Ще одним важливим механізмом підтримки стала програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка передбачає можливість отримання аграріями пільгових позик під 0% строком на 6 місяців. Максимальна сума кредиту становить до 60 000 тис. гривень, причому фермеру достатньо надати лише 20% заставного забезпечення, а решту гарантує держава. [7]

Отже, усі вищезгадані заходи мають стати ефективними інструментами для запобігання дефолтам серед аграріїв і забезпечення їх необхідним рівнем ліквідності. Хоча повністю компенсувати завдані збитки навряд чи вдасться - значно скоротилася експортна виручка агровиробників через масштабні руйнування, блокаду морських портів і втрату ринків збуту. Частина господарств змушена була зупинити свою діяльність. Втім, очікується, що запроваджені заходи сприятимуть збереженню продовольчої безпеки в Україні.

Список використаних джерел

1. Віктор Шульга Підтримка аграрного сектору в умовах воєнного стану: що варто знати? Електронний ресурс: <https://surl.li/kukdrc>
2. FAO. 2023. Ukraine: Impact of the war on agricultural enterprises – Findings of a nationwide survey of agricultural enterprises with land up to 250 hectares, January–February 2023. Rome Режим доступу: <https://surl.li/pipokq>
3. Заробітна плата в агросекторі у 2025 році: тенденції та прогнози. Електронний ресурс <https://surl.li/iklrco>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні» від 20.03.2022 р. № 331

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text>

5. Юлія Свириденко *«Запрацювала програма компенсації аграріям за розмінування земель, яка пришвидшить очищення України»*

Режим доступу: <https://surl.lu/pjqrwx>

6. Танклевська Н.С. The main problems of the post-war recovery of the economy of the Kherson region. *Таврійський науковий вісник. Серія Економіка*. 2023. Випуск 16. 200-205.

7. Міністерстві аграрної політики та продовольства України. Режим доступу : <https://minagro.gov.ua/>

Колотуха С. М.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Сільськогосподарські підприємства відчують гострий дефіцит фінансових ресурсів, що впливає на забезпечення стабільного економічного зростання та вимагає кардинального реформування системи кредитних відносин.

Одним із важливих напрямків підтримання аграрного виробника є пільгове кредитування. Зазначимо, що 40% фермерських господарств країн Євросоюзу мають потребу в банківському кредитуванні. Для надання пільгових кредитів у країнах ЄС створено сільськогосподарські кооперативні банки.

Так, у Німеччині існує система допомоги новим фермерам, яка складається з безкоштовної допомоги та позики в розмірі до 300 тис. марок (під 5% річних) або суспільної позики до 160 тис. марок на будівництво (під 1% річних) з погашенням у розмірі 2% на рік. У середньому процентна ставка за сільськогосподарським кредитом складає 7,3% річних» [1,с.49].

Розвиток кредитування господарюючих суб'єктів у Литві відрізняється низькими та стабільними відсотками за позиками протягом тривалого періоду часу. Так, литовські фермери можуть придбавати техніку у кредит у середньому під 5 % річних на термін до 10 років [2, с. 9].

При розгляді іноземної практики пільгового кредитування заслуговує особливої уваги досвід Чехії, де для забезпечення інвестиційної привабливості сільського господарства створений фонд, який при наданні комерційними банками кредитів здешевлює їх. За результатами такого кредитування держава компенсує банкам 50% процентної ставки при короткостроковому кредитуванні та 80% – при довгостроковому. Крім того, запроваджене експортне субсидування сільськогосподарської продукції. У країні працює

Державний фонд ринкової регуляції, який був створений для стабілізації ринку сільськогосподарської продукції через механізм цінового регулювання. Досвід Чехії з деякими доробками може бути використаний в Україні.

Заслуговує на увагу досвід США щодо підтримки економіки сільського господарства. Фінансування аграрного виробництва здійснюється за рахунок:

- ресурсів, виділених з федерального бюджету;
- приватних кредитів.

З федерального бюджету на підтримку діяльності приватних фермерів у 1960 році виділялося 1,2 млрд. дол., у 1970 році – 6,5 млрд. дол., у 1980 році – майже 3 млрд. дол., що позитивно вплинуло на отриманий дохід фермерів, який збільшився з 33 до 169 млрд. дол. (майже в 6 разів). Але перевага при виділенні коштів надавалась ефективно працюючим підприємствам [3].

Залучення кредитних ресурсів для придбання аграрними підприємствами сучасної техніки, використання інвестицій для впровадження їх у виробництво можливе за умови використання у високоліквідної застави. Таку проблему у Латвії вирішують за рахунок кредитування врожаю. Державний концерн, що займається виробництвом хліба і продуктів з борошна, надає сільськогосподарським товаровиробникам пільгові кредити (2 % річних) під доставку зерна. Максимальний розмір кредиту обмежується половиною вартості зерна, яке товаровиробник зобов'язується поставити концерну [4, с. 223-224].

Цієї точки зору, практичний інтерес мають широке застосування аграрних розписок. За допомогою аграрних розписок можливо забезпечити доступ виробників сільськогосподарської продукції до короткострокових банківських кредитів та мінімізувати ризики учасників аграрного ринку.

Поштовхом для запровадження цього механізму є Закон України «Про аграрні ноти» (№ 9266), який запроваджує в обіг електронних аграрних розписок, як неемісійних цінних паперів в електронній формі.

Одним із перспективних методів довгострокового фінансування суб'єктів господарювання є іпотека.

Розглядаючи цю проблему, слід врахувати досвід Бельгії, Франції та Німеччини. У Бельгії операціями іпотечного кредитування займаються спеціальні кредитні установи, що утворюють «державний сектор», а у Фінляндії п'ять іпотечних банків мобілізують 70 % фінансових ресурсів шляхом випуску іпотечних облігацій [5, с. 24]. Термін користування іпотечними кредитами для фінських сільськогосподарських підприємств не перевищує 15 років. У цих країнах фермери орендують більше ніж 60 % земель, а середня частка оренди у країнах ЄС становить 40 %. У той же час, операції купівлі-продажу землі займають приблизно 3 % від загального обігу на земельному ринку [6, с. 100]. Позитивним для України буде досвід Угорщини і Чехії. В Угорщині при купівлі сільськогосподарських угідь (до 100 га) власник може отримати банківський кредит на 10 років у розмірі 70 % від вартості землі, що купується [7, с. 126].

Відзначаючи позитивні сторони іноземного досвіду, необхідно зазначити, що його запровадження в Україні гальмується наступними причинами:

1. Невдосконалість нормативно-правової бази кредитного ринку.
2. Відсутність стратегії щодо стабілізації і розвитку сільськогосподарського сектора з урахуванням зовнішньоекономічних умов.
3. Не створено національної системи сільськогосподарського кредитування з необхідною інфраструктурою.
4. Відсутність ефективної системи державної фінансово-економічної підтримки суб'єктів господарювання в аграрному секторі.

Список використаних джерел

1. Reineche F. Im Scatten des eignen Erfolges Landwirtschaft [Text]. – Hamburg: Hartwstusstr, 1995.-s.49.
2. . Досвід фермерства Агроперспектива. 2006. № 7.с. 8—9.
3. Амбросов, В.Я. Формування кредитного ринку в системі агробізнесу США Економіка АПК. 2001. №5. С.115-121.
4. Ситник В.П. Трансформація АПК України в ринкові умови К.: ІАЕ, 2002. 518 с
5. Андрійчук, В.Г Економіка аграрних підприємств 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2002. 624с.
6. Андрущенко, А.М. Підвищення економічної ефективності діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів Економіка АПК. 2006. №8. С.60-65.
7. Аранчій, В.І. Фінанси підприємств К.: Професіонал, 2004. 186с.

Костогриз В.Г.,

к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку і фінансів

Щербатюк Б.А.,

здобувач вищої освіти третього ступеня (доктор філософії)

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ

Актуальність дослідження сучасної проблематики використання цифрових інструментів в діяльності суб'єктів ринку обумовлена стрімкою трансформацією світової економіки під впливом цифрових технологій, які змінюють фундаментальні принципи функціонування ринків, моделі ведення бізнесу, структуру виробничих процесів і взаємодію між економічними агентами. Умови глобальної нестабільності, зумовлені військовими конфліктами, пандеміями та енергетичними кризами, лише прискорюють цифрову революцію, перетворюючи інформаційно-комунікаційні технології на критичний чинник економічної стійкості та конкурентоспроможності [1, с. 75.]. У цьому контексті постає необхідність наукового осмислення викликів та перспектив впровадження цифрових інструментів у практичну діяльність

підприємств, а також формування стратегічних підходів до їх ефективної інтеграції у бізнес-процеси вітчизняних суб'єктів господарювання.

Використання цифрових інструментів у діяльності суб'єктів ринку відкриває широкі можливості для автоматизації обліку, ефективного управління виробничими процесами, оптимізації логістики, вдосконалення системи обслуговування клієнтів, а також для здійснення аналітики ринку в режимі реального часу. Ці інструменти дозволяють прогнозувати споживчий попит, знижувати транзакційні витрати, підвищувати рівень операційної прозорості, забезпечувати точність у фінансовій звітності та покращувати загальну фінансову дисципліну підприємства. У центрі цифрових трансформацій перебувають інтегровані інформаційні системи, серед яких особливе місце займають CRM (системи управління взаємовідносинами з клієнтами), ERP (системи управління ресурсами підприємства), SRM (системи управління відносинами з постачальниками), платформи електронної комерції, хмарні сервіси, інструменти обробки великих масивів даних (Big Data), технології штучного інтелекту (AI), чат-боти, рішення на базі інтернету речей (IoT) та технології блокчейн [2, с. 17.].

Разом з тим, процес впровадження цифрових інструментів у практику діяльності суб'єктів ринку супроводжується рядом серйозних викликів, які стримують темпи цифрової трансформації. Значна частина підприємств, насамперед представники малого та середнього бізнесу, не мають у своєму розпорядженні необхідного доступу до фінансових, кадрових і технологічних ресурсів, що є критично важливими для реалізації повноцінних цифрових змін. Додатковим обтяжуючим чинником для українських підприємств є вплив повномасштабної війни. В умовах воєнного стану зростають непродуктивні витрати на забезпечення безпеки персоналу та активів, ускладнюється логістика, виникають перебої в постачанні, порушуються виробничі ланцюги. У сукупності ці фактори формують середовище високої невизначеності, в якому цифрова трансформація потребує не лише технічного впровадження, а й комплексної підтримки на інституційному рівні.

Одним із стримуючих чинників цифрової трансформації економіки також є недостатньо розвинене інституційне середовище. Регуляторна невизначеність та слабка реалізація державної політики у сфері цифровізації формують низьку мотивацію бізнесу до інвестицій у технологічні рішення. Бізнес не має належних стимулів (податкових, фінансових, адміністративних) для цифрової модернізації. Це особливо відчутно для малих та середніх підприємств у регіонах, які стикаються з обмеженим доступом до цифрових сервісів та інфраструктури. Така ситуація поглиблює економічну нерівність між центром і регіонами, знижуючи інклюзивність розвитку та загальну конкурентоспроможність економіки.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що цифрова трансформація діяльності суб'єктів ринку вимагає системного, міждисциплінарного та міжсекторального підходу. Для успішного подолання існуючих викликів необхідно сформувати сприятливе інституційне середовище, здатне підтримувати інноваційну активність та стимулювати

цифрову модернізацію підприємств. Важливим завданням є реформування системи освіти з акцентом на розвиток цифрових компетентностей, технічної грамотності та інженерного мислення, що мають стати основою кадрового забезпечення цифрової економіки. Необхідно активізувати участь держави у процесах цифровізації, зокрема через запровадження ефективних стимулів для бізнесу, підтримку цифрових стартапів, розвиток інфраструктури даних, а також створення регіональних платформ для поширення цифрових рішень [3, с. 8.]. Ключовим фактором цифрової трансформації має стати стратегічне бачення розвитку бізнесу, орієнтоване не лише на короткострокові вигоди, а й на довгострокову цінність цифрових інвестицій.

Список використаних джерел

1. Якушко І. Сутність та особливості цифрової трансформації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 4(28). С. 75-82. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/262608>.
2. Мандич О., Бабко Н., Лищенко М., Харчевнікова Л. Цифрова трансформація та новітні комунікації як платформа для стійкого розвитку бізнесу. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2022. № 4. С. 15-19. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-2>.
3. Котелевець Д. О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>.

Куліченко Р.В.

здобувач освіти третього (доктор філософії) рівня
Науковий керівник – **Барабаш Л.В.**, к.е.н., доцент
Уманський національний університет

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Питання соціальної справедливості у сфері оподаткування є одним з ключових у сучасній фінансовій політиці держави. Особливої актуальності набуває підвищення рівня соціальної спрямованості податку на доходи фізичних осіб, оскільки саме цей податок виконує не лише фіскальну, а й перерозподільчу функцію, впливаючи на рівень соціальної рівності та добробуту громадян.

Відповідно до концепції соціальної держави, закріпленої в Конституції України, державна податкова політика має забезпечувати підтримку малозабезпечених верств населення та сприяти зменшенню майнової диференціації.

Соціальна спрямованість оподаткування передбачає використання податкових механізмів для зменшення соціально-економічної нерівності. Як зазначає Дж. Стігліц, прогресивне оподаткування є одним із найбільш ефективних інструментів забезпечення соціальної справедливості [1]. На

сьогодні в Україні діє пропорційна ставка податку на доходи фізичних осіб – 18 %. І це суперечить принципам справедливого оподаткування, оскільки лінійна ставка податку застосовується до всіх категорій платників незалежно від рівня доходів.

У науковій літературі також обґрунтовується необхідність впровадження прогресивної шкали податку на доходи фізичних осіб для підвищення його соціальної функції [2]. При цьому важливо враховувати міжнародний досвід. Наприклад, у Німеччині застосовується прогресивна шкала з мінімальною ставкою 14 % та максимальною – 45 % [3]. У Франції верхня межа ставки податку на доходи фізичних осіб сягає 45 %, що дозволяє забезпечити перерозподіл доходів на користь малозабезпечених верств [4].

Основною проблемою чинної в Україні моделі податку на доходи фізичних осіб є її обмежена здатність до перерозподілу доходів. Пропорційна ставка податку не враховує платоспроможність платників, що суперечить принципу вертикальної справедливості.

Крім того, варто зазначити низьку ефективність застосування податкової соціальної пільги, що передбачає зменшення бази оподаткування для окремих категорій громадян. Станом на 2025 рік, граничний дохід, що дає право на застосування податкової соціальної пільги, становив 4240 грн, що є економічно необґрунтованим з огляду на реальний прожитковий мінімум [5].

Іншою проблемою є недостатній рівень адресності соціальної підтримки через механізми податку на доходи фізичних осіб. У таких умовах, за відсутності прогресивної шкали, основний тягар податкового навантаження несуть громадяни з низьким і середнім доходом, тоді як високодоходні групи фактично не беруть участі у перерозподілі.

Відтак, для підвищення соціальної спрямованості податку на доходи фізичних осіб доцільним є впровадження наступних заходів:

- запровадження прогресивної шкали ставок, в основу якої слід покласти принцип платоспроможності, що відповідає рекомендаціям Європейської комісії та Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) [6];

- актуалізація та диференціація податкових пільг: необхідно переглянути розмір граничного доходу для застосування податкової соціальної пільги відповідно до реального прожиткового мінімуму та середньої заробітної плати, а також розробити систему адресних пільг для сімей з дітьми, осіб з інвалідністю тощо;

- удосконалення адміністрування з метою уникнення ухилення від оподаткування високих доходів. Для цього доцільно активізувати співпрацю з фінансовими установами щодо автоматичного обміну інформацією, а також удосконалити механізми декларування доходів;

- цільове використання частини надходжень податку на фінансування соціальних програм. Запровадження механізму «позначених» податків (earmarked taxes) дозволить зміцнити суспільну довіру до системи оподаткування.

Підвищення рівня соціальної спрямованості податку на доходи фізичних осіб є необхідною умовою реалізації принципів соціальної справедливості та

побудови соціально орієнтованої держави. А врахування міжнародного досвіду при цьому дозволить сформувати ефективну модель оподаткування доходів фізичних осіб, що відповідатиме національним соціально-економічним потребам.

Список використаних джерел

1. Stiglitz, J. E. Economics of the Public Sector. 4th ed. W.W. Norton & Company, 2015. 1008 p.
2. Novytskyi, A. N. & Orłowski, J. (2024). Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. *UWM Studia Prawnoustrojowe*, 65. P. 311–335. DOI: 10.31648/sp.10324312
3. Борисова М. Податки в Німеччині: багаті й бездітні платять більше. DW. 30.06.2020. URL: https://www.dw.com/uk/podatky-v-nimechchyni-bahati-i-bezditni-platiat-bilshe/a-53956913?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 04.06.2025)
4. Service Public. Impôt sur le revenu : barème. URL: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1419> (дата звернення 05.06.2025).
5. Податкова соціальна пільга у 2025 році. Smartfin. UA. URL: <https://smartfin.ua/page/podatкова-sotsialna-pilga-v-2024-rotsi> (дата звернення 04.06.2025).
6. European Commission. Taxation trends in the European Union. 2024. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/ (дата звернення 05.06.2025).

Михайленко Д.М.

кафедра підприємництва та маркетингу
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ГАЛУЗЕВОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Стратегічне управління підприємством є важливим чинником забезпечення його стійкого розвитку та адаптації до змін у зовнішньому середовищі. У сучасних умовах підприємства мають формувати довгострокову стратегію, що враховує не лише фінансові показники, а й екологічні та соціальні аспекти діяльності. Саме стратегічний підхід дозволяє сформувати ефективну модель розвитку, яка сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства та, водночас, зміцненню галузі та гармонійному розвитку регіону.

Згідно Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, однією зі стратегічних цілей є забезпечення сталого галузевого та регіонального розвитку (стратегічна ціль 2), що включає в себе такі операційні цілі: сприяти сталому розвитку агропромислового комплексу, забезпечити доступ до

економічно прийнятних, надійних, низьковуглецевих джерел енергії для всіх та підвищити ефективність використання енергії, забезпечити сталий розвиток регіонів на основі збереження національних культурних цінностей і традицій [1].

Слід відзначити, що стратегічне управління підприємством тісно пов'язане зі стратегічною ціллю забезпечення сталого галузевого та регіонального розвитку, оскільки саме шляхом ефективного планування та прийняття необхідних управлінських рішень, підприємство може сприяти зміцненню галузі та позитивно впливати на економічний розвиток регіону. Крім того, підприємства, які застосовують принципи сталого розвитку, підтримують місцеві громади, розвивають партнерські зв'язки та інвестують у соціальну й екологічну стабільність регіону.

В сучасних умовах господарювання для формування стратегічних управлінських рішень на основі концепції сталого розвитку підприємства орієнтуються на Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (ESRS) [2]. Ці стандарти містять структуровані та чіткі вимоги до розкриття інформації про екологічні, соціальні та управлінські ініціативи підприємств. Відповідність таким стандартам допомагає підприємствам сформувати високий рівень прозорості, що позитивно впливає на формування ділового іміджу. Крім цього, відповідність ESRS-стандартам сприяє інтеграції принципів сталого розвитку у економічні стратегії, оптимізувати управління ризиками, краще пристосуватися до змін зовнішнього середовища, що позитивно впливає на конкурентоспроможність підприємства.

Варто відзначити, що 18 жовтня 2024 року офіційним розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1015-р було офіційно затверджено «Стратегію впровадження звітності зі сталого розвитку на підприємствах», головною метою якої є створення ефективної системи звітності для продовження гармонізації українського законодавства з нормами та вимогами Європейського Союзу [3]. Реалізація такої стратегії відкриє вітчизняним підприємствам нові можливості виходу на міжнародні фінансові ринки та сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості.

Реалізація Стратегії передбачає запровадження для українських підприємств звітності зі сталого розвитку за стандартами ESRS, а також впровадження процедур аудиту звітності підприємств зі сталого розвитку з метою формування механізму контролю за якістю аудиторських послуг. Для українських підприємств перехід до звітності за стандартами ESRS відбуватиметься двома етапами.

Перший етап (2024–2025 рр.) передбачає формування міжвідомчої робочої групи для запровадження звітності із сталого розвитку та координації між державними органами, розробка нормативно-правової бази для запровадження звітності згідно зі стандартами ESR), а також визначення механізму аудиту й контролю якості звітності підприємств. На завершальному етапі планується офіційне запровадження процедури складання, подання та висвітлення звітності за європейськими стандартами.

Другий етап (2026–2030 рр.) передбачає комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення впровадження звітності із сталого розвитку, зокрема розробку та впровадження методичних рекомендацій для застосування Європейських стандартів (ESRS); створення он-лайн платформи для подання та оприлюднення звітності та запроваджено процедури аудиту з метою контролю якості звітності.

Таким чином, впровадження принципів сталого розвитку в управлінську та господарську діяльність підприємства є важливим викликом сьогодення. Підприємства, що прагнуть завоювати додаткові конкурентні переваги на міжнародних ринках та підвищити інвестиційну привабливість готові використовувати звітність зі сталого розвитку як особливий стратегічний інструмент.

Список використаних джерел

1. Короткий огляд сталого розвитку – Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (ESRS). URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2024/sustainability-at-a-glance-european-sustainability-reporting-standards-esrs> (дата звернення 10.05.2025 р.)
2. Sustainability At A Glance European Sustainability Reporting Standards (ESRS). URL: [Sustainability-At-a-Glance-ESRS-June-2024-\(Delegated-Act-31-July-2023\).pdf](https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2024/sustainability-at-a-glance-european-sustainability-reporting-standards-esrs) (дата звернення 10.05.2025 р.)
3. Звітність зі сталого розвитку планують впровадити до 2030 р. Фонд розвитку підприємництва. URL: <https://bdf.gov.ua/zvitnist-zi-staloho-rozvytku-planuiut-vprovadyty-do-2030-r/> (дата звернення 10.05.2025 р.)

Пташник С.А.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
УНУ

Соловей Б. К.

здобувач другого рівня вищої освіти

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Реформа децентралізації в Україні значною мірою змінила архітектуру публічного управління. Територіальні громади отримали більше повноважень і відповідальності, а разом із ними – й фінансову автономію. Однак із початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації ці досягнення опинилися під загрозою. Умови воєнного стану висунули нові виклики, що поставили під сумнів спроможність місцевих органів влади забезпечувати базові функції управління, соціальні гарантії та безперебійне надання публічних послуг.

Фінансове забезпечення стало не просто технічним елементом управлінського процесу, а питанням виживання громад та збереження елементарної стабільності на місцях.

У перші місяці війни тисячі підприємств були зруйновані або припинили діяльність. Податкові надходження зменшились не тільки через економічний спад, а й через зміну податкового законодавства, спрямовану на полегшення навантаження на бізнес. Значна частина громад, особливо на сході та півдні України, зазнала прямих втрат: руйнування інфраструктури, переміщення населення, втрати земельного банку.

Соціальні витрати водночас зросли. Багато громад стали приймаючими центрами для внутрішньо переміщених осіб, що вимагало забезпечення житлом, харчуванням, медичною допомогою. Система освіти та охорони здоров'я працювала в екстремальних умовах, потребуючи додаткового фінансування.

У цих умовах пріоритетним стало виживання громади, а не розвиток. Бюджети стали інструментом мобілізації ресурсів на першочергові потреби: безпека, соціальний захист, логістика.

Держава оперативно переорієнтувала частину фінансових потоків. Були запроваджені додаткові дотації та субвенції для громад, що опинилися в зоні бойових дій або приймали ВПО. Водночас обмеженість державного бюджету призвела до централізації частини податків, що унеможливило повне самозабезпечення громад.

Ключову роль почала відігравати міжнародна допомога. Агентства ООН, Європейський Союз, уряди партнерських країн, неурядові організації надавали (і продовжують надавати) фінансову, технічну та гуманітарну допомогу. Важливим стало налагодження ефективної взаємодії громад з цими структурами, що вимагало нових компетенцій, прозорості та управлінської гнучкості.

Завершення активної фази бойових дій автоматично не означає повернення до довоєнної економічної моделі. Повоєнне відновлення потребує стратегічного мислення. Воно має ґрунтуватися не тільки на відновленні зруйнованого, а й на побудові більш стійкої, інноваційної інфраструктури.

Фінансова політика на місцях має перейти від тактичного виживання до довгострокового планування. Ключовими напрямками мають стати: інституційне зміцнення місцевих фінансових управлінь, залучення інвестицій через публічно-приватні партнерства, оцифрування бюджетного процесу для прозорості та ефективності, створення муніципальних інструментів розвитку (фонд розвитку, муніципальні облігації), розвиток людського капіталу як основи економіки громади.

Фінансова автономія територіальних громад є ключовою умовою сталого розвитку держави. Воєнний стан наочно показав, що саме громади є першим рівнем реагування на гуманітарні, економічні та безпекові виклики. Їхня спроможність швидко адаптувати бюджети, забезпечити базові послуги й координувати допомогу залежить від наявності власних фінансових ресурсів та навичок ефективного управління.

Криза стала каталізатором для глибших трансформацій у сфері місцевих фінансів. Традиційна модель, орієнтована на централізовану підтримку, показала свою обмеженість. Потреба у динамічному, гнучкому бюджетному

плануванні, прозорості у витрачанні коштів, залученні додаткових джерел фінансування вийшла на перший план. Це створює умови для модернізації фінансової політики на місцевому рівні.

Міжнародна підтримка не є тимчасовим рішенням, а має стати елементом стратегії сталого розвитку громад. Громади, які навчились ефективно взаємодіяти з донорами, звітувати за гранти, реалізовувати міжнародні проєкти — вже сьогодні формують основу для відновлення країни. У майбутньому це має трансформуватись у інституційну спроможність залучати інвестиції, формувати бюджети розвитку, не покладаючись лише на державні субвенції.

Повоєнне відновлення має не лише технічний, але і глибоко ціннісний вимір. Мова не лише про відбудову інфраструктури, а про створення нової якості життя, нових можливостей для громадян. Фінансова політика має бути орієнтована на людей: на доступ до послуг, розвиток людського капіталу, економічну інклюзію. Саме такий підхід забезпечить не лише фізичне, але й соціальне та моральне відновлення країни.

Децентралізація довела свою ефективність, і її необхідно не просто зберегти, а посилити. Умови війни змусили громади діяти автономно, приймати важкі рішення, брати відповідальність. Це досвід, який потрібно інституціоналізувати через законодавче та фінансове посилення органів місцевого самоврядування, включно з розширенням їх фінансових повноважень.

Список використаних джерел

1. Кучер Г. В., Микитюк І. С., Непиталюк А. В. Фінансово-бюджетна політика в умовах воєнного стану. Київський національний торговельно-економічний університет, 2024.

2. Волкова Н. Забезпечення фінансової спроможності громад в умовах воєнного стану. Журнал: Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Публічне управління та адміністрування, №2 (7), 2024.

Разумова Г. В.,

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та маркетингу

Приазовський державний технічний університет

старший науковий співробітник,

ДніпроНДІСЕ Міністерства юстиції України

Кармазіна В. А.,

здобувач вищої освіти, група МК-21

Приазовський державний технічний університет

ПІДХОДИ ДО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УМОВАХ ІНФЛЯЦІЇ

В умовах інфляції підприємства застосовують різні маркетингові стратегії ціноутворення, щоб зберегти конкурентоспроможність і залучити споживачів. Одним із ключових підходів є гнучке ціноутворення, яке

передбачає динамічне коригування цін залежно від попиту, конкуренції та рівня інфляції. До цього також належать індексація цін, коли вартість товарів прив'язується до макроекономічних показників, і ковзне ціноутворення, що забезпечує регулярне оновлення цін відповідно до змін у собівартості.

Цінова сегментація дозволяє підприємствам пристосовувати ціни до різних груп споживачів. Це включає диференційовані ціни залежно від платоспроможності клієнтів, географічне ціноутворення з урахуванням регіонального рівня доходів, а також розширення лінійки товарів, що передбачає наявність як бюджетних, так і преміальних варіантів продукції.

Психологічне ціноутворення базується на сприйнятті вартості товару споживачами. Однією з поширених тактик є стратегія «завуальованого» підвищення цін, коли виробники зменшують вагу або об'єм товару, зберігаючи номінальну ціну. Також застосовуються ціни-«пастки», де базовий товар продається дешевше, але додаткові послуги чи аксесуари оплачуються окремо.

Для утримання клієнтів компанії впроваджують стратегію лояльності. Вона включає дисконтні програми та бонуси для постійних покупців, пакетні пропозиції, а також гарантії та фіксацію цін на певний період у разі передоплати або підписки.

Інноваційні підходи до ціноутворення дозволяють компаніям адаптуватися до економічних змін. Наприклад, модель «Pay-as-you-go» передбачає оплату на основі фактичного використання послуг. Динамічні акції та знижки допомагають підприємствам змінювати ціни відповідно до попиту, а використання цифрових технологій дозволяє автоматично визначати оптимальну ціну, аналізуючи ринкові дані.

Після визначення цінових стратегій можна переходити до вибору моделі й конкретного методу розрахунку ціни. У практиці ціноутворення використовують різноманітні методи визначення вихідної ціни на товари, які можна об'єднати у три базові моделі:

1) модель ціноутворення, що базується на витратах виробництва, є одним із найбільш поширених підходів у бізнесі, особливо в умовах інфляції. У цьому випадку ціни формуються на основі собівартості товару з додаванням торгової надбавки. Такий метод дозволяє компаніям контролювати свої витрати та підтримувати стабільний рівень прибутковості. У періоди інфляції ця модель ціноутворення потребує гнучкості та оперативного аналізу ринку. Підприємства змушені балансувати між максимізацією поточного прибутку та мінімізацією збитків, адаптуючи ціни до нових економічних реалій, щоб залишатися конкурентоспроможними та фінансово стійкими.

2) модель ціноутворення, що базується на попиті, стосується очікуваної оцінки вартості продукту споживачами, тобто на те, скільки покупець готовий заплатити. Загальним для визначення цін з орієнтацією на попит є визначення підприємством залежності між цінами та обсягами продукції і вибір на цій основі такої ціни, яка дозволить йому досягти поставленої мети. Ця модель передбачає необхідність враховувати зміну споживчих настроїв, адаптувати свою цінову стратегію, використовувати гнучкі та диференційовані підходи

до ціноутворення, щоб мінімізувати ризики і зберегти конкурентоспроможність.

3) модель ціноутворення, що базується на конкуренції, передбачає встановлення цін залежно від цін конкурентів на ринку. Підприємства орієнтуються на рівень цін, який формують основні гравці на ринку. Конкуренційна модель ціноутворення в умовах інфляції вимагає гнучкості, постійного аналізу ринку та адаптації цінової політики. Компаніям доводиться балансувати між рівнем цін конкурентів, збереженням маржі та утриманням клієнтів.

Використання будь-якої з цих моделей передбачає урахування факторів, які покладено в основу двох інших моделей. Так, якщо використано витратну модель, визначену ціну на товар доцільно скоригувати з урахуванням ринкового попиту на цей товар і цін на товари конкурентів.

Отже, в умовах інфляції компанії мають адаптувати свої стратегії ціноутворення, щоб зберегти конкурентоспроможність. Основними підходами є гнучке коригування цін залежно від ринкових змін, застосування методів диференціації продуктів для створення додаткової вартості, а також використання психологічних цінових стратегій для підтримки попиту. Акції, знижки та спеціальні пропозиції допомагають зберегти лояльність споживачів і стимулювати продажі. Ці підходи дозволяють компаніям ефективно реагувати на інфляційні виклики, забезпечуючи стабільність та прибутковість.

Список використаних джерел

1. Круш П. В. Клименко О. В. Інфляція: суть, форми та її оцінка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 288 с.
2. Разумова Г. В., Оскома О. В., Гаража В. І. Маркетингове ціноутворення на кондитерському ринку України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2021. Вип. 37. С. 77-80. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-12>.

Сидоренко О.С.

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти (доктор філософії)
УНУ

РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ФОРМУВАННІ ТА НАДАННІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Територіальні громади в умовах децентралізації стають ключовими суб'єктами соціального розвитку. Це вимагає нових підходів до планування, фінансування та управління соціальною інфраструктурою на місцевому рівні. Зокрема, актуальним є дослідження потенціалу громад у забезпеченні соціального захисту населення як чинника сталого місцевого розвитку.

Територіальні громади відіграють провідну роль у організації соціальних послуг, адже саме на місцевому рівні надання допомоги максимально наближене до громадян. Фінансове забезпечення таких послуг здійснюється з різних джерел: власних доходів місцевих бюджетів, трансфертів з державного бюджету (субвенцій, дотацій), а також грантів і благодійної підтримки. Структура доходів місцевих бюджетів України свідчить, що основну частку становлять податкові надходження – передусім податок на доходи фізичних осіб (близько 60–65% усіх податкових доходів), єдиний податок, майнові податки та акциз [2]. Вагому частку (приблизно третину) додають офіційні трансферти з держбюджету. Щодо видатків громад, то найбільшими напрямками фінансування є делеговані державою сфери освіти та охорони здоров'я, а також житлово-комунальне господарство. Іншими словами, значна частина ресурсів місцевих бюджетів спрямовується на утримання шкіл, дитсадків, закладів охорони здоров'я та базової інфраструктури. За таких умов можливості для розширення саме спеціалізованих соціальних послуг часто лишаються обмеженими через брак фінансового ресурсу.

Втім, реформа децентралізації надала громадам реальні повноваження у плануванні, фінансуванні та контролі соціальних програм. Громади можуть самостійно визначати пріоритети соціального захисту, запускати нові послуги й нести відповідальність за їхню ефективність. На практиці, фінансова спроможність громад є вкрай нерівномірною. Багатші міські громади із розвиненою економікою акумулюють значно більше надходжень, тоді як малі сільські громади залежать від дотацій і не завжди можуть профінансувати навіть базові потреби [3]. Така нерівномірність формує своєрідний «розрив доступу» до соціальних послуг між більш заможними та менш забезпеченими територіями. За даними бюджетного аналізу, чинна система розподілу податку на доходи фізичних осіб (за місцем роботи, а не проживання платника) є одним із факторів дисбалансу – вона «підриває спроможність малих громад фінансувати базові послуги, утримувати інфраструктуру та реалізовувати стратегії розвитку». В результаті громади з низькою податковою базою відчують хронічний дефіцит коштів на соціальний захист населення.

Попри обмежені ресурси, низка громад впроваджує інноваційні підходи, наближаючи соціальні послуги до людей. Наприклад, Баранівська міська громада на Житомирщині створила сучасний Центр надання інтегрованих послуг у форматі «Прозорого офісу». Цей центр, зведений за співфінансування місцевого бюджету, державної інфраструктурної субвенції та грантів ЄС і партнерських організацій, об'єднав під одним дахом різних надавачів послуг [1]. Діяльність офісу організована за принципом «єдиного вікна», що дозволяє мешканцям в одному приміщенні отримати максимальний перелік адміністративних і соціальних послуг. Така інтегрована модель, реалізована за підтримки міжнародних партнерів, підвищує зручність для громадян і ефективність роботи соціальної сфери громади.

Інший приклад – громади Вінницької області, які запровадили мобільні бригади соціальної допомоги для обслуговування мешканців віддалених сіл. Виїзні команди соціальних працівників і фахівців (нерідко за підтримки

благодійних фондів або програм ПРООН/ЮНІСЕФ) надають базові соціальні послуги та консультації безпосередньо за місцем проживання людей, які не можуть дістатися до центрів громади. Подібні мобільні офіси і бригади дозволяють охопити послугами віддалені території та вразливі групи, зменшуючи нерівність у доступі. Крім того, громади впроваджують такі новації, як соціальне таксі (спеціалізований транспорт для перевезення людей з інвалідністю та літніх осіб) чи створення центрів соціального обслуговування нового типу (зокрема, денних центрів догляду, служб підтриманого проживання тощо). Усі ці заходи спрямовані на підвищення якості життя населення та зміцнення соціальної згуртованості на місцях.

Ефективне надання соціальних послуг ґрунтується на партнерстві місцевої влади з державними органами, бізнесом і громадянським суспільством, що забезпечує синергію ресурсів і експертизи. Держава формує нормативно-правову базу і надає цільові субвенції на окремі послуги, тоді як громади адаптують програми під локальні потреби та безпосередньо організовують їх виконання. Активно залучаються недержавні організації та благодійні фонди, які підсилюють кадровий і фінансовий потенціал громад, впроваджуючи інноваційні практики роботи з населенням. Зокрема, завдяки проєктам міжнародних організацій на місцях поширюються такі сучасні методи, як технологія case-management (ведення випадку) для індивідуального супроводу сімей у складних обставинах, та розвиток соціального підприємництва для вирішення соціальних проблем. Налагодженню партнерства сприяють укладення угод про співпрацю між владою і недержавним сектором, створення спільних координаційних рад чи комісій, а також механізми громадського контролю за наданням послуг. Така тристороння взаємодія (громада – держава – громадські організації/бізнес) підвищує прозорість і підзвітність у соціальній сфері. В результаті навіть за обмежених бюджетів громади отримують можливість розширювати спектр послуг та покращувати їхню якість за рахунок консолідації зусиль і ресурсів різних сторін.

Попри окреслені успіхи, соціальна сфера територіальних громад опиняється під впливом низки серйозних викликів, зокрема нерівність фінансової спроможності, кадровий дефіцит і плинність персоналу, регуляторна нестабільність і координаційні проблеми, цифровий розрив і недостатня ІТ-інфраструктура, вплив воєнних дій тощо.

Для подолання зазначених проблем та забезпечення стійкого розвитку соціальної сфери необхідний комплексний підхід, що охоплює кілька напрямів: довгострокове планування, стандарти якості та моніторинг результатів, розвиток людського капіталу, фінансова стійкість та інвестиції, цифровізація соціальних сервісів, залучення громади та партнерство.

Таким чином, територіальні громади України сьогодні є важливими осередками формування та реалізації соціальних послуг, особливо з огляду на поглиблення децентралізації. Аналіз свідчить, що в країні вже існують успішні практики соціальних програм на рівні об'єднаних громад – від інтегрованих офісів та мобільних бригад до партнерських проєктів з міжнародними

організаціями. Однак ці приклади поки що фрагментарні і не охоплюють усю країну.

Перспективним напрямом є подальше розширення партнерства між державою та громадами, а також активніше залучення самих жителів до процесу прийняття рішень у соціальній сфері. Територіальні громади мають усі передумови стати осередками соціальної згуртованості й добробуту, якщо їм вдасться реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел

1. Новоград.City. Реформа місцевого самоврядування: досвід Баранівської громади. 2023. URL: novograd.citynovograd.city
2. Онишук І. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік. *Всеукраїнська асоціація ОТГ*. URL: hromady.org
3. Портал «Децентралізація». Динаміка місцевих бюджетів на третьому році війни: спроможність до відбудови та розвитку. 2025. URL: decentralization.ua

Стрілець Р. О.

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти (доктор філософії)
УНУ

ІНТЕГРАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Війна суттєво підірвала економіку, спричинивши спад виробництва, втрату робочих місць і масову внутрішню й зовнішню міграцію. Попри високий попит на трудові ресурси для відбудови країни, працевлашнення ветеранів ускладнюють численні чинники – від стану здоров'я до поширених суспільних упереджень. Демобілізовані захисники часто мають травми (фізичні й психологічні), потребують реабілітації та перекваліфікації перед поверненням до цивільної зайнятості. Таким чином, проблема зайнятості ветеранів війни є надзвичайно актуальною і комплексною.

Масова демобілізація після завершення бойових дій, яка може охопити понад 3 млн осіб, створить суттєве навантаження на ринок праці та систему соціального захисту [1]. Водночас важливо створити умови для ефективного використання унікального досвіду і навичок ветеранів, аби забезпечити їхню повноцінну інтеграцію у повоєнну економіку [3].

За опитуванням Українського ветеранського фонду, майже 31% ветеранів наразі не мають роботи [2]. Рівень безробіття серед колишніх військових зріс за останній рік (для порівняння, у 2023 році без роботи були 28% опитаних ветеранів). Це відбувається попри те, що загалом у країні спостерігається дефіцит кадрів у певних сферах через мобілізацію та міграцію [2]. Основні причини, що ускладнюють працевлаштування ветеранів, самі ветерани

визначають так: проблеми зі здоров'ям, психологічні бар'єри та брак можливостей для перекваліфікації.

Більшість демобілізованих потребують оновлення чи здобуття нових професійних навичок. Військова служба могла тривати рік чи більше, за цей час ринок праці та технології змінилися, а багато ветеранів набули специфічних військових вмінь, не завжди застосовних у цивільних сферах. За опитуваннями, 26% ветеранів вказують потребу в освіті або перекваліфікації після служби. Одночасно у них залишається відповідальність перед сім'ями та участь у відбудові країни, тому процес навчання має бути гнучким і практично орієнтованим.

Таким чином, інтеграція ветеранів у ринок праці потребує комплексного підходу, що охоплює професійну перепідготовку, працевлаштування, підтримку підприємництва та соціальний захист.

Одним із ключових напрямів є забезпечення доступу до освіти і перекваліфікації, зокрема через спеціалізовані програми, які враховують потреби ветеранів у гнучкому графіку, практичній спрямованості та психологічній підтримці. Важливу роль відіграє співпраця з роботодавцями: створення сприятливих умов на підприємствах, адаптація робочих місць, впровадження менторських програм і надання податкових стимулів сприяє підвищенню рівня зайнятості серед колишніх військових.

Окремої уваги заслуговує розвиток ветеранського підприємництва, оскільки багато демобілізованих прагнуть реалізувати себе у власній справі, а державні грантові програми та навчальні ініціативи значно підвищують їхні шанси на успіх. Практика показує, що підтримка малого бізнесу серед ветеранів сприяє створенню нових робочих місць і зміцненню економіки громад. Держава вже запустила програму мікрогрантів «Робота», де окремо передбачені гранти для учасників бойових дій. У 2024 році в одній із хвиль цієї програми 47 ветеранів та членів їхніх сімей отримали від держави 21 млн грн на розвиток бізнесу. Гранти надаються у розмірах від 250 тис. до 1 млн грн за умови створення нових робочих місць, причому ветерани можуть отримати найбільші суми при співфінансуванні власними коштами. Найпопулярніші напрями ветеранського бізнесу – роздрібна торгівля, сфера послуг (зокрема, гостинність та громадське харчування), переробна промисловість і сільське господарство. Окрім грантів, важливо забезпечити навчання з підприємництва: бізнес-інкубатори, менторство від досвідчених підприємців, юридичний і бухгалтерський супровід стартапів ветеранів. Неурядові організації та волонтерські фонди теж активно долучаються до підтримки ветеранського бізнесу – проводяться конкурси проєктів, надаються безвідсоткові позики чи обладнання для стартапів, діють спільноти взаємодопомоги підприємців-ветеранів. Така підтримка вже дає результати: ветерани реалізують себе як самозайняті (понад 8% опитаних ветеранів працюють у власному бізнесі, створюючи нові робочі місця й сплачуючи податки).

Отже, успішна економічна реінтеграція ветеранів принесе взаємну вигоду: колишні військові отримають гідну працю і самореалізацію, їхні сім'ї

– стабільність, а роботодавці – дисциплінованих і вмотивованих працівників. Для держави це означає зниження соціальної напруги, зменшення витрат на допомогу безробітним та залучення потужного людського капіталу до відбудови країни.

Список використаних джерел

1. Клименко О., Чепурко Г. Проблеми соціальної адаптації ветеранів в Україні [Електронний ресурс] // Інститут соціології НАН України, 2023. URL: https://isnasu.org.ua/popsci/010_Klymenko_Chepurko_-_Problemy_veteraniv.php
2. Працевлаштування ветеранів: що показав аналіз українського законодавства та дослідження кращих практик міжнародного досвіду [Електронний ресурс] // Міжнародний фонд «Відродження». 2024. URL: <https://www.irf.ua/praczevlashtuvannya-veteraniv-shho-pokazav-analiz-ukrayinskogo-zakonodavstva/>
3. Чайковська А., Лилик І. Навчання на робочому місці для ефективної реінтеграції ветеранів в освітній простір і ринок праці [Електронний ресурс] // Науково-методичний центр ВФПО, 2024. URL: <https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2024/05/navchannya-na-robochomu-misczi-dlya-efektyvnoyi-reintegraciyi-veteraniv-v-osvitnij-prostir-i-rynok-praczi.pdf>

Танклевська Н.С.

доктор економічних наук, професор
професор кафедри економіки та фінансів

Сухіна К.І.

студентка II курсу Державного торговельно-економічного університету

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА АГРОБІЗНЕСУ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану є ключовим завданням державного регулювання економіки України. Попри активні бойові дії, аграрний сектор України демонструє здатність до адаптації та збереження експортного потенціалу, що особливо проявляється в напрямках зернового експорту та виробництва продукції рослинництва. Водночас, аграрії стикаються з багатовекторними викликами, серед яких найгострішими є фізичне знищення виробничої інфраструктури (склади, елеватори, техніка), мінування орних земель, обмеження доступу до ресурсів (паливно-мастильних матеріалів, насіння, добрив), кадровий дефіцит та порушення логістичних ланцюгів. Додатковим чинником стало зменшення платоспроможного попиту на внутрішньому ринку. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, у 2023 році понад 20% аграрних підприємств втратили прямий доступ до своїх виробничих потужностей, а частина з них були повністю зруйновані внаслідок бойових дій або окупації.

Фінансова підтримка агробізнесу реалізується через відповідні механізми (табл. 1.). Ефективність зазначених заходів державної підтримки значною мірою стримується рядом структурних та процедурних обмежень. Зокрема, складність і непрозорість процедур подання заяв, відсутність єдиної цифрової платформи для аграріїв, що дозволила б автоматизувати і спростити процес отримання фінансової допомоги, створюють серйозні перешкоди для широкого залучення сільськогосподарських підприємств до програм підтримки.

Таблиця 1

Механізми фінансової підтримки агробізнесу

Механізм	Сутність
Державна програма пільгового кредитування 5–7–9%	Передбачає надання субсидованих кредитів мікро-, малим та середнім підприємствам, у тому числі аграрного спрямування, за ставками 5%, 7% або 9% річних залежно від кількості створених робочих місць та рівня прибутку, реалізується через уповноважені банки у співпраці з Фондом розвитку підприємництва
Надання портфельних гарантій	Передбачає надання державою гарантій банківським установам щодо часткового покриття ризиків за кредитами, наданими суб'єктам аграрного підприємництва, гарантії надаються через Фонд розвитку підприємництва та охоплюють до 80% основної суми зобов'язання за кредитом, що істотно розширює доступ до фінансових ресурсів, зокрема для малих та середніх фермерських господарств
Компенсації відсоткових ставок та страхових платежів	Реалізуються у формі часткового або повного відшкодування агровиробникам витрат за обслуговування кредитів або сплачених страхових премій, дає змогу зменшити фінансове навантаження на аграрні підприємства, стимулюючи залучення ними позикових ресурсів і активніше використання страхових інструментів для зменшення виробничих ризиків

Програми підтримки агропереробки та зрошення	Мають на меті стимулювання модернізації агропромислових підприємств і підвищення ефективності використання водних ресурсів у сільському господарстві, такі програми передбачають надання грантів на будівництво або оновлення об'єктів первинної переробки сільськогосподарської продукції (сушіння, сортування, пакування), впровадження енергоощадних технологій, створення логістичної інфраструктури. Щодо зрошення — фінансується проектування, ремонт та модернізація іригаційних систем, що особливо актуально в південних регіонах, де посухи загрожують врожайності
--	--

Джерело: авторське узагальнення на основі [1 - 3].

Крім того, значна частина інформації щодо діючих програм не доходить до фермерів своєчасно або взагалі залишається їм невідомою. Проблемою також є зосередженість частини фінансових інструментів на великих виробниках, у той час як саме малі та середні фермерські господарства, які складають основу агропідприємництва, виявляються найбільш вразливими і найменш охопленими підтримкою. На думку науковців без створення адаптивної, доступної та цифровізованої системи підтримки, державна політика ризикує втратити ефективність у досягненні стратегічної мети — забезпечення продовольчої безпеки на основі сталого розвитку аграрного підприємництва [4].

Серед необхідних кроків з удосконалення системи державної підтримки пропонується: запровадження індикативного підходу до фінансування регіонів із підвищеними ризиками; розвиток державного агрострахування з частковою компенсацією премій; підтримка критично важливих ланцюгів створення доданої вартості (переробка, зберігання, логістика).

Підсумовуючи зазначимо, що фінансова підтримка аграрного підприємництва в Україні в умовах війни є не лише економічною функцією держави, а й фактором геополітичної стійкості. Розбудова прозорої, цифровізованої, орієнтованої на малі господарства системи підтримки дозволить забезпечити внутрішню продовольчу безпеку та утримати стратегічну конкурентоспроможність на глобальних аграрних ринках.

Список використаних джерел

1. Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 723. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723-2021-п#Text> (дата звернення: 07.06.2025)

2. Про надання фінансової державної підтримки. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-п#Text> (дата звернення: 07.06.2025)

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення

правового регулювання страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Закон України від 1 липня 2021 року №1601-IX. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1601-IX#Text> (дата звернення: 07.06.2025)

4. Шинькович А.В. Ризики та загрози продовольчої безпеки в системі державного регулювання: методологічний вимір. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2025. №2 (116). С. 106 - 111. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-2-15>

Мельниченко Д.О.,

к.е.н., викладач-стажист кафедри підприємництва та бізнес-технологій,
Уманський національний університет, м. Умань

СИНЕРГІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ

У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації ключову роль у розвитку економіки відіграє підприємництво, здатне оперативно адаптуватися до змін середовища та впроваджувати інноваційні рішення. Цифрові технології стали не лише інструментом підвищення ефективності бізнес-процесів, а й чинником глибокої трансформації традиційних моделей ведення підприємницької діяльності. Формується новий формат підприємництва — цифрове підприємництво, що базується на використанні таких технологій, як хмарні сервіси, великі дані, штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей тощо.

Синергія підприємницького підходу та цифрових інструментів створює унікальні можливості для розробки нових продуктів, виходу на глобальні ринки, оптимізації витрат і підвищення конкурентоспроможності. У центрі цієї трансформації перебуває здатність підприємців ефективно інтегрувати технологічні інновації в бізнес-стратегії, що вимагає не лише технічної обізнаності, але й стратегічного мислення [1-2].

У ХХІ столітті цифрові технології стали невід’ємною складовою бізнес-середовища. Вони змінюють як внутрішні процеси компаній (виробництво, логістику, управління персоналом), так і зовнішню взаємодію з клієнтами, постачальниками та партнерами. Основними напрямками цифрової трансформації є:

- автоматизація процесів за допомогою програмних рішень (ERP, CRM, BPM-системи);
- використання хмарних технологій для масштабування та зниження витрат;
- аналітика великих даних для прийняття стратегічних рішень;
- застосування штучного інтелекту та машинного навчання для прогнозування попиту, персоналізації маркетингу, оптимізації ланцюгів постачання.

Використання таких технологій значно підвищує продуктивність бізнесу, знижує рівень помилок та забезпечує більшу гнучкість у реагуванні на зміни ринку.

Сучасне підприємництво дедалі більше орієнтується на цифрові можливості, змінюючи саму природу підприємницької діяльності. З'являються нові бізнес-моделі, зокрема:

- ✓ платформенні бізнеси (наприклад, Uber, Airbnb), що об'єднують попит і пропозицію через цифрові платформи;
- ✓ електронна комерція, яка дозволяє підприємцям працювати без фізичної присутності на ринку;
- ✓ фінтех-проекти, що змінюють традиційний банківський сектор;
- ✓ стартапи на базі ШІ, IoT, блокчейну, які демонструють високу динаміку розвитку та інвестиційний потенціал.

Завдяки цифровим технологіям значно знижено бар'єри входу на ринок: підприємцям більше не потрібен великий стартовий капітал або інфраструктура — достатньо інноваційної ідеї та доступу до технологій.

Синергія між підприємництвом і цифровими технологіями створює нові можливості для:

- створення високотехнологічних продуктів і сервісів;
- швидкого масштабування бізнесу;
- персоналізації взаємодії з клієнтами;
- формування гнучких і адаптивних організаційних структур.

Однак поряд із можливостями існують і виклики. Зокрема, підприємці стикаються з:

- браком цифрових компетенцій;
- кіберзагрозами та проблемами захисту даних;
- необхідністю швидкої адаптації до нових технологій;
- високим рівнем конкуренції в цифровому середовищі.

Для ефективної реалізації синергії необхідне створення екосистеми, що об'єднує освіту, бізнес, інвесторів та державну підтримку інновацій.

У світовій практиці спостерігається стійке зростання цифрового підприємництва. Країни з розвинутою цифровою інфраструктурою, доступом до венчурного капіталу та ефективною підтримкою інновацій демонструють стрімке зростання стартапів і технологічних компаній.

В Україні спостерігається поступовий розвиток цифрового бізнесу, зокрема у сфері IT, маркетплейсів, фінтеху та освітніх технологій. Програми цифрової трансформації, запуск «Дії», розвиток стартап-екосистеми та підтримка малого і середнього бізнесу сприяють активізації підприємницької активності. Водночас залишається потреба в підвищенні цифрової грамотності, спрощенні регуляторного середовища та стимулюванні інноваційного підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Бойко В. О., Бойко Л. О. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>.

2. Бойко Л. О. Пріоритети розвитку підприємництва зі створенням інноваційних продуктів. *Агросвіт*. 2020. № 15. С. 41-47. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.15.41>.

Юричин В.Ю.

здобувач наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Бюджетно-фінансова діяльність органів місцевого самоврядування є наріжним каменем їхньої ефективності та спроможності вирішувати питання місцевого значення. Вона охоплює весь спектр процесів, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів для забезпечення життєдіяльності територіальних громад.

Децентралізація влади та суттєве розширення повноважень територіальних громад неминує породжує бюджетну децентралізацію, тобто перерозподіл повноважень, ресурсів на всіх рівнях влади, підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів, зміцнення їх матеріальної та фінансової основи [1, с. 83].

Проблеми розвитку сучасної бюджетної - фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в Україні активно вивчаються вітчизняними вченими, серед яких значний доробок у цьому напрямку мають вчені: С. Буковинський, Т. Бондарук, О. Василик, О. Вінницька, А. Галушка, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Пасічник та ін.

Бюджетно – фінансова діяльність є сукупністю фінансово-економічних відносин, що проявляються у системно організованій діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до їх функціональної ролі в суспільстві, спрямованої на фінансове забезпечення потреб населення у суспільних благах і послугах на користь розвитку суспільства [2, с. 28].

Галушка А.В. зазначає, що бюджетно – фінансова діяльність на місцевому рівні - це офіційно визначені органом місцевого самоврядування цілі та напрямки розвитку бюджетних відносин і методи їх реалізації на місцевому рівні [3, с. 27].

На наше переконання під бюджетно – фінансовою діяльністю розуміємо систематичну, цілеспрямовану діяльність, що охоплює сукупність процесів, пов'язаних із формуванням, розподілом, перерозподілом та використанням фінансових ресурсів держави та місцевих органів влади для забезпечення виконання їх функцій та завдань.

Вважаємо за необхідне проаналізувати основні аспекти бюджетно – фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.

1. Формування бюджету:

- дохідна частина, включає податкові надходження (місцеві податки та збори), неподаткові надходження (плата за адміністративні послуги, оренда комунального майна, штрафи тощо), дотації та субвенції з державного та обласних бюджетів, а також інші надходження;

- видаткова частина, відображає напрямки використання коштів на виконання власних та делегованих повноважень. Це фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, культури, спорту, благоустрою та інших сфер.

2. Виконання бюджету:

- казначейське обслуговування, всі бюджетні операції ОМС здійснюються через органи Державної казначейської служби України, що забезпечує прозорість та контроль за використанням коштів;

- бюджетний розпис, деталізує надходження та видатки бюджету за кодами бюджетної класифікації, відповідальними виконавцями та періодами;

- моніторинг та звітність, постійний контроль за виконанням показників бюджету, регулярне складання фінансових звітів та їх оприлюднення для громадськості.

3. Міжбюджетні відносини:

- дотації вирівнювання, кошти, що надаються з державного бюджету місцевим бюджетам для вирівнювання їхніх фінансових можливостей;

- субвенції, кошти, що надаються на виконання конкретних цільових програм або заходів;

- реверсна дотація, кошти, що перераховуються з місцевих бюджетів до державного бюджету, якщо доходи громади значно перевищують середній показник.

4. Управління комунальним майном, що належить територіальній громаді (земля, приміщення, підприємства), є важливим джерелом доходів місцевих бюджетів. Це включає оренду, приватизацію, ефективне використання комунальних підприємств.

5. Державний фінансовий контроль, державна аудиторська служба України та інші контролюючі органи здійснюють перевірки законності та ефективності використання бюджетних коштів ОМС.

Проте, незважаючи на значний прогрес у децентралізації та розширенні фінансових повноважень ОМС, існують і виклики. Серед них:

- залежність від міжбюджетних трансфертів;

- низька податкова база в деяких громадах;

- необхідність підвищення фінансової спроможності та ефективності використання коштів;

- виклики, пов'язані з військовим станом та відбудовою.

Отже, перспективним напрямом реалізації бюджетно – фінансової діяльності на місцевому рівні є пошук додаткових можливостей фінансування проектів з розвитку місцевої інфраструктури, наприклад: законодавче надання права обласним радам здійснювати позичання на реалізацію програм розвитку регіону, створення банків регіонального розвитку, що розширить можливості

кредитування місцевих проектів, підвищення ефективності фінансового управління на комунальних підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Возняк Г. В. Бюджетна політика в умовах трансформації фінансових основ місцевого самоврядування. Есопотіс Аппаїз-XXI. 2015. № 5-6. С. 82-85.
2. Вінницька О. А. Перспективи диверсифікації бюджетної політики на місцевому рівні. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2014. № 2. С. 20-32.
3. Галушка А. В., Тарасович К. В. Пропозиції вдосконалення бюджетної політики на місцевому рівні. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2011. № 36. С. 27-30.

Щербань С.А.,

здобувач освіти третього (освітньо-науковий) рівня

Науковий керівник – к.е.н., доцент **Л.В. Барабаш**

Уманський національний університет

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ПОВОЄННУ ПЕРСПЕКТИВУ

Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України, стала не лише гуманітарною катастрофою, а й потужним викликом для української економіки. Зруйнована інфраструктура, падіння виробництва, масштабна міграція, зростання соціальних видатків – усе це поставило під загрозу стабільність бюджетної системи. І на фоні означених подій потребує докорінного переосмислення філософія функціонування податкової системи.

Відтак саме реформа податкової системи має стати одним з ключових інструментів економічного відновлення держави. Від того, наскільки ефективною вона буде, залежатиме не лише темп відбудови, але й здатність України забезпечити соціальну справедливість, створити сприятливе середовище для розвитку бізнесу та подолати виклики повоєнного часу.

Варто зазначити, що згадані проблеми вимагають переходу від фіскальної моделі, орієнтованої на наповнення бюджету попри все, до моделі, що стимулює підприємницьку активність, інвестиції та розвиток людського капіталу. Тому вдосконалення податкової системи має бути системним, прогнозованим і стратегічно спрямованим на довгострокове зростання.

Однією з найочевидніших проблем сучасної податкової системи України є відсутність стабільності та прогнозованості податкового законодавства. Часті зміни законодавства, особливо в умовах війни, створюють непередбачуване середовище для бізнесу. Однак податкова система будь-якої країни повинна бути передусім чинником економічної стабільності та довгострокового розвитку.

Зауважено, що часті зміни в податковому законодавстві створюють юридичну невизначеність для платників податків, зниження довіри до держави, зростання трансакційних витрат бізнесу на адаптацію до нових норм.

За даними досліджень [1], з 2014 по 2023 рік Податковий кодекс України змінювався понад 200 разів, що є надмірним навіть за мірками країн, що розвиваються.

Основні причини, що створили передумови для формування означеної ситуації, можна об'єднати у наступні групи: політичні (часті зміни урядів, діаметрально протилежні бачення податкової політики, використання податкових змін як інструменту короткострокового політичного впливу); фіскальні (намагання перекриття бюджетних витрат за рахунок ситуативного підвищення ставок або запровадження нових податків); адміністративні (відсутність довгострокової концепції податкової політики, недостатня участь громадськості та бізнесу у процесі розробки змін); структурні (високий рівень тіньової економіки, постійно зростаюча інфляція, зниження вартості національної валюти); надзвичайні (пандемія COVID-19 та викликаний нею локдаун, війна та економічні потрясіння 2022–2025 років).

Непередбачуваність податкових правил негативно впливає на всі сектори економіки: в інвестиційній це викликає зниження довіри іноземних та національних інвесторів; у бізнес-середовищі – ускладнення процесів бізнес-планування, особливо для малого та середнього бізнесу; в економіці провокує відтік капіталу, гальмування розширення виробництва; у податковій сфері це проявляється поширенням схем ухилення від сплати податків і зростанням рівня тіньової економіки.

Загалом, згідно з аналітичним оглядом OECD [2], нестабільність податкової системи є одним з ключових бар'єрів для формування прогнозованого бізнес-середовища в Україні.

При цьому досвід країн Центрально-Східної Європи (Польща, Литва, Грузія) демонструє, що запровадження довгострокових податкових стратегій і мораторіїв на зміни ставок сприяє стабілізації економічної ситуації й нарощенню інвестицій.

Так, зокрема, у Грузії після введення податкового кодексу з принципом незмінності протягом 5 років частка інвестицій у ВВП зросла з 17% до 25% протягом п'яти років [3].

Саме тому, для подолання проблеми нестабільності в Україні необхідно здійснити низку необхідних кроків: прийняття окремого закону про податкову стабільність, що передбачатиме мораторій на зміну ключових ставок протягом 5 років; запровадження обов'язкової регуляторної оцінки для будь-яких змін до Податкового кодексу; формування незалежної Ради з питань податкової політики із залученням експертів, бізнес-асоціацій і представників міжнародних партнерів.

Подолання проблеми нестабільності та непрогнозованості податкового законодавства України є критично важливим завданням у контексті повоєнного відновлення. Без встановлення чітких і стабільних правил гри економіка України ризикує залишитися в пастці «фіскальної турбулентності»,

що унеможливить сталий розвиток і інтеграцію до європейського економічного простору.

Список використаних джерел

1. Юридична практика: Стабільна нестабільність як принцип (податкового) права. Блог Анатолія Опанасенка. URL: https://ccu.gov.ua/novyna/yurydychna-praktyka-stabilna-nestabilnist-yak-pryncyp-podatkovogo-prava-blog-anatoliya?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 05.06.2025)
2. Revenue Statistics 2023: Tax Revenue Buoyancy in OECD Countries, 1965-2022. OECD. OECD (2023) Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9d0453d5-en> URL: https://www.oecd.org/en/publications/revenue-statistics-2023_9d0453d5-en.html (дата звернення 06.06.2025)
3. Christine Lagarde Georgia — Harnessing Reforms to Boost Inclusive Growth. 2019, May 20. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/05/20/sp052016-lagarde-georgia-harnessing-reforms-to-boost-inclusive-growth> (дата звернення 06.06.2025)

СЕКЦІЯ 5. ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ІНОЗЕМНОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Непочатенко З.В.

викладач-стажист кафедри економіки
УНУ

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ЕКОНОМІСТА

Розвиток глобальної економіки, активна міжнародна співпраця та стрімкий обіг інформації значно підвищують вимоги до професійної підготовки сучасного економіста. Знання іноземної мови більше не є додатковою перевагою, а стає невід'ємною складовою професійної компетентності фахівця, що прагне успішно функціонувати на міжнародних ринках [1, с. 102].

Професійно орієнтоване навчання іноземної мови стало ключовим елементом формування конкурентоспроможного спеціаліста, здатного ефективно діяти в багатомовному середовищі. Воно забезпечує формування у студентів здатності застосовувати мовні знання безпосередньо у фаховій діяльності. Особлива увага приділяється засвоєнню термінології, умінню аналізувати профільну інформацію, готувати презентації, вести переговори та складати ділову документацію англійською мовою. До того ж, професійно орієнтоване навчання іноземної мови передбачає міжпредметну інтеграцію – зв'язок між мовними навичками й предметною освітою, що особливо актуально в економічному контексті [2, с. 114]. Разом з цим, у процесі навчання формуються не лише мовні, а й аналітичні навички студентів, їхня здатність адаптуватися до нових умов і працювати з різноманітними джерелами інформації. Це важливо з огляду на постійні зміни у світовій економіці та потребу у швидкому реагуванні на нові виклики.

Серед ефективних методів навчання широко використовується кейс-метод, що дозволяє наблизити навчальний процес до реальних бізнес-ситуацій, розвиває аналітичне мислення, комунікативні навички та вміння застосовувати економічні знання у мовленнєвій практиці [3, с. 286–287]. Доповнює цей підхід проектне навчання, яке сприяє інтеграції фахових і мовних компетентностей через виконання студентами практичних завдань: підготовку бізнес-планів, аналітичних оглядів і презентацій іноземною мовою. Додатково важливою є здатність працювати в команді, брати участь у колективному обговоренні професійних проблем, аргументовано відстоювати свою позицію англійською мовою. Такі вміння є надзвичайно затребуваними в умовах міжнародної співпраці, де економіст має представляти інтереси компанії на переговорах, форумах, ділових зустрічах.

Особливу увагу в процесі навчання заслуговує робота з автентичними матеріалами – звітами міжнародних фінансових організацій, аналітичними статтями, професійною періодикою. Це дозволяє студентам не лише опановувати актуальну лексику, а й розуміти сучасні економічні тенденції та особливості міжкультурної ділової взаємодії. Важливо також актуалізувати навчальні програми, застосовувати цифрові ресурси й інноваційні освітні технології. Розвиток дистанційних платформ та інтерактивних курсів створює нові можливості для удосконалення мовних навичок у тісному зв'язку з професійною підготовкою.

Отже, професійно орієнтоване навчання іноземної мови є важливою складовою формування конкурентноспроможних економістів, які здатні успішно реалізувати свої знання в умовах глобалізованого економічного простору. Оволодіння професійною іноземною мовою дозволяє фахівцям не лише ефективно виконувати свої функціональні обов'язки, але й брати активну участь у міжнародних проектах, здійснювати аналітичну роботу з зарубіжними джерелами, представляти інтереси компаній та організацій на світовій арені. Така підготовка забезпечує гнучкість мислення, адаптивність до динамічних змін ринку та відкриває ширші можливості для кар'єрного зростання в різних галузях економіки.

Список використаних джерел

1. Кецик-Зінченко У. Особливості професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей. *Молодь і ринок*. 2019. № 9 (176). С. 101–106. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.173648>
2. Нестеренко І., Бондар Г. Професійно орієнтоване навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей. *Збірник наукових праць «Проблеми підготовки сучасного вчителя»*. 2020. Вип. 1 (21), ч. 2. С. 112–117. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ppsv_2020_1%282%29__16 (дата звернення: 10.06.2025)
3. Yablokov S. Trends and Applications of English Language Teaching and Learning in Ukraine Context: A Case-study Method in Teaching English for Specific Purposes for Ukrainian Students. *Arab World English Journal (AWEJ): Special Issue on the English Language in Ukrainian Context*, 2020. Pp. 282–293. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/elt3.23>

Olga Ponomarenko
Lecturer, PhD student
UNU

CHALLENGES OF USING FINANCIAL ENGLISH IN UKRAINIAN BANKING AND INSURANCE SECTORS

Ukraine's banking and insurance sectors are undergoing active transformation as they increasingly engage with global financial systems. In this context, English proficiency has become an essential professional competency. As the dominant language in international finance, English is central to Ukraine's aspirations for integration with European and global markets [1]. Government initiatives have even proposed granting English official status in business communication [1]. Still, Ukraine lags behind its neighbors in English proficiency—ranking 30th among 35 European countries in 2021 [1]. This gap presents practical barriers for finance professionals, especially in mastering terminology, navigating cross-cultural norms, and ensuring clear communication.

Financial English involves a high degree of technical vocabulary, much of which lacks direct Ukrainian equivalents. Terms such as *“fair value”*, *“impairment”*, and *“underwriting”* must be understood within precise financial contexts. Literal translation can distort meaning; for example, IFRS's “fair value” had to be adapted into German as *“beizulegender Zeitwert”* to convey its full sense [2]. Similar misinterpretations are common when financial terminology is borrowed from everyday language or when bilingual dictionaries provide imprecise definitions [3]. These issues increase the risk of errors in reports, contracts, and audits.

A study focusing on accounting and financial terminology in Sweden pointed out that terms borrowed from everyday language may be mistakenly interpreted as non-technical in financial texts, even though they carry precise professional meanings. Moreover, bilingual financial dictionaries can sometimes offer flawed or outdated translations, exacerbating the problem [3]. These challenges increase the risk of misinterpretation in financial statements, contracts, or audit reports. Scholars underline that beyond vocabulary, both cultural and linguistic nuances significantly influence how financial information is conveyed and understood globally [3]. In Ukraine, where bilingual reporting under IFRS has become standard, finance and insurance professionals are tasked with interpreting and applying English-language financial terms within a national context. This requires not only linguistic accuracy but also a cultural awareness of how meaning is shaped in financial discourse.

Beyond vocabulary, linguistic and cultural subtleties play a critical role in financial communication. Ukrainian professionals working under IFRS standards must bridge English concepts with national practice, requiring not just language accuracy but also sensitivity to how meaning is conveyed globally [3]. Translating financial texts involves balancing technical language, legal accuracy, and stylistic clarity [2]. Failure in any of these aspects can undermine communication and regulatory compliance.

In spoken contexts, challenges often include pronunciation and the pace of business English. Mispronouncing numbers or terms during calls or meetings can lead to costly misunderstandings. Communication expert Sarah Cardwell notes that even minor verbal errors in financial settings can result in serious consequences [4]. For instance, confusing “*fifteen*” with “*fifty*” may alter transaction outcomes. Effective spoken delivery fosters trust and enhances professional image, especially when representing institutions internationally [4]. However, strong accents or pronunciation issues may be perceived as incompetence, reinforcing existing biases [5].

Moreover, according to Cardwell, fluent and confident speech contributes positively to a professional’s image, especially during cross-border communication or when representing an institution at an international level [4]. On the other hand, frequent pronunciation issues or a strong non-native accent may, unfortunately, be perceived as a sign of limited competence even when the speaker is highly qualified due to persistent biases in global business environments [5].

Overcoming such barriers requires ongoing practice and targeted training. Many Ukrainian companies now encourage participation in Business English courses, conversation clubs, and public speaking workshops. These initiatives aim to improve both pronunciation and communicative confidence, crucial for success in global finance.

Effective use of Financial English in Ukraine’s banking and an insurance sector requires both linguistic precision and cultural adaptability. Mastery of specialized terminology, accurate translation, and clear communication (written and spoken) are essential for international credibility. While the challenges are significant, targeted training and institutional support can enable Ukrainian professionals to meet global communication standards without losing their cultural identity.

References

1. The FINANCIAL. (2021). Ukraine may make English an official language for business. Retrieved from <https://www.finchannel.com/business/89484-ukraine-may-make-english-an-official-language-for-business>
2. Unbabel. (2025). IFRS standards in financial translations. Unbabel Help Center. Retrieved from <https://help.unbabel.com>
3. Chaika, O. (2019). A dive for determinants of Ukrainian and English for audit and accounting as languages for specific purposes. Human. Computer. Communication, Lviv. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/333899819>
4. Cardwell, S. (2023). Counting the cost: The financial implications of poor Business English communication in banking careers. LinkedIn. Retrieved from <https://www.linkedin.com>
5. The European Financial Review. (2023). Why accents still matter in global finance. Retrieved from <https://www.europeanfinancialreview.com>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ: ВИКЛИКИ
СЬОГОДЕННЯ»,
24 ЧЕРВНЯ 2025 Р.

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ. УМАНЬ. 143 С.

*Технічний редактор, художнє оформлення і комп'ютерна верстка
Юлія УЛЯНИЧ*